

og det er vor mening, at der fortsat skal være turbo på denne gode udvikling over alt i landet til gavn for vore syge medborgere.

Formanden:

Så er det hr. Naser Khader som ordfører.

Naser Khader (RV):

Kristendemokraterne har stillet et sympatisk forslag, der skal styrke indsatsen for omsorg og pleje for de døende i deres sidste tid. Vi støtter derfor de gode intentioner, der ligger bag Kristendemokraternes forslag. Vi har også opprioriteret området ved vores finanslovforhandlinger.

Alligevel vil vi undlade at stemme i dag, bl.a. fordi indsatsen for at udvide antallet af hospicepladser i Danmark er blevet prioriteret det sidste par år, idet man har afsat 20 mio. kr. på finansloven i år og sidste år.

Det har vist sig, at disse midler ikke er blevet brugt endnu, dels fordi det kræver en prioritering af indsatsen af det enkelte amt, dels fordi det har været vanskeligt for de enkelte amter at skabe et bæredygtigt hospice inden for deres eget amts grænser. Der kan derfor være grund til at se på adgang til de eksisterende og nye hospicepladser på tværs af amtsgrænserne.

Endelig har vi nu taget hul på den store strukturreform, og det vil tage et par år, inden reformen er gennemført. Her kan vi kun henvise til sundhedsministerens egne ord: Vi ved endnu ikke, hvordan danmarkskortet kommer til at se ud, men det bliver anderledes end i dag. I dette lys er Kristendemokraternes forslag en smule utidigt.

Det er som sagt et sympatisk forslag. Kristendemokraterne har fremsat, men Det Radikale Venstre vil undlade at stemme af de grunde, jeg har anført.

Hermed sluttede forhandlingen.

Kl. 14.15

Afstemning

Forslaget til folketingsbeslutning forkastedes, idet 42 (S, SF, EL og KD) stemte for, 63 (V, DF, KF og Anders Møller (UFG)) imod, 3 (RV) stemte hverken for eller imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

5) Anden behandling af lovforslag nr. L 118: Forslag til lov om ændring af lov om børnepasningsorlov. (Tilmelding til børnepasningsorlov).

Af beskæftigelsesministeren (Claus Hjort Frederiksen).

(Fremsat 17/12 2003. Førstebehandling 21/1 2004. Betænkning 4/2 2004).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget overgik derefter til tredje behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af lovforslag nr. L 43: Forslag til Danmarks Riges Grundlov.

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.

(Fremsat 30/10 2003).

Sammen med denne sag foretoges:

7) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 25:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en grundlovskommission.

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.

(Fremsat 30/10 2003).

8) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 51:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af en forfatningskommission.

Af Svend Auken (S) m.fl.

(Fremsat 18/11 2003).

9) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 114:

Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et grundlovskonvent.

Af Niels Helveg Petersen (RV) m.fl.

(Fremsat 27/1 2004).

Forslagene sættes til forhandling.

Formanden:

Taletiden er fastsat til 15 minutter for hver ordfører.

Forhandling

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Vi skal i dag drøfte, om grundloven bør ændres. Det vil sige, om vi på nuværende tidspunkt bør iværksætte en procedure hen imod en ændring af vores grundlov fra 1953.

Socialdemokraterne, SF og Det Radikale Venstre har fremsat hvert deres forslag, der alle på den ene eller anden måde går ud på at indlede et arbejde med henblik på at få ændret grundloven. SF har oven i købet ledsaget sit forslag med et udkast til, hvordan en ny grundlov ville kunne se ud.

Det er et overordentlig væsentligt tema, der er sat på Folketingets dagsorden. I princippet er det vel det vigtigste samfundsmæssige tema, man kan forestille sig, for intet er vel på den principielle plan vigtigere for et land, end hvilke overordnede regler der er for magtens fordeling og for borgernes rettigheder.

Derfor er grundloven det allervigtigste retlige fundament for vores demokratiske samfund. Grundloven er vores fælles gods. Heri kan man i lyset af vores historie og kulturelle traditioner finde en række grundlæggende værdier og principper for vort samfund.

Selv om der selvfølgelig kan være delte opfattelser af spørgsmål, der vedrører grundloven og dens udformning, så har vi heldigvis her i landet en lang tradition for, at grundlovsændringer bliver gennemført med endog meget bred enighed blandt de politiske partier. Det er i sig selv med til at give grundloven en særlig styrke.

Samtidig har vi tradition for ikke særlig ofte at ændre grundloven. På den måde står grundloven for kontinuitet og forudberegnelighed, sådan at alle grupper i befolkningen kan regne med, at de grundlæggende regler, der er fastslå-

et i grundloven, står ved magt uden risiko for at blive ændret med korte mellemrum.

I det lys vil jeg gerne indlede dagens debat med på regeringens vegne at slå fast, at initiativer med henblik på at ændre grundloven ikke er noget, som man uden videre bør give sig i kast med. Det kræver moden overvejelse og bør i alle tilfælde være forankret i en meget bred enighed og forståelse. Jeg er overbevist om, at de fleste, herunder også de partier, som står bag de forslag, vi behandler i dag, vil mene det samme.

Det vil sige, at en proces med henblik på at ændre grundloven må forudsætte, at der både her i Folketinget og ude i befolkningen kan konstateres en meget udbredt opfattelse af, at der er et reelt og påtrængende behov for at lave vores grundlov om. Det må i den forbindelse også forudsætte, at der på forhånd, inden en sådan proces i givet fald bliver iværksat, er en meget bred enighed om, på hvilke punkter der kan påvises et sådant behov for en grundlovsændring.

Kl. 14.20

Det er bestemt da ikke unaturligt at overveje, om tiden siden 1953 har gjort, at grundloven bør fornyes på nogle punkter, og om der er bestemmelser, der bør ændres eller ophæves. Jeg vil i den forbindelse gerne sige, at jeg har stor respekt for de tanker og overvejelser, som ligger bag de forskellige forslag, vi behandler i dag.

Men lad mig med det samme slå fast, at vi efter regeringens opfattelse har en god og en velfungerende grundlov i Danmark, en grundlov med en fornuftig og rummelig ramme om det danske folkestyre. På den måde synes jeg, at man med rette kan sige, at de i 1953, hvor grundloven senest blev ændret, har været fremsynede.

Selvfølgelig kan man pege på, at grundloven ikke altid anvender et særligt moderne sprog. Det kan man da i høj grad. De fleste er vel også i dag enige om, at der en dag vil kunne opstå et meget bredt ønske om at ændre på det forhold, at grundloven ikke sikrer fuld kønsligestilling med hensyn til tronfølge.

Men disse eksempler kan efter min opfattelse ikke røkke ved det generelle indtryk, nemlig at vi har en grundlov, som fortsat er velfungerende i nutidens samfund. Så når det gælder det overordnede spørgsmål, om der efterhånden er opstået et reelt og påtrængende behov for at ændre grundloven, er svaret efter regeringens opfattelse, at det er der ikke.

Jeg tror heller ikke, at det er den almindelige opfattelse i befolkningen, at grundloven er

utidssvarende. Ja, man kan vel i den forbindelse også tilføje, at grundloven i det daglige næppe påkalder sig den helt store opmærksomhed ude i befolkningen. Jeg vil også gerne understrege, at det ikke nødvendigvis er et negativt tegn i vores demokrati. Som jeg ser det, er det i høj grad et tegn på, at vores moderne samfund uden problemer kan fungere inden for rammerne af den eksisterende grundlov.

Alt i alt er det altså regeringens opfattelse, at tiden ikke i dag er moden til at igangsætte en proces, der sigter mod at munde ud i en grundlovsændring. Det være sig i form af en forfatningskommission, et konvent eller lignende. Jeg vil i den forbindelse gerne komme lidt ind på nogle af de punkter, som de forskellige forslag lægger op til, og som forslagsstillerne mener, skal indgå i et arbejde med at ændre grundloven.

Et af de temaer, der bliver taget op i flere af forslagene, er menneskerettighederne. Det nævnes således, at bestemmelserne i den gældende grundlov om borgernes rettigheder, f.eks. ytringsfriheden og retten til den personlige frihed, bør suppleres og justeres i lyset af den række af rettigheder, der er nedfældet i bl.a. den europæiske menneskerettighedskonvention.

Men jeg synes, man skal være opmærksom på, at noget sådant som udgangspunkt alene ville have en rent formel, symbolsk betydning. De rettigheder, som er nedskrevet i f.eks. den europæiske menneskerettighedskonvention, er jo netop rettigheder, som borgerne allerede har, så det ville ikke reelt tilføje noget nyt at gentage de samme rettigheder i grundloven.

Det, der for den enkelte borger har reel betydning, er, at myndighederne er fuldt opmærksomme på i praksis at respektere de gældende menneskerettigheder, hvad enten det følger af grundloven eller f.eks. af den europæiske menneskerettighedskonvention.

Så kan vi selvfølgelig også reelt tilføre samfundet og befolkningen et højere retssikkerhedsniveau ved her i Folketinget løbende at gennemføre den fornødne lovgivning. Lad mig i den forbindelse f.eks. nævne Retssikkerhedskommissionen, som blev nedsat umiddelbart efter regeringens tiltræden. På baggrund af denne kommissions arbejde behandler Folketinget for tiden et lovforslag fra justitsministeren, som netop går ud på i en række praktisk vigtige tilfælde at sikre den enkelte borgers retssikkerhed yderligere.

Regeringen har som bekendt også tidligere fremsat et lovforslag, som skal beskytte den enkelte mod foreningstvang. Forslaget bygger på hensynet til foreningsfriheden, herunder retten til selv at vælge; om man vil være medlem af en bestemt fagforening. Heller ikke her behøver vi nogen grundlovsændring for at styrke borgernes retssikkerhed. Det kræver bare, at et flertal i Folketinget vil støtte regeringens forslag.

Kl. 14.25

Jeg kan også nævne spørgsmål om borgerens ret til indsigt i den offentlige forvaltning, noget, der er omtalt i et af de forslag, vi behandler i dag. Regeringen er helt enig i, at der kan gøres mere for at styrke åbenheden i det offentlige, men den nemmeste og mest effektive vej til det er faktisk ikke at søge grundloven ændret med henblik på at indsætte en principbestemmelse om dette spørgsmål i grundloven. Reelle resultater på området opnås ved lovgivning.

Regeringen har faktisk allerede her startet et forberedelsesarbejde ved at nedsætte Offentlighedskommissionen, som skal udarbejde forslag til en ny offentlighedslov, der samlet giver borgerne større ret til indsigt i forvaltningen.

Det er igen et eksempel på, at der er mange gode ting, man kan opnå, men man behøver faktisk ikke ændre en grundlov. Man kan bare gennemføre den fornødne lovgivning i Folketinget.

Også når det gælder den enkeltes ansvar over for fællesskabet og naturen samt den enkelte borgers sociale rettigheder, som f.eks. retten til lægehjælp og ordentlige arbejdsforhold, kan man da med god ret spørge, hvad den reelle gevinst ville være ved at skrive alt det ind i grundloven. Selvfølgelig vil det se flot ud og smukt ud, og det ville markere vores ønske om ved fælles bestræbelser at skabe og ikke mindst videreføre et samfund, hvor der bliver taget hensyn til miljøet og naturen, og hvor alle vel ønsker en så høj social velfærd for den enkelte som muligt. Så ingen ville i den forstand vel ikke på den ene eller anden måde kunne være imod at markere sådanne fælles ønsker.

Men helt ærligt, en reel styrkelse af indsatsen på de områder skal efter min mening eller kan efter min mening ikke mest hensigtsmæssigt ske gennem grundlovsbestemmelser. Vi skaber jo f.eks. ikke flere og bedre job ved at skrive paragraffer i grundloven. Det kan vi i stedet gøre ved bl.a. at give virksomhederne gode konkurrenceforhold eller føre en fornuftig økonomisk politik, eller hvad man ellers kan gribe af redskaber, som står til Folketingets anvendelse.

Man skaber ikke flere job gennem paragraffer i grundloven. Man skaber ikke ret til bolig, man skaber ikke flere boliger ved at skrive paragraffer i grundloven. Man skaffer ikke uddannelse ved at skrive paragraffer i grundloven. Man skaffer ikke mere lægehjælp ved at skrive paragraffer i grundloven. Det gør man ved at føre en fornuftig økonomisk politik, en fornuftig erhvervs politik, en fornuftig skattepolitik, en fornuftig velfærdspolitik. Det er det, der skal til. Det behøver man ikke at ændre grundloven for.

Jeg kan da bestemt tilslutte mig ønsket om til stadighed at sætte fokus på bl.a. borgernes sociale velfærd, men det er altså efter min opfattelse forkert at tro, at vi her i første række opnår reelle fremskridt ved at ændre grundloven.

Så er der også nogle, der peger på grundlovens regler om udenrigspolitik, og det er da fuldstændig rigtigt, at det ikke er et sådan særlig moderne sprogbrug, når man i den gældende grundlov bl.a. fastslår:

»Kongen handler på Rigets vegne i mellemfolkelige anliggender.«

Sådan ville vi jo nok ikke skrive det i dag. Men det reelle indhold af grundloven må vel også her siges at være i ganske god overensstemmelse med en nutidig betragtning, nemlig at det er regeringen, der på landets vegne agerer i udenrigspolitiske sager, men sådan at regeringen skal forelægge alle væsentlige spørgsmål for Folketinget.

Jeg medgiver da, at den dag, hvor der er tungtvejende grunde til at ændre grundloven, er her da bestemt en formulering, som bør gøres mere nutidig, mere i overensstemmelse med, hvordan den parlamentariske realitet og praksis er, men det kan jo ikke i sig selv bære en grundlovsændring, at vi sådan laver sproglige formuleringer.

Jeg kunne tage mange andre ting op, men det tillader tiden ikke, så jeg vil ikke yderligere forfølge de emner, der kunne tages op i forbindelse med en grundlovsændring, og som i den ene eller anden form er berørt i de forslag, vi debatterer i dag. Blot vil jeg nævne, at der blandt andre temaer, som jævnligt tages op, når debatten drejer sig om grundloven, f.eks. er spørgsmålet om anvendelse af folkeafstemninger, altså om man burde overveje i videre omfang at anvende folkeafstemninger også i anliggender, der ikke vedrører vores EU-medlemskab. Et andet spørgsmål er f.eks. statsministerens mulighed for til enhver tid at udskrive nyvalg til Folketinget.

Det er selvsagt på det principielle plan interessante temaer, som der bestemt også kan være god anledning til at debattere, når man er optaget af, hvordan vores folkestyre skal være indrettet. Men også her vil jeg sige, at jeg har svært ved at få øje på, at der skulle være et påtrængende behov for at ændre grundloven på disse punkter.

Hvis jeg skal sammenfatte mine bemærkninger, må det derfor først og fremmest blive ved at takke forslagsstillerne og kvittere for de overvejelser, der ligger bag forslagene. Man kan absolut kun udtrykke anerkendelse over, at der gennem disse forslag udvises en interesse for de spørgsmål, som knytter sig til vores grundlov.

Ganske vist er det som sagt min opfattelse, at der ikke er noget påtrængende behov for at indlede en proces med det sigte at ændre grundloven. Regeringen kan derfor ikke støtte de fremsatte forslag, men det betyder da ikke, at diskussioner om vores grundlov efter regeringens opfattelse er uvæsentlige, tværtimod. Disse debatter er absolut væsentlige.

Det er da også klart, at der vil komme et tidspunkt, hvor grundloven vil skulle ændres. Vi har en grundlov, der er knap 55 år gammel, og man vover vel næppe noget ved at sige, at der ikke vil gå yderligere 55 år, inden den på ny skal ændres. F.eks. vil vi jo, som jeg var inde på tidligere, en dag kunne komme i en situation, hvor der vil være et meget bredt ønske om at ændre grundloven, fordi grundloven ikke sikrer fuld kønsligestilling, når det gælder tronfølgerækken.

Men det klare udgangspunkt for regeringen er, at vi har en grundlov, der giver gode rammer for et velfungerende moderne demokrati, så lidt firkantet sagt er det ikke grundlovens skyld, hvis vi ikke formår i alle henseender at få tingene til at fungere.

Alt i alt er det derfor min konklusion, at tiden ikke er moden til en grundlovsændring. Vi er således ikke i en situation, hvor jeg vil kunne lægge til grund, at der i det danske samfund er en udbredt enighed og forståelse om, at det er påtrængende at få grundloven ændret på en række punkter. Derfor kan jeg som statsminister ikke anbefale, at vi skiber os ud i et sådant projekt på nuværende tidspunkt.

Men jeg ser meget frem til dagens debat, som sammen med de grundlovsdrøftelser, vi tidligere har haft og også fremover vil få, i alle tilfælde medvirker til, at vi står bedst muligt rustet den

dag, hvor der opstår et reelt behov for at søge vores grundlov ændret.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Er statsministeren enig med mig i, at man ikke vil kunne give hans tale den overskrift: »Tid til forandring«, som statsministeren ellers tidligere har været glad for? Det er vel et af de mest konservative indlæg, der er holdt om denne her sag. Det er ikke det samme som, at der ikke kan siges meget for statsministerens synspunkt, men deler han ikke min opfattelse af, at vi i denne sag er nødt til at lytte til hinanden?

Statsministeren har et meget negativt udgangspunkt over for ændringer. Vi andre har en anden holdning, men er det ikke nødvendigt netop for at bevare den brede enighed, at vi lytter til hinanden i det fremtidige arbejde? Og i den forbindelse har statsministeren ret i at sige, at der skal være et meget stærkt markeret folkeligt krav, før man kan ændre grundloven.

Mig bekendt har det ikke været tilfældet, når vi har diskuteret den europæiske forfatning f.eks., som statsministeren har været meget optaget af. Mig bekendt var det heller ikke tilfældet før grundlovsændringen i 1953. Faktisk er det det unormale, at det er et folkeligt krav, der fører til ændring i grundloven.

Først når der ligger et konkret forslag til ændringer, får man den folkelige debat. Er det ikke også statsministerens indtryk?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Ja, en grundlov, en forfatning, er netop en basis for et folkestyre og derfor noget, der ikke skal forandres med jævne mellemrum. En grundlov skal netop være karakteriseret af, at den står som et fast, urokkeligt fundament under et folkestyre i mange, mange år.

Det er også det, der har kendetegnet den danske grundlov. Den er blevet revideret ja, så den har fulgt samfundsudviklingen, men alligevel med så mange års mellemrum, at man her havde et fast fundament, som man vidste man kunne indrette sig efter. Det er også derfor, at der i grundloven er indsat bestemmelser, som gør det meget, meget vanskeligt at ændre grundloven.

Derfor synes jeg ikke, det er helt velplaceret, når hr. Svend Auken her bruger begreber som forandringer over for konservatisme, for en grundlov skal netop være karakteriseret ved at skulle stå som et fast fundament under folkesty-

ret i ganske mange år. Jeg har jo ikke afvist, at der en dag bliver behov for en ændring af grundloven. Jeg siger bare, at der skal være tungtvejende grunde til det, og dem ser jeg ikke lige for indeværende.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Vi er enige om, at man ikke skal ændre grundloven i tide og utide. Nu er der gået 51 år. De fleste af formuleringerne i grundloven stammer tilbage fra grundloven i 1849, der igen hviler på den belgiske forfatning i 1830, altså næsten 200 år gamle formuleringer.

Tror statsministeren alligevel ikke, at det er rigtigt at give dette århundrede, det nye århundrede, det 21. århundrede, en tekst, der passer til tidens krav og tidens forventninger, som herunder eksempelvis slår fast, at Danmark er et demokrati, et folkestyret land?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg tror også, at jeg kan forudsige med ret stor sikkerhed, at der i løbet af det århundrede, vi nu har taget hul på, vil komme en ny grundlov.

Jeg synes også, det er kendetegnende, at min forgænger som statsminister, som jo altså var en socialdemokrat, brugte nøjagtig samme argumentation i sin afvisning af forslag, der var fremme i slutningen af 1990'erne, om grundlovsændringer, nemlig at der ikke var nogen størrelse, der kunne bære en ændring af grundloven, at det under alle omstændigheder skulle hvile på en meget bred enighed, og derfor må man sige, at den argumentation, jeg har brugt i dag, følger en flot tradition, som også min forgænger som statsminister har fulgt.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg lyttede naturligvis med interesse til statsministerens tale og kommer til at tænke på, om statsministeren ikke i virkeligheden er af den opfattelse, at man egentlig er bedst tjent med en forfatning bestående af en række elementer og ikke af en samlet grundlov. Det lød næsten sådan, for jeg er jo enig med statsministeren i, at der på en måde ikke er noget behov, fordi landet regeres, livet går videre, fordi vi har en forfatning og ikke kun en grundlov.

Derfor vil jeg spørge statsministeren ud fra den argumentation, som statsministeren bruger

megen tid på, om det så overhovedet er relevant at sige, som statsministeren gjorde, at der vil komme et tidspunkt? Næ, hvorfor dog det. Det er da ikke noget, der er nødvendigt, for forfatningstraditionen gør jo, at vi ændrer forfatningen løbende. Er det ikke også statsministerens synspunkt?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg er ikke ganske enig i hr. Aage Frandsens fremstilling, for hvis vi ser på, hvad der historisk har ligget bag tidligere grundlovsændringer, så var de jo knyttet til, at der faktisk skete nogle ændringer af folkestyret. I 1953 blev to-kammersystemet afskaffet, for nu blot at tage et eksempel på, hvad der skete af grundlæggende ændringer i folkestyrets måde at arbejde på.

I 1915-grundloven var det spørgsmålet om kvindernes valgret, der var et bærende spørgsmål. Så der har ved tidligere lejligheder været et element, hvor man har ønsket en egentlig ændring af folkestyrets måde at arbejde måde på.

I alt det, der er fremført i de forslag, jeg har set, er der ikke et sådant element. Der er et ønske om at få skrevet grundloven i et mere nutidigt sprog, ja; der er et ønske om, at ting, som allerede gælder, fordi de står i nogle menneskerettighedskonventioner, også skal indskrives i den danske grundlov, ja, jo. Men der lægges ikke op til, at der skal ske egentlige ændringer af folkestyrets måde at arbejde på. Det er der, jeg siger, at så skal man tænke sig meget om, før man tager fat på sådant et stort projekt.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg har forstået, at statsministeren er af den opfattelse, at det var fornuftigt, hvis EU fik en række grundlæggende rettigheder ind i forfatningstraktaten med den argumentation, at man dermed markerer nogle bestemte synspunkter.

Hvorfor er det egentlig nødvendigt, at EU skulle have sådan noget fælles? Man har jo Det Europæiske Råds menneskerettighedserklæring, behøver man så at have nogle andre? Er tankegangen ikke, at når man har en grundlov eller en EU-forfatningstraktat med nogle grundlæggende rettigheder, at man dermed markerer noget helt særligt, og at det derfor må være den samme argumentation, uanset om det drejer sig om EU eller det drejer sig om Danmark, nemlig en skrevet, grundlæggende traktat om de grundlæggende rettigheder?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jo, men forskellen er jo den, at vi i Danmark har en grundlov, der sikrer borgerne nogle rettigheder.

Men det leder hen til, at hr. Aage Frandsen og jeg måske, når vi kommer i substansen, har en forskellig opfattelse af, hvilke rettigheder man med fornuft kan skrive ind i en grundlov.

Jeg mener jo, at det, man skal have stående i en grundlov, det er rettigheder, der sikrer det enkelte menneske mod overgreb fra statsmagten. Det er jo grundlæggende derfor, man i sin tid fik en grundlov, fordi man ville beskytte borgerne mod den enevældige fyrstes overgreb; det vil i nutidig sprogbrug hedde, at man sikrer borgerne nogle rettigheder mod overgreb fra statsmagten. Derfor skal man have en grundlov.

Hr. Aage Frandsen er jo langt mere ovre i, at man skal have en grundlov, hvor man indskriver, at borgerne har ret til arbejde, til bolig og til uddannelse, til lægehjælp, til sygehuse, til alt muligt andet. Det kan man skrive lige så meget, man vil om, men det skaffer jo ikke folk brød på bordet, at man skriver det som paragraffer i en grundlov. Den slags såkaldte rettigheder kan man kun få opfyldt ved, at man fører en fornuftig politik, og ved at den enkelte i øvrigt gør en indsats.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Statsministeren fik det nærmest til at se ud, som om at forslagsstillerne i huj og hast vil ændre vores grundlov.

Derfor vil jeg godt spørge statsministeren, om han ikke er enig i, at hvis man ingangsætter en proces, enten ved et konvent eller ved nedsættelse af en kommission, så tager det adskillige år, inden vi når dertil, at befolkningen får forelagt et forslag, som man skal tage stilling til ved en folkeafstemning? Så vi kommer under alle omstændigheder i denne sammenhæng til at skynde os utrolig langsomt.

Derfor vil jeg spørge, om det ikke i virkeligheden ville være at udvise rettidig omhu og fornemt lederskab, hvis Folketinget, hvis regeringen igangsatte den proces nu, som under alle omstændigheder kommer til at tage adskillige år? Man kunne måske netop imødegå et af de spørgsmål, som statsministeren peger på kunne give anledning til grundlovsændringer, nemlig

spørgsmålet om lige arveret til tronen, som jo kunne blive aktuelt. Skulle vi ikke se at få ordnet også det spørgsmål, inden det for alvor kunne blive aktuelt?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg tror da, at hr. Jann Sjursen har ret i, at under alle omstændigheder, hvis man igangsatte sådan en proces, så ville der da gå år og dag, fordi det er meget omfattende spørgsmål, og al erfaring fra tidligere grundlovsrevisioner viser, at det tager ganske lang tid at forberede det på en måde, så der bliver skabt den tilstrækkelige politiske bredde bagved.

Men nu behøver den type forberedelser jo ikke at finde sted så institutionaliseret, at man ligefrem behøver at nedsætte kommissioner og konventer, og hvad der ellers er foreslået. Det kan også ske på mange andre måder med offentlige debatter, politikere, der arrangerer høringer, og ting, vi jo sådan set allerede har igangsat i kølvandet på grundlovens 150-års-jubilæum.

Jeg har jo ikke i dag talt imod, at vi fører en offentlig debat, at vi har en bred folkelig debat om vores folkestyre, og hvordan vi kan udvikle det, men det er en misforståelse at tro, at den debat alene kan finde sted i kommissioner og konventer; den kan også finde sted på mange andre måder.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Jeg er fuldstændig enig med statsministeren i, at en sådan debat ikke alene bør finde sted i kommissioner, men det er dog vigtigt i forbindelse med et lovforberedende arbejde af så vigtig en karakter, at man i givet fald også igangsætter et kommissionsarbejde, sådan ser jeg det i hvert fald.

Så nævner statsministeren selv 150-års-jubilæumsaktiviteterne i forbindelse med grundlovsdebatten, og det får mig netop til at spørge, om statsministeren ikke er enig i, at vi sådan set allerede er i proces. Og er det ikke blot et spørgsmål om, at vi nu tager næste skridt i processen i stedet for blot at træde vande i endnu nogle år, inden vi tager det nødvendige skridt, som det vil være også at nedsætte en kommission til at se på sagen – ud over den folkelige debat, der skal være?

Et sidste spørgsmål netop i relation til den debat, som er påkrævet: Hvorfor vil statsministeren i virkeligheden ikke gøre det til sit eget pro-

jekt, hvorfor vil statsministeren ikke gå i front for debatten og sige, at ja, vi har brug for grundlovsændringer, det kan godt være, at det ikke er i morgen eller i overmorgen, men vi skal tage sigte på en egentlig ændring af vores grundlov?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jo, men svaret på det synes jeg, at jeg gav i min indledning til debatten her, nemlig at forudsætningen for at sætte sådan en proces i gang er, at der er et tungtvejende behov for at ændre grundloven. Jeg synes, at jeg meget omfattende har argumenteret for, at jeg ikke ser et sådant tungtvejende behov.

Kl. 14.45

Selv om man kan argumentere velbegrunderet for, at den måde, som grundloven er skrevet på, sådan rent sprogligt ikke svarer til nutidig brug af ordene, så må jeg altså sige, at jeg opfatter vores grundlov som en meget rummelig ramme om vores folkestyre.

Jeg er ikke blind for udviklingen, der gør, at man er nødt til at se på nogle bestemmelser i et nyt lys. Tag nu f.eks. en række af de frihedsrettigheder, der er skrevet ind i grundloven, herunder om brevhemmelighed, beskyttelse af privatlivets fred osv.; det er klart, at den type bestemmelser jo tager sig ud i et nyt lys med den moderne teknologi, kommunikationsteknologi, som vi oplever i dag, hvor det pludselig er helt nye udfordringer.

Min pointe er bare, at meget af det kan vi faktisk løse uden at ændre grundloven, det kan vi ændre gennem almindelig lovgivning i Folketinget.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg er sådan set enig med statsministeren i to ting. Den ene er, at hans forgænger har brugt samme argumentation, som statsministeren har brugt i dag, og jeg noterer mig en ny ambition hos statsministeren. Det skal blive interessant at følge fortsættelsen.

Det andet, jeg gerne vil sige, er, at man selvfølgelig ikke skal ændre en forfatning i tide og utide, det er jeg fuldstændig enig i. Men man må nok også sige, at det ikke er den situation, vi står i. Vi står i den modsatte situation. Vi står med en forfatning, der i tiltagende grad lider under tegn på stærk slitage.

Endelig vil jeg sige, at statsministeren netop har brugt den argumentation her til allersidst:

Jamen man behøver det ikke, man kan gøre det på en anden måde. Til det vil jeg gerne sige til statsministeren, og det vil jeg formulere som et spørgsmål: Er det i virkeligheden ikke at nedvurdere, hvad en forfatning er, at sige, at det kan ordnes på en anden måde?

Nej, det, man indskriver i en forfatning, kan ikke ordnes på en anden måde. For det, man indskriver i en forfatning, giver en langt stærkere beskyttelse, f.eks. når det drejer sig om at udvide kataloget af frihedsrettigheder, end hvis man ikke skriver det ind i forfatningen.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Jeg vil lige gøre opmærksom på, at man ikke er tvunget til at stille spørgsmål, det er kun i spørgertiden. Det kan godt nøjes med at være en bemærkning.

(Kort bemærkning):

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Til det sidste vil jeg svare, at hvis man nu tager de bestemmelser, der er indsat i den europæiske menneskerettighedskonvention, så går jeg da ud fra, at hr. Niels Helveg Petersen er enig med mig i, at det skal vi under alle omstændigheder overholde, hvad enten de står i den danske grundlov eller ikke står i den danske grundlov.

Det gør da ingen forskel i henseende til deres kraft i det danske samfund, om de står begge steder eller kun står det ene sted. Det kan ikke være et argument for en ændring af grundloven.

(Kort bemærkning):

Niels Helveg Petersen (RV):

Det er jeg meget uenig i. Når de ikke er indskrevet i grundloven, kan de til enhver tid være magthavere på en anden, nem måde sætte sig ud over dem. Hvis de er indskrevet i den danske grundlov, så er det straks vanskeligere, og det er jo da heldigvis også derfor, vi har en grundlov. Det er da netop for at gøre det vanskeligt, ekstremt vanskeligt, for ikke at sige umuligt for magthaverne at fravige. Hvis ikke de er indskrevet, så er der større handlefrihed for magthaverne.

(Kort bemærkning):

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Det er jeg da ikke sikker på at jeg er enig med hr. Niels Helveg Petersen i. Det synes jeg i hvert fald er en meget interessant tolkning af grundloven i forhold til andre love.

Jeg går ud fra, at en lov er en lov, og at hr. Niels Helveg Petersen ligesom jeg er af den opfattelse, at loven skal holdes, og så er det da ligegyldigt, om det er en grundlov eller en almindelig lov. Den skal overholdes.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Der er ikke flere spørgsmål til hr. Niels Helveg Petersen.

Så er det hr. Jesper Langballe.

(Kort bemærkning):

Jesper Langballe (DF):

Jeg lyttede med meget stor interesse til statsministerens sondring imellem de grundrettigheder, der bør være indskrevet i en grundlov – ytringsfrihed, frihed for af statsmagten at blive smidt i fængsel uden lov og dom, grundlovsforhør og alle den slags ting – og så de positive enkeltrettigheder, som hører hjemme i det almindelige, daglige lovgivningsarbejde som følge af et politisk slagsmål. Jeg synes, at den sondring er meget vigtig. Man har indtryk af, at de, der gerne vil have ændret grundloven, netop gerne vil have plastrer grundloven til med en masse positive enkeltrettigheder.

Så vil jeg spørge statsministeren om opfølgning på det, om statsministeren har gjort sig nogen tanker om, at det faktisk kunne gå hen og gå sådan, at hvis man plastrer grundloven til med en masse sociale enkeltrettigheder, så kunne det ligefrem gå hen og svække retssikkerheden, for så mangler den grundlov, der i kraft af nogle få negative frihedsrettigheder skulle være en sten i et fundament under retssikkerheden.

Kl. 14.50

(Kort bemærkning):

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg har det syn på det, at vanskeligheden ved at indskrive en række af disse, man kan kalde dem sociale rettigheder eller hvad man nu vil – ret til arbejde, ret til bolig, ret til uddannelse, ret til lægehjælp, ret til en række andre ting – jo ikke er, at nogle skulle være uenige i det. Vi synes vel alle sammen, at det er gode ting, og det er det, vi alle sammen vil arbejde for. Vi er uenige om hvordan, men vi har vel det fælles mål, at det er det, vi vil arbejde for.

Men hvis man skriver det ind i en grundlov, hvad skal man så gøre, hvis borgerne føler, at de af en eller anden grund ikke kan få et job, ikke kan få en bolig, ikke kan få en uddannelse, skal den til enhver tid siddende regering så hives i

Rigsretten for ikke at have overholdt grundlovens bestemmelser om disse rettigheder?

Hvorimod frihedsrettighederne – ytringsfriheden, ejendomsret, beskyttelse mod vilkårlig fængsling osv. – er nemme at søge overholdt, de er nemme at sanktionere, hvis magthaverne forbyrder sig imod dem. Derfor er der da den risiko, at hvis man plastrer grundloven til med en række af disse såkaldt sociale rettigheder, så underminerer man simpelt hen grundloven som beskyttelse over for borgerne.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg takker for det klare svar. Jeg synes godt, man måske kunne udvide det ved at pege på, at det, man gjorde i det hedengangne Sovjetunion, jo netop var at skabe en forfatning, som i alle enkeltheder skulle forklare, hvor godt man ville borgerne det på alle tænkelige detailområder, og resultatet blev jo, som vi ved, de gode hensigtstyranni, som førte til en totalitær stat, som verden næsten ikke har set magen til.

Så denne omsorg for at få alt muligt ind i grundloven, som gør den tidssvarende i forhold til sociale rettigheder, som i sig selv er glimrende – det er vi enige om – men som bare ikke hører hjemme der, den omsorg for at få det ind i forfatningen kan føre til, at retssikkerheden ikke bare undermineres, men direkte modarbejdes.

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg kan ikke føje så meget til det svar, jeg allerede har givet, men den debat, der nu allerede har været, viser jo netop, at her har vi faktisk en helt grundlæggende og helt principiel diskussion, som understøtter mit synspunkt, at der ikke er skabt en bred enighed om behovet for en grundlovsændring.

Det her tror jeg under en debat vil gå hen og blive et helt afgørende stridspunkt, og der skal man altså tænke på, før man sætter den her proces i gang, at så længe der ikke er enighed på det punkt om, hvad det er for rettigheder vi taler om, er det omsonst at sætte en grundlovsproces i gang, for den dag, hvor den skal sættes til folkeafstemning, skal der i dette Ting være en meget, meget bred opbakning til at gå ud og anbefale et ja til en ændring af grundloven, ellers falder det. Der synes jeg, at alle burde tænke sig om.

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Først i forlængelse af statsministerens svar til hr. Niels Helveg Petersen før: Jeg går ud fra, at statsministeren er fuldstændig klar over forskellen på almindelige love, der selvfølgelig skal overholdes, men som kan ændres af et flertal i Folketinget, og så grundloven, som er meget svær at ændre; det kræver en folkeafstemning osv.

Det undrer mig derfor også noget, når statsministeren bliver ved med at sige, at det nærmest ikke har nogen betydning, om noget står i grundloven, for vi kan jo bare lave det alligevel herinde. Der er jo en række eksempler på, at når ting står i grundloven, så nyder de en beskyttelse. Noget af det, der har været diskuteret at få ind i grundloven, har været spørgsmålet om bæredygtighed i forhold til miljøet. Det har man jo indført i en række andre lande. Det har konkret haft betydning i højesteretssager i Norge f.eks. og betydet, at man tog hensyn til miljøet.

Eller for at tage en bestemmelse, der er i den danske grundlov, nemlig bestemmelsen om, at alle børn har ret til fri undervisning i folkeskolen. Det har jo også haft betydning for, at der er folkeskoler overalt i Danmark, og for, at man ikke må opkræve brugerbetaling i folkeskolen. Mener statsministeren slet ikke, at grundloven konkret kan give folk nogle rettigheder, konkret kan have en betydning?

Kl. 14.55

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jo, det mener jeg da bestemt at grundloven kan. Det er jo derfor, vi har en grundlov, og at vi alle værner om grundloven, fordi den netop sikrer borgerne nogle grundlæggende frihedsrettigheder, som ikke bare kan ændres eller ophæves af et flertal i Folketinget. Det kræver i så fald en grundlovsændring, som er meget besværlig at få gennemført.

Men det, jeg taler om, er, at en række af de der sådan daglige praktiske forbedringer af velfærdssamfundet, man gerne vil gennemføre, altså er bedre tjent med at blive gennemført via fornuftig lovgivning i Folketinget, fordi det kan tage hensyn til, hvordan samfundsudviklingen nu former sig over årene, og hvordan situationen er.

Det, en grundlov skal kunne, er i nogle få velvalgte paragraffer at udtrykke nogle grundprincipper, nogle grundrettigheder, som borgerne

har. Og så må det være Folketingets opgave i henhold til grundlovens bestemmelser at lovgive for at sikre borgerne disse grundrettigheder, som står i grundloven. Det må være arbejdsdelingen mellem grundloven og den daglige lovgivning så at sige.

(Kort bemærkning).

Line Barfod (EL):

Det er jeg sådan set enig i, men det kunne være, at der i dag var et behov for nogle flere grundlæggende rettigheder, end der var dengang; at man i dag mente, at det f.eks. ud over gratis folkeskoler også var vigtigt med gratis adgang til sundhedsvæsenet.

Men for så at gå den anden vej: I den grundlov, vi har i dag, er der jo en række rettigheder, som man godt kan fratage folk, og da vi jo ved, at statsministeren og hans flertal i Folketinget er meget optaget af USA, kunne man jo risikere med den grundlov, vi har i dag, at Folketingets flertal lærte af eksemplet fra USA og besluttede, at man ville fratage stemmeretten for flere hundrede tusinde borgere i Danmark, hvis man vurderede, at det kunne sikre flertallet efter næste valg. Det kan flertallet med den grundlov, vi har i dag.

Mener statsministeren ikke, at vi skal have en grundlov, hvor man ikke kan fratage borgerne stemmeretten?

(Kort bemærkning).

Statsministeren (Anders Fogh Rasmussen):

Jeg må ærligt tilstå, at jeg slet ikke forstår, hvad det er, fru Line Barfod tænker på. Fru Line Barfods fantasi må i hvert fald her langt overstige min. Der er ingen planer i den retning, og jeg har slet ikke fantasi til at forestille mig, at nogen kunne finde på at gennemføre en sådan lovgivning.

Jeg har da også nogle ønsker til, hvordan man kunne styrke frihedsrettighederne. Lad mig f.eks. tage sådan noget som foreningsfriheden, som jo er omtalt i grundloven. Jeg så da f.eks. gerne, at vi fik styrket den enkelte lønmodtagers frihed til selv at bestemme, om man ønsker at være medlem af en fagforening, bl.a. gennem et forbud mod eksklusivaftaler. Men det behøver man da ikke at ændre grundloven for. Grundloven har den overordnede bestemmelse om foreningsfrihed, og så må det være Folketingets opgave at vedtage den konkrete lovgivning, der så skal udmønte det.

Der har regeringen som bekendt for lang tid siden fremsat et forslag, som vi indtil nu ikke har kunnet få flertal til at gennemføre. Men her er det altså et spørgsmål om, at der er et flertal i Folketinget, der er parat til at støtte en lovgivning, som styrker frihedsrettigheden på et bestemt punkt med udgangspunkt i grundlovens bestemmelser.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Så er det fru Birthe Rønn Hornbech som ordfører.

Birthe Rønn Hornbech (V):

Vi ønsker i Venstre – om nogen – til enhver tid en debat om grundloven, først og fremmest i det danske folk, men vi er også meget tilfredse med, at debatten foregår her i Folketinget. Vi er meget optaget af, at der vedvarende indsamles viden, sådan at der den dag, en grundlovsprocedure måtte gå i gang, er en række temaer, som vi her i Folketinget har gennemdiskuteret, sådan at det er forberedt grundigt.

Det er jo egentlig lidt bagvendt, det her med, at man vil have en kommission af eksperter, inden de folkevalgte har ytret sig. Nu forstår jeg, at vi er enige om, at vi tager den modsatte procedure. Nu tager vi for første gang og diskuterer grundigt her i Folketinget, hvad det er, vi vil med de forslag.

Tidligere oppositionsforslag fra de samme forslagsstillere har jo altid medført, at der ikke blev noget udvalgsarbejde, for forslagsstillerne har ikke selv gjort noget ved det. Men nu forstår jeg, at det skal vi, og vi er meget optaget af i Venstre at gå ind i det udvalgsarbejde.

Vi er også tilhængere af, at det bliver i al offentlighed. Vi har jo sammen med SF kæmpet for, at der er adgang til offentlighed i udvalgs-møderne. Og i det omfang, vi vil indkalde eksperter, er det naturligt, at det er åbne møder. Det tror jeg i hvert fald at SF også vil være enige med os i.

De nu fremsatte forslag til nedsættelse af et konvent eller en kommission og SF's forslag til en hel grundlov og de holdninger, der ligger bag, giver jo i høj grad anledning til, at vi besinder os på de fundamentale holdninger og principper, der er for vort folkestyre. Vi vil i Venstre til enhver tid kæmpe for, at det liberale grundsyn, der i dag i vidt omfang bærer grundlovens bestemmelser, styrkes.

Men helt grundlæggende er naturligvis spørgsmålet: Hvad skal en grundlov indeholde?

En grundlov skal efter Venstres mening ikke være en præsentation af en lang række partipolitiske holdninger og mål. En ny grundlov, når den måtte komme, skal ikke være udtryk for politisk emsighed, men sikre, at der er områder i borgernes liv, der ikke er undergivet politikernes magt.

Grundloven skal først og fremmest fastsætte magtens grænser.

Grundloven skal fastsætte balancen mellem staten og den enkelte borger:

Der skal efter Venstres opfattelse være et frihedsrum, hvor magten er fraværende. Grundloven skal sikre borgerne et rum, inden for hvilket de med den fornødne respekt for naboens frihed kan agere selv.

Kort sagt: Frihedsrettighederne skal vægtes meget højt, samtidig med at flere af frihedsrettighederne efter Venstres opfattelse til sin tid skal styrkes, ligesom vi naturligvis er åbne for, om der er flere frihedsrettigheder, der skal medtages.

Vi ønsker en styrkelse af ytringsfriheden. Ytringsfriheden har været grundlovsfæstet siden 1849, men allerede Grundtvig indså jo, at den bestemmelse, som vi har i dag, giver lovgiver for mange muligheder for at indskrænke ytringsfriheden, og vi er meget på linje med SF's forslag om, at der i grundloven sættes yderligere grænser for statens mulighed for at indskrænke den såkaldte materielle ytringsfrihed.

Desuden er ytringsmåderne blevet mere mangfoldige gennem den teknologiske udvikling, og det er naturligt, at der ved en grundlovsændring tages højde for de mange nye kommunikationsmåder.

Men ytringsfriheden har jo to sider, og begge sider bør være grundlovssikrede. Ytringsfriheden er naturligvis retten til at ytre sig i skrift og tale og gennem alle håndede moderne kommunikationsmidler, men i ytringsfriheden ligger jo også informationsfriheden, altså befolkningens ret til at modtage informationer. Vi lægger i Venstre meget vægt på at få grundlovssikret offentlighedens og herunder altså massemediernes ret til at modtage oplysninger om alle emner af offentlig interesse og retten til at kritisere både politikere og samfundsmæssige institutioner uden statsmagtens indblanding.

Der bør ikke være andre begrænsninger i ytringsfriheden end dem, der følger af andre frihedsrettigheder – retten til privatliv først og

fremmest, og så de særlige hensyn, der måtte være til demokratiet og retsstatens beskyttelse. Det var det, allerede gamle Grundtvig foreslog.

Med respekt for retten til privatlivet ønsker vi også større offentlighed i forvaltningen. Man kan altid diskutere, om det skal stå i grundloven, men vi er åbne over for det, men jeg skal pege på, at regeringen jo allerede har nedsat en offentlighedskommission, der skal komme med forslag til større offentlighed, og hermed er jo også sagt, at der er intet i grundloven, der forhindrer, at man ved lovgivning gennemfører en større offentlighed. Problemet har været, at vi ikke kan blive enige om hvordan.

Foreningsfriheden er helt grundlæggende i et demokrati, men den foreningsfrihed må også omfatte borgernes frihed til selv at bestemme, hvilke foreninger de vil være medlem af, og retten til at bestemme, om man overhovedet vil være medlem f.eks. af en fagforening. Det er utåleligt, at foreningsfriheden i virkeligheden er blevet til foreningstvang på nogle områder, og vi finder, at det er nødvendigt, når vi får en ny grundlov, at den beskytter det enkelte menneske mod foreningstvang. Vi forstår egentlig ikke, at de, der ustandselig påberåber sig menneskerettigheder, på samme tid kan fastholde fagforeningstvangen gennem eksklusivaftaler. Vi ønsker altså en frihed til også at være fri af foreninger.

Vi vender os mod diskrimination af lønmodtagere, bare fordi de er medlem af den forkerte fagforening. Vi ønsker ligestilling, uanset fagforeningsforhold. Men også det kunne vi jo gennemføre ved lov, hvis vi havde flertal.

Venstre ønsker en styrkelse af ejendomsretten. Der må jeg sige, at vi går i den helt modsatte retning af, hvad SF ønsker, for SF ønsker jo en indskrænkning af ejendomsretten. Vi finder, at den måde, grundloven fortolkes på i dag, allerede er en udhulning af ejendomsretten. Vi ønsker at sikre den private ejendomsret fra almenvældet, stavet v-a-l-d-e-t. Vi synes, det har taget overhånd, som det almene vælde går ind på privat ejendom.

Vi ønsker også mulighederne for fuld erstatning forbedrede. Vi er bestemt ikke enige i, at grundloven dér skal svækkes til rimelig erstatning. Der skal naturligvis være fuld erstatning.

Kl. 15.05

Vi vender os også mod den udhulning, der er sket af ejendomsretten ved, at der gennem lovgivning fastsættes flere og flere erstatningsfrie reguleringer med den virkning, at ejendomsbesid-

derens rådighedsret uden kompensation indskrænkes den ene gang efter den anden.

Også husfreden er gennemhullet. Boligen er ukrænkelig, hedder det i grundloven. Ingen husundersøgelse, beslaglæggelse og undersøgelse af breve og papirer og brud på telegraf- og telefonhemmelighed må finde sted undtagen efter retskendelse, eller hvor loven hjemler en særegen undtagelse.

Takket være både socialdemokratiske og borgerlige regeringer er disse særegne undtagelser blevet til langt mere end 100 beføjelser for myndighederne. Det nærmer sig de 200. Det er derfor ikke for tidligt, at den fremsatte retssikkerhedslov, hvor der fastsættes retsgarantier for borgerne over for myndighederne, nu vedtages.

Vi ønsker også i Venstre en højere prioritering af den personlige frihed, og vi vil godt ind i konstruktive drøftelser om, hvorvidt der i grundloven skal sættes grænser for det offentlige muligheder for overvågning og registrering, som SF foreslår. Men igen må jeg sige, at der er intet, der forhindrer os i at lade være med at blive ved med at vedtage lovgivning om overvågning. Faktisk går det jo i den forkerte retning. Den personlige frihed indskrænkes løbende, men det er ikke noget, vi er tvunget til. Der er tværtimod intet i grundloven, der forhindrer os i at gå den modsatte vej og give mere frihed til borgerne.

Vi finder i forbindelse med det udvalgsarbejde, der følger af ethvert beslutningsforslag, at det er naturligt, at vi også i forbindelse med dette forslag drøfter, om de grundlæggende retsforudsætninger, f.eks. lighed for loven og kravet om klarhed og forudsigelighed i lovgivningen, skal nedfældes i grundloven. Vi må jo nok indrømme med hinanden, at Folketinget ikke altid lever op til det selvfølgelig krav til lovgivningen, som allerede Jyske Lov fra 1241 stiller til de gode love.

Men vi vil godt understrege, at en ny grundlov altså ikke er adgangen til ved et snuptag at få gennemført egne politiske sager, som man ikke ved lov kan opnå flertal til.

Vi ønsker naturligvis som alle andre partier, at der er social tryghed for borgerne i Danmark. Men vi ønsker ikke en umyndiggørelse, vi ønsker en tryghed, der har respekt for det enkelte menneskes personlige ressourcer og frihed, og at det enkelte menneske først og fremmest selv skal tage ansvar for sit liv, medansvar for næsten og for fællesskabet. Og vi mener ikke, at man i en grundlov skal forpligte kommende Folketing

til bestemte niveauer for alle mulige offentlige ydelser.

Der er flere gange i de fremsatte forslag nævnt begrebet diskrimination. Det er efter Venstres opfattelse helt grundlæggende, at også en kommende grundlov ikke kender forskel på Per og Poul, på sort eller hvid, på kristen eller jøde. Sådan er det i grundloven i dag. Frihedsrettighederne gælder for enhver, og sådan skal det fortsat være. Frihedsrettighederne skal ikke gradbøjes.

Vi ønsker i Venstre, at både regering og Folketing løbende arbejder for bedre lovkvalitet. Der er i de senere år taget flere initiativer på det område. Folketingets partier har været enige om at styrke Folketinget, og vi har ud over en styrket administration også hyppigere gjort brug af høringer, hvor vi i Folketingets udvalg selv vælger vores eksperter.

Vi er dog i Venstre fortsat imod et egentligt lovråd. Vi mener, at hvad enten vi er i regering eller i opposition, så er et lovråd en institution, der yderligere vil sløre ansvarsfordelingen og Folketingets muligheder for at drage en minister til ansvar.

Ikke mindst monarkiet, Danmarks rolle i det internationale samarbejde og det parlamentariske arbejde har undergået væsentlige ændringer siden 1901, og det er selvfølgelig naturligt, at vi, når nu grundlovsforslaget er stillet her i Folketinget, så naturligvis også går ind i en konstruktiv drøftelse af de meget store spørgsmål om f.eks. initiativret, om positiv parlamentarisme.

Kl. 15.10

Det vil vi naturligvis gerne drøfte grundigt, men vores udgangspunkt er ikke, at reglerne skal ændres. Vort udgangspunkt er fortsat, at balancen mellem den udøvende og den lovgivende magt ikke skal forrykkes. Vi ønsker en forfatning, der giver rammerne for et stærkt Folketing, og det mål synes vi de nuværende få og enkle regler tjener. Men når det er sagt om Folketingets styrke, skal det også tilføjes, at vi ønsker ikke på nogen måde at ændre statsministerens såkaldte prærogativ til selv, når han måtte synes det, at udskrive folketingsvalg.

Tiden tillader slet ikke, at vi drøfter alle de principielle temaer, som de fremsatte forslag rejser, men lad mig sige, at vi i Venstre ikke har tanker om at ændre ved monarkiets stilling, men vi tager det naturligvis som en selvfølge, at når der måtte komme en grundlovsændring, så indføres der naturligvis fuld ligestilling mellem kønnene ved besættelse af tronen.

Vi forudser også, at reglerne om udenrigspolitik og suverænitetsafgivelse vil blive drøftet meget grundigt, og det er naturligt, at man den dag, der skal nedsættes en grundlovskommission, naturligvis drøfter, om de bestemmelser, vi har i dag, nu også er fremtidssikret i den internationale udvikling.

Det er klart, at vi vil stille det krav til en kommende grundlov, som vi mener, den nuværende grundlov opfylder, nemlig at den skal være grundigt forberedt og meget slidstærk. Den nuværende grundlov er jo så fleksibelt formuleret, at den har kunnet overleve mange ændringer i samfundet.

Men der er altså igen grund til at understrege, som også statsministeren gjorde det gang på gang, at grundloven på mange måder er en minimumslov. Intet i grundloven forhindrer Folketinget i at udstyre borgerne med bedre rettigheder, end hvad grundloven foreskriver. Og opfylder Folketinget ikke grundlovens krav om frihedsrettighederne, så er det ikke grundloven, der er noget i vejen med, så er det Folketinget, der er noget i vejen med.

Afslutningsvis skal jeg advare mod tyrkertroen på, at ord i en ny grundlov kan flytte bjerge. Det er ingenlunde tilfældet. Holdningerne i en ny grundlov skal for at være slidstærke have forståelse og opbakning i Folketinget og i befolkningen. Vi mener, at der skal et meget bredt flertal til, før det overhovedet kan komme på tale at indlede en grundlovsprocedure og at sende et forslag ud til folkeafstemning. Men vi vil altså som sagt gå meget konstruktivt ind i udvalgsarbejdet, og vi ønsker altså, at det arbejde i vidt omfang bliver for åbne døre.

Det gælder, som jeg har sagt gang på gang tidligere, med professor Nordskov Nielsens ord om at samle forråd, at få gennemgået temaerne, så vi er godt forberedt den dag, vi beslutter os for, at der skal nedsættes en grundlovskommission. Men vi kan altså ikke støtte, at det er tilfældet nu.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Inden jeg stiller mit spørgsmål til fru Birthe Rønn Hornbech blot en serviceoplysning: Som forslagsstiller stillede jeg rent faktisk relevante spørgsmål til det forslag, jeg har fremsat, og jeg stillede et spørgsmål den 11. juli 1997 og fik svar den 22. maj 1999 i form af en stak papir på 15 cm inklusive forskellige landes forfatninger, som jeg har haft megen glæde af. Jeg garanterer for, at

jeg stiller en række spørgsmål igen for at ikke kun jeg, men også andre kan blive klogere.

Så mit spørgsmål til fru Birthe Rønn Hornbech: Er fru Birthe Rønn Hornbech ikke enig i, at meningen med, at vi har en grundlov, eller man kunne sige en forfatning – en grundlov er trods alt det samlede skrevne – er, at så kan skiftende Folketing ikke bare lave det om? Fru Birthe Rønn Hornbech siger, at vi bare kan gøre det, men hvis vi nu gør det, f.eks. udvider ytringsfriheden, så kan det trækkes tilbage, medmindre det står i en grundlov eller det er en del af en europæisk konvention, som vi har tilsluttet os.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Først til hr. Aage Frandsens servicemeddelelse om de 15 cm papir: Jeg tror, at hr. Aage Frandsen vil give mig ret i, at længden af drøftelserne i udvalget ikke svarede til mængden af papir. Vi havde faktisk ikke nogen drøftelser, hvis ikke jeg husker helt forkert.

Så er der hr. Aage Frandsens ledende spørgsmål, der hed: Mener fru Rønn Hornbech ikke ...? Det er et ledende spørgsmål. Jamen det er da en rigtig beskrivelse, at hvis noget står i grundloven, så kan Folketinget ikke lave det om, men dermed være ikke sagt, at vi i Venstre mener, at alt det, vi ikke synes bør kunne laves om, skal stå i grundloven. Og hr. Aage Frandsen kommer nu heller ikke igennem med, at alt det, han mener, ikke bør kunne ændres. Så var det dejligt, hvis det stod i grundloven, for så kunne det aldrig blive ændret. Nej, det er ikke de krav, der skal stilles til en grundlov. Det skal være langt strengere.

Kl. 15.15

Jeg synes heller ikke, at hr. Aage Frandsens grundlov er så talende, som jeg havde frygtet, for der er jo ikke alt det, hr. Aage Frandsen kunne ønske sig. Men det skal være en meget stram og kortfattet grundlov.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Grunden til, at min grundlov kun er på 68 paragraffer, er, at jeg er enig i tænkningen om, at der ikke skal stå alverden deri. Den er slet ikke sådan som den svenske og den norske og den finske grundlov – de er meget længere.

Lidt i forlængelse af statsministerens svar ville jeg godt spørge fru Birthe Rønn Hornbech om konventet. Det er måske ikke helt fair, men alligevel, jeg havde ikke flere spørgsmål. Men kon-

ventet kom jo med en masse ting til forfatnings-traktaten, som giver en masse sociale rettigheder. Jeg synes, det er for mange. Hvad synes fru Birthe Rønn Hornbech om en række af de bestemmelser, der står i forfatningstraktatudkastet, f.eks. artikel 229: Enhver har ret til at kunne gøre brug af gratis arbejdsformidlingstjeneste?

Jeg synes, det er for meget at have i en grundlov. Hvad synes fru Birthe Rønn Hornbech? Skulle det i virkeligheden ind i den her lille traktat, som er første del af selve forfatningstraktaten?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Det fortælles om en gammel konge, jeg kan ikke huske, hvem det var, at han rendte rundt med loven i hånden og sagde: Jamen det står jo her! Og så kunne han ikke forstå, at det hele ikke virkede, som det stod i lovene. Og det er jo fuldkommen rigtigt. Som statsministeren sagde, for nu at starte med det pragmatiske svar: Man kan jo skrive det lige så tosset, man vil, her fra og til dommedag, det ændrer nok ikke så frygtelig meget.

Men mere fundamentalt er jeg imod, at den slags står i en grundlov, for, som jeg sagde, kan man ikke begynde at fastlægge nogle niveauer og slet ikke nogle gratisydelse i en grundlov. Det er ikke det, vi har den til. Og efterhånden, og det sagde statsministeren vel også, så dør jo velfærdsstaten en dinosaurs død, hvis alt skal være gratis, og der skal være store ydelser til dem, der ikke selv vil bestille noget.

En grundlov skal fastsætte grænser for magten og tilskynde den enkelte borger til først og fremmest selv at tage ansvaret.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg vil gerne kvittere for fru Birthe Rønn Hornbechs tale, som jeg synes var meget konstruktiv i forhold til de drøftelser, vi står over for. Jeg vil gerne i den forbindelse spørge hende, om det ikke gør indtryk på hende og hendes parti, at alle partier i Folketinget undtagen det nuværende regeringsflertal ønsker, at vi nu går i gang med processen. Og skal hendes indlæg ikke ses som udtryk for, at det har hun opfattet, og det er hun parat til, og at vi derfor må arbejde os grundigt igennem sagerne, for at se om vi ikke kan finde frem til et fælles grundlag?

For det er jo rigtigt, som det er sagt, at hvis ikke Socialdemokratiet og Venstre og et bredt

flertal her i Folketinget bliver enige, så er der ikke nogen mening i at lave et grundlovsforslag, så kan det ikke vedtages, så kan det ikke gennemføres.

Så idet jeg altså giver en fuldstændig ubetinget kompliment til fru Birthe Rønn Hornbech – ikke til alt, hvad hun sagde, men til tonen og sigtet i det hun sagde – er det så ikke rigtigt forstået, at Venstre er parat til at gå ind i en konstruktiv drøftelse om, hvordan grundlaget for en sådan proces eventuelt kan se ud?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Der er fire partier, der har stillet hvert deres forslag, og vi går selvfølgelig ind i en konstruktiv drøftelse i udvalget. Så må vi jo se, hvad det fører til. Men det, jeg synes at kunne se af de fire forslag og det, jeg så ved om, hvad mit eget parti, De Konservative og Dansk Folkeparti mener, er, at det bliver meget svært at finde nogle sager, hvor der er det brede flertal.

Men jeg synes først og fremmest, vi skal tematisere den debat og se, hvor det er, der i fremtiden vil blive brug for nogle mere fremtidssikrede bestemmelser, hvor det er, at vi mener, der skal ske ændringer, og hvad det er, de forskellige partier mener. Jeg synes, det er en forkert rækkefølge at sige, at bare fordi grundloven er gammel, så skal vi have en proces, og bare fordi vi skal have en proces, så skal vi have en ekspertkommission.

Jeg må indrømme, at jeg er meget begejstret for, hvis vi nu endelig virkelig får en god snak mellem Folketingets partier i det udvalg, hvad enten det nu er Udvalget for Forretningsordningen eller, forstår jeg, et særligt udvalg, der skal nedsættes, men vel også i Udvalget for Forretningsordningen. Det er jo naturligt, når de fire forslag er fremsat.

Kl. 15.20

Hr. Svend Auken ved jo alt om, hvor optaget jeg er af grundlovsspørgsmål. Derfor er det da helt fantastisk vigtigt, at vi lægger os i spidsen, da vi er dem, der ved mest, men vi skal jo altså først og fremmest kende konsekvenserne af vore ønsker, og der kan nok komme nogle overraskelser undervejs.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er fuldstændig enig i, at vi skal kende konsekvenserne af vores ønsker, og at vi skal have det belyst ordentligt, og jeg er meget tilfreds med, at

det er statsministeren, der i dag har svaret på regeringens vegne. Det tyder på, at vi får, tror jeg, mulighed for en god dialog i fortsættelsen. Og jeg støtter fru Birthe Rønn Hornbechs forslag om, at de ekspertmøder, vi har, foregår i fuld offentlighed, så også offentligheden kan blive inddraget.

Men så kommer et spørgsmål til fru Birthe Rønn Hornbech: Statsministeren og hans regering er kommet med et af de mest detaljerede, gennearbejdede forfatningsudkast, man nogen sinde har set, nemlig udkastet til forfatningstraktat, og opfordrer alle partierne i Folketinget til at gå ind i en diskussion og dialog med ham om dette meget komplicerede dokument.

Vi og mange andre har svaret konstruktivt og sagt ja til statsministerens opfordring. Bør vi ikke føre forhandlingerne om de mange partiers forslag om en ny grundlov i den samme positive og imødekommende ånd som den, oppositionen mødte regeringens forslag om at tilslutte sig den europæiske traktat i?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg synes, jeg er så positiv, som man næsten kan være, når jeg siger, at jeg kaster mig ud i denne her debat med hr. Svend Auken. Hr. Svend Auken må bare acceptere, at jo dybere, vi kommer ned, jo klarere vil det måske vise sig, at hr. Svend Auken er socialdemokrat, og jeg er liberal, men det kan vi jo også blive klogere af.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil gerne takke fru Birthe Rønn Hornbech for indlægget. Jeg synes, det bærer vidnesbyrd om en stærk interesse for at diskutere de principielle ting i denne sag.

Vi er jo enige i, at en forfatnings inderste kerne er at sætte grænser for magten. Det er derfor, frihedsrettighederne i en forfatning er så væsentlige. Jeg vil godt citere, hvad tidligere ombudsmand, Lars Nordskov Nielsen, sagde om grundlovens katalog om frihedsrettigheder: »at de grundlovsfæstede menneskerettigheder er såre begrænsede. Det nuværende katalog er nok så fattigt. Nogle bestemmelser er ren luft, andre er ret formelle.«

Det er det, der er et af kernepunkterne i kritikken af den nuværende forfatning, at der siden 1953 jo er vokset nye bestemmelser frem, f.eks. i den europæiske menneskerettighedskonvention, som ligesom overhaler den danske forfat-

ning, således at det katalog af rettigheder, vi har i henhold til europæiske bestemmelser, er mere vidtgående end det, vi har i henhold til den danske grundlov.

Finder fru Birthe Rønn Hornbech ikke, at det er et problem for den danske forfatning?

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg sagde ganske kort i mit indlæg, at vi naturligvis altid, for vi lytter jo også til diskussionen, vil være med til at diskutere, om der skal andre frihedsrettigheder ind i grundloven. Jeg vil altså blive ved med at kalde det frihedsrettigheder.

Jeg vil ikke bøje mig for, at fordi der er en menneskerettighedskonvention, som vi har tiltrådt, og som regeringen har erklæret, at man naturligvis overholder, så skal den pr. automatik bare ind i grundloven. Den er alt for sammensat.

Som sagt er det for os så vigtigt, at det er magten, der begrænses, og vi er ikke med blandt dem, der sådan vil gøre menneskerettighederne og menneskeretten til en eller anden særlig idé om, at mennesket er hævet over alt muligt andet og kan give sig selv alle mulige rettigheder, som bare kan håndhæves alle mulige steder hos dem, der ikke har tiltrådt de konventioner. Det siger vi ikke umiddelbart ja til skal stå i en grundlov.

Fjerde næstformand (Margrete Auken):

Så er det hr. Niels Helveg Petersen. Ikke mere? Nej? Så er det hr. Søren Krarup som ordfører.

Ja, sådan som jeg har fået det anført her, så er forslagsstillerne først på til sidst, men hvis hr. Svend Auken ønsker ordet, så er det hr. Svend Auken. Jeg beklager meget. Jeg retter mig jo pænt efter, hvad der er blevet mig forelagt.

Svend Auken (S):

Hvorfor sætte denne besværlige proces i gang nu? Efter Socialdemokratiets opfattelse, og – tyder meget på – opfattelsen hos samtlige partier, der er i opposition til det nuværende flertal, så er tiden nu inde af flere grunde.

Kl. 15.25

For det første er den nuværende grundlov, alle dens mange dyder ufortalt, rundet af en tid, en svunden tid, som minder meget lidt om den tid, vi lever i. Den er skrevet, som jeg var inde på i mit spørgsmål til statsministeren, med udgangspunkt i formuleringer for den belgiske forfatning i 1830, det vil sige, at den er præget af problemstillingerne i første halvdel af den 19. århundrede og er ikke tidssvarende i forhold til

udfordringerne i første halvdel af det 21. århundrede.

Den er skrevet i et sprog, som mange jurister anerkender som værende velskrevet, men som ikke desto mindre udgør en barriere for forståelsen for store dele af det danske folk. I forbindelse med grundlovs-kampagnen har vi forsøgt at skrive en letlæst version, en Pixiudgave af grundloven. Selv den har det vist sig at være meget vanskelig for mennesker at forstå og begribe. Så kan man spørge: Spiller det nogen rolle, om vi har en forfatning, folk kan forstå, og som siger dem noget eller ej?

Vi tror, at det spiller en rolle, at man har et nutidigt dokument skrevet i klar tekst, som folk kan forholde sig til, og som mennesker kan forstå. Det er jo interessant nok, at mange kan citere fra Jyske Lov fra 1241: »Med lov skal land bygges«, men mig bekendt er der stort set aldrig nogen, der citerer fra den nuværende grundlov i forbindelse med offentlige diskussioner.

Det andet og nok så tungtvejende argument er, at der intet sted i den nuværende grundlov er nævnt, at Danmark er et folkestyret land. I modsætning til formuleringer i vore nabolande, Sverige og Finland, har vi i den danske grundlov ikke nogen klare bestemmelser om folkestyre. Det hedder i grundloven, at styreformen er »indskrænket monarkisk«. For almindelige mennesker nærmer det sig jo majestætsfornærmelse snarere end en beskrivelse af folkestyre.

Hvad siger det? Ja, det siger noget om, at den grundlov, som den er, kom oven på tidligere tiders håndfæstninger af monarken, af kongen, og derfor talte man om »indskrænket monarkisk«, men i vores begrebsverden er det et meningsløst begreb. Vi har et folkestyre, hvor det er folket, der fastsætter reglerne, folket, der vælger sine repræsentanter ved valgene.

Det tredje er, og jeg mener egentlig, at fru Birthe Rønn Hornbech gav en række eksempler, måske med et andet fortegn, end jeg ville have fundet frem til, på det, nemlig at en række af de grundlæggende borgerrettigheder, hvis jeg må foreslå den neutrale midterbetegnelse, mellem frihedsrettigheder og menneskerettigheder, der står i grundloven, trænger til en opdatering.

Det fjerde er, at der er en række nye problemstillinger, som man slet ikke har forholdt sig til. Jeg vil bare nævne et par eksempler. Miljø og natur er et oplagt eksempel. Alle, selv den mest ihærdig tilhænger af klassiske ejendomsretssynspunkter, ved, at hensyn til miljø og natur og de kommende generationers mulighed for at

have den samme tilgang til miljø- og naturrigdom, som vores generation har haft det – og det er det, der i øvrigt er kernen i begrebet bæredygtighed – er en ny problemstilling i forhold til, hvad der i sin tid var tilfældet.

Eller tag et andet spørgsmål omkring ejendomsretten, jeg tænker her på spørgsmålet om forskningens og ytringens frihed, som fru Birthe Rønn Hornbech med rette fremhævede. I dag ser vi ejendomsretten indskrænket på nogle områder, men til gengæld udvidet på andre områder. Og det er ophavsrettigheder og intellektuel ejendomsret, der udvides.

Engang sagde man, at tanker er toldfri. Det er ikke sikkert, at det kommer til at gælde i fremtiden. Allerede i dag kan man patentere koncepter, som det hedder i underholdningsbranchen. Og man ved, at der arbejdes ihærdigt på, at en tilsvarende udvikling skal brede sig til hele forskningsområdet.

Koncepter, approaches osv. skal kunne patenteres og gøres til forskerens ejendomsret med det resultat, naturligvis, at man foretager et indgreb over for det mest fundamentale i alle forskningsprocesser, som er det systematiske, åbenbare tyveri, altså dette, at vi lever af at stjæle hindens tanker, at al god forskning står på skuldrene af al tidligere forskning.

Kl. 15.30

Det er uforeneligt med denne tankegang, hvis man kan patentere forskningsresultater, som forhindrer denne forskning i at udfolde sig. Alle kan se, at der er en konflikt her, som grundlovsfædrene i 1849 – og for den sags skyld også i 1953 – overhovedet ikke havde nogen mulighed for at forholde sig til, men som ikke desto mindre er en, som vores generation er nødt til at forholde sig til.

Jeg har næsten kun godt at sige om SF's lovforslag, men på det her punkt er det direkte skuffende at læse SF's forslag; der bare siger, at intellektuelle ejendomsrettigheder skal beskyttes på fuldstændig samme måde som andre ejendomsrettigheder. Jeg synes, der er en klar uløst problemstilling her mellem på den ene side den, der opfinder noget osv., og som har et berettiget krav på at kunne beskytte sin opfindelse, og selve spørgsmålet om forskningens frihed.

Eller tag som et tredje eksempel Danmarks deltagelse i det internationale samarbejde. Hr. Niels Helveg Petersen har i sit grundlovsforslag gjort opmærksom på en række af de aspekter, der knytter sig til vores deltagelse i og Folketin-

gets indflydelse på det europæiske samarbejde, den særlige position, som Folketingets Europa-udvalg eksempelvis har fået i beslutningsprocessen.

Man kunne nævne mange andre eksempler. De imødekommelser til Folketingets medindflydelse på udenrigspolitikken, der blev givet i 1953, er i dag blevet en hæmsko for et effektivt folkestyreindseende i de anliggender, som ikke er fjerne anliggender, men som har direkte indgribende betydning for den enkelte borger i det danske samfund.

Foruden Socialdemokratiets beslutningsforslag er der fremsat forslag fra Socialistisk Folkeparti, et imponerende gennearbejdet forslag til en ny grundlovsreform og et forslag til en grundlovskommission, som ligner vores, og det siger sig selv, at det er vi sympatisk indstillet over for.

Det Radikale Venstre har stillet et forslag om et forfatningskonvent. Der er noget spændende i det, og lad os endelig diskutere det igennem, men man skal ikke glemme, at parallelterne henholdsvis til den grundlovgivende rigsforsamling og til forfatningskonventet i EU lider af den alvorlige mangel, at der ikke er nogen nødvendig parallel i forhold til den situation, vi befinder os i i dag.

Da man skulle lave den grundlovgivende rigsforsamling, havde man ikke noget folkevalgt organ, som Folketinget er i dag, som tegnede hele riget. Og i forhold til forfatningskonventet i EU er det jo det samme, der er problemet. Der står i Traktaten, at det er en regeringskonference, der skal forberede sådanne ændringer, men det er jo kun regeringerne, der sidder dér, og Europa-Parlamentet har ikke den samme autoritet og myndighed, som Folketinget har i forhold til os, og derfor var man nødt til at lave et konvent med en sammenblanding af valgte repræsentanter for regeringerne, fra de nationale parlamenter og fra Europa-Parlamentet.

Jeg håber, at vi ud fra disse mange forslag kan finde en fælles sum, en fælles fond, der kan føre os videre. Vi ønsker en proces præget af samarbejde og konstruktivitet. Vi skal nå, vi er pisket til at nå et bredt flertal, hvis det her skal lykkes.

Vi må med det samme medgive statsministeren og andre, at der ikke er en enkelt sag, der i sig selv kan løfte det her, men som Hans Gammeltoft-Hansen flere gange har citeret Nordskov-Nielsen for, er der måske ikke en enkelt sag, der i sig selv kan løfte grundlovssagen, altså processen omkring en forandring af grundloven, men

summen af de mange sager er rigelig stærk til at bære dette igennem.

Vi ser ikke det her som et enkelt sagsprojekt, og jeg må med det samme sige, at Socialdemokratiet ikke er med til bare at ændre grundloven, hvad angår tronfølgeoven; det skal være det hele. Vi skal ikke tage sådanne enkelte fikse eller vigtige hjørner ud; vi skal tage det hele med.

I vores forslag er der ti enkeltpunkter. Vi har ikke et gennearbejdet alternativt grundlovsforslag – vi beundrer dem, der har lavet dette arbejde – men vi har peget på ti punkter, som for os er vigtige.

Det første er, at vi får skrevet folkestyret ind i en grundlov affattet i et moderne sprog.

Det andet er, at vi får opdateret borgerrettighederne, som jeg nævnte det før. Jeg har allerede givet nogle eksempler på problemstillinger, vi skal forholde os til. Dette, at ingen kan forfølges eller forskelsbehandles på grund af køn, tro eller etnisk oprindelse, er mere nødvendigt at få slået tydeligt fast i grundloven end nogen sinde tidligere, og ligestillingen mellem mænd og kvinder siger sig selv. Jeg synes også, at den radikale tanke om, at ingen kan nægtes adgang i samfundet som følge af handicap, er en vigtig tankegang.

Kl. 15.35

Det tredje punkt er statsmagternes kompetence. Der har vi en række vigtige problemer. Fru Birthe Rønn Hornbech var inde på nogle af dem. Jeg skal ikke gå i detaljer her, men det er vigtige sager.

Fjerde punkt: De politiske partier bør efter vores mening stå i en grundlov. Det er jo et fuldstændig falsk billede at give af dansk folkestyre, at partierne end ikke er omtalt, og at der ikke er nedlagt principper omkring vores partisystem.

Det femte er spørgsmålet om åbenhed i forvaltningen. Alle siger, at det kan vi jo bare gøre ved lov. Jamen hvad er sandheden? Når der kommer et andet flertal, så kan man indskrænke og lave om på denne åbenhed. Jeg husker, at vi i min tid som miljø- og energiminister åbnede hele ministeriet og sagde: Vi har i princippet ingen hemmeligheder. Det havde i øvrigt den tillægsgevinst, at vi aldrig havde lækager, og at der aldrig var noget, der slap ud, som ikke skulle være sluppet ud, for vi havde ingen hemmeligheder. I dag er systemet igen så hemmeligt, at jeg end ikke som tidligere minister kan få udleveret de papirer, jeg havde, da jeg var minister, selv om jeg er ansvarlig for området. Det er sandt fuldstændig til. Hvis ikke vi får regler, der også beskytter mindretal mod flertal, eksempel-

vis ved at sikre fuld åbenhed – for det er klart: flertallet har altid adgang til alle oplysninger – så er det ikke så meget værd.

Det sjette punkt er Folketingets indflydelse på udenrigs- og sikkerhedspolitikken. Udenrigsministeriet og mange folk i tilknytning til det – og det er jo kun udmærkede mennesker, der færdes dér – er bekymrede for, hvad det betyder for vores udenrigspolitiske slagkraft, at man giver Folketinget fuld medindflydelse, og at udenrigspolitikken formes i så stor åbenhed og i så demokratisk regi som muligt. Erfaringerne modsiger klart denne frygt. Da vi i sin tid – hr. Niels Helveg Petersen og jeg var direkte involveret i arbejdet – etablerede den særlige procedure omkring Folketingets Markedsudvalg, hørte vi alle disse bekymrede røster fuldtordnende sige, at det var umuligt for Danmark at føre markeds politik/europapolitik med sådanne bindinger til at skulle forelægge sagerne i Markedsudvalget inden.

Erfaringerne viste, at det overhovedet ikke kom til at ske. Tværtimod styrkede og styrker det danske ministre, at de har et folkeligt mandat, inden de rejser, og at de har været tvunget til at sætte sig ind i sagerne og ikke som deres kolleger skal læse papirerne for første gang i flyveren på vej ned til ministerrådsmødet. Det har styrket. Og det er jo helt uacceptabelt i et demokrati, at der skal være mindre offentlighed omkring vigtige udenrigspolitiske spørgsmål end omkring almindelige indenrigspolitiske spørgsmål.

Omkring monarkiet ikke andet end dette: Vi har en formulering om, at Danmark er et folkestyre med en dronning, og det ønsker vi ikke at ændre på. Vi vil også gerne være med til at lave om på tronfølge loven, men vi vil gerne præcisere, at kongen/dronningen i overensstemmelse med moderne demokratisk opfattelse naturligvis overhovedet ikke skal være blandet ind i den almindelige politiske proces.

Hvad angår folkekirken, er vi tilhængere af, at vi bevarer den danske folkekirke, men at vi giver den selvstyre, ret til at selv at regulere sine egne anliggender, og at vi betrygger religionsfriheden, men samtidig sikrer religionsligheden, sådan at mulighederne for at yde økonomiske bidrag til den trosretning, det trossamfund, man bekender sig til, bliver de samme, det vil sige, at man kan opkræve bidrag, og man fjerner særlige skattebegunstigelser i den samme forbindelse.

Det niende punkt er rigsfællesskabet, hvor vi lægger vægt på, at man udvikler rigsfællesskabet, sådan at de tre folk, der lever i rigsfællesskabet, kan blive ligeberettigede nationale enheder, også meget gerne med en folkeretlig profil.

Endelig som det sidste vil vi gerne diskutere spørgsmålet om muligheden for at ændre grundloven.

Vi håber, at flertallet anført af statsministeren vil lytte til det store mindretal i Folketinget og gå ind i en dialog med os om at finde ud af, hvordan vi kan skrive en moderne grundlov. Vi skylder et nyt århundrede, at det får en ny grundlov, en tekst, det kan leve med, et værktøj, en ramme. Man kan ikke, som statsministeren rigtigt siger, løse alle problemer bare med ord i en grundlov; man skaber ikke job ved bare at sætte deklaratoriske bestemmelser ind i en forfatning, men en grundlov er alligevel en ramme, et signalement, et sæt regler, der beskytter grundlæggende rettigheder, angiver styreform og beskytter mindretallet mod flertallet.

Kl. 15.40

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg ved ikke, om jeg i al venskabelighed må teste hr. Svend Auken's holdninger. Jeg ved jo, at hr. Svend Auken's hjerte brænder for miljøet, og hr. Svend Auken nævnte ophavsrettigheder og patentrettigheder.

Hånden på hjertet, hvis nu et flertal i Folketinget bestående af Venstre, De Konservative og Dansk Folkeparti siger: All right, vi sætter de rettigheder ind i grundloven, men de bliver beskrevet på så lavt et niveau, at de kan fortolkes, som om det i hr. Svend Auken's øjne ville være et tilbageskridt. Ville hr. Svend Auken så også være tilhænger af, at de skal ind?

Dette for at teste, om det er et varmt ønske, at det kommer ind uanset indholdet, eller om det bare er partipolitik, der ikke kan gennemføres i øjeblikket.

Det andet spørgsmål er: Hvordan kan man opnå højere ligestilling end at benytte det ord, der benyttes i grundloven i dag: enhver? Har jeg ikke ret i, at lige så snart man fraviger det ord, så er man allerede begyndt at opdele befolkningen i forskellige grupper?

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Hvad angår det sidste, er jeg fuldstændig enig med fru Birthe Rønn Hornbech. Jeg kan huske,

at jeg engang som arbejdsminister var så stolt af, jeg havde lavet en lov – efter at der havde været et udkast til, jeg ved ikke hvor indviklede bestemmelse – hvor der bare stod, at til dette projekt kunne enhver søge. Selve ordet enhver er jeg meget tilfreds med, så det er jeg helt enig med hende i.

Når vi går ind i sådanne forhandlinger, går vi ikke ind for at se: Hvor lidt kan vi leve med, hvor dårligt et resultat skal vi acceptere? Vi går ind for at finde et godt resultat. Det er min erfaring, at en høj fællesnævner altid giver de bedste varige resultater, hvor alle parter, der går ind, får sager, der virkelig står deres hjerte nær, gennemført, frem for at vi sidder og prøver at skære ned på hinandens ønsker så langt som overhovedet muligt.

Så mine forventninger vil være, når jeg kommer i dialog med fru Birthe Rønn Hornbech, at vi finder et godt resultat for miljøet, at vi finder en god afvejning for forskningens frihed i forhold til ejendomsretten, i relation til intellektuelle ejendomsrettigheder.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Nå ja, der slap det ud, for det er jo det, det drejer sig om hele tiden, ikke, at det er en politisk vurdering: Hvad er almenvellet? Og hvad er det, vi ønsker? Ønsker vi naturen hundrede procent, og så må ejendomsretten vige – for meget efter vores opfattelse – eller det modsatte?

Er vi så ikke inde i et partipolitisk slagsmål, som hører hjemme i den almindelige lovgivning og ikke i grundloven, når det drejer sig om naturen?

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Vi forestiller os ikke, at vi gensplejser os frem til en særlig idealiseret form for politikere til de drøftelser, der forestår i forfatningskommissionen. Vi forestiller os nogle, der til skuffende forveksling ligner fru Birthe Rønn Hornbech og mig. Det vil sige, at vi kommer med en bagage af holdninger, vurderinger osv., og så skal vi prøve at finde en fællesmængde, som vi hver især kan være glade for og stolte af, og som vi kan anbefale den danske befolkning.

Der er det bare, jeg har det synspunkt baseret på erfaring, at jo højere man lægger det niveau, og jo gladere de folk, der deltager i det, bliver over det endelige resultat, desto mere varigt og holdbart bliver resultatet også, og jo lettere bli-

ver det at få det igennem ved en folkeafstemning.

De, der lavede grundloven i 1953, kan jeg love for – ellers kan fru Birthe Rønn Hornbech gå ned og se, hvad det var for nogle typer, der gennemførte det – var mennesker, der var stærkt rodfæstet i deres eget partis traditioner og holdninger.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg har en fornemmelse af, og det kan hr. Svend Auken bekræfte eller afvise, at et meget væsentligt punkt i hr. Svend Aukens motivation med hensyn til at fremsætte det her, er det, der står som afsnit 8: spørgsmålet om folkekirken, hvor jo altså konsekvensen af beslutningsforslaget er, at folkekirken afskaffes.

Jeg vil gerne anholde det, hr. Svend Auken nu siger i sin ordførertale: Vi skal bevare folkekirken, men give den selvstyre. Der vil jeg så spørge: Hvad er det, eller hvem er det, der definerer folkekirken som folkekirke? Det er vel grundloven. Første gang, ordet folkekirke bliver nævnt i det danske sprog, er i øvrigt i grundlovens § 4. Der er folkekirken defineret som en ordning, hvor staten på én gang beskytter og regulerer folkekirkens anliggender.

Kl. 15.45

Kan hr. Svend Auken ikke se, at det med et fint ord er et *contradictio in adjecto*, en tilføjelse, der modsiger, at sige, at man vil bevare folkekirken, men give den selvstyre? Det er ensbetydende med at afskaffe folkekirken.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Nu er det ikke et beslutningsforslag om en ny grundlov, det er et beslutningsforslag om en forfatningskommission, der skal diskutere spørgsmål i relation til en ny grundlov.

I den forbindelse ønsker vi, at man opfylder den løfteparagraf, der allerede står i den nuværende grundlov, nemlig at man indfører selvstyre i folkekirken, men derudover ønsker vi at forholde os til det, at vi på samme tid ønsker at bevare den folkekirke, som 84-85 pct. af den danske befolkning er medlem af, samtidig med at vi sikrer religionsfrihed og religionslighed for andre trosretninger: den katolske kirke, frikirker, andre kirkelige samfund, Det Mosaiske Troesamfund, muslimske trossamfund osv.

Der synes jeg, at der i vores forslag egentlig er en ganske elegant løsning på dette med religi-

onsligheden, altså den økonomiske religionslighed, som jeg egentlig havde troet at hr. Jesper Langballe havde været lidt fascineret af i stedet for bare at sige, at det er ødelæggende.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Hvis der er nogen økonomisk ulighed mellem folkekirkens medlemmer og trossamfund udenfor, så består den ulighed jo i, at trossamfundene udenfor i kraft af et skattefradrag har langt bedre økonomiske forudsætninger, end folkekirkens medlemmer har.

Når nu hr. Svend Auken svarer mig, at det her jo ikke er et udkast til en ny grundlov, men at det er et beslutningsforslag, der skal føre frem til, at man diskuterer en ny grundlov, og så i næste øjeblik er langt inde i diskussionen af, hvad der skal stå i den grundlov – det er jo sagen – så må jeg stadig væk spørge hr. Svend Auken: Hvordan kan det hænge sammen, at man vil bevare folkekirken – folkekirken er noget, vi alle sammen kender som en orden imellem stat og kirke – og så vil man give den selvstyre? Er hr. Svend Auken også helt uden sans for, hvordan et sådant forslag vil medføre, at det bliver de højtråbendes folkekirke? For det er vel ikke hr. Svend Auken helt ukendt, at truslen mod folkekirkens frihed fuldt så vel kan komme indefra som udefra?

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Selv statsministeren, som var meget negativ over for de her forslag – jeg synes unødigt negativ, uklædeligt negativ, men det blev rettet lidt op af fru Birthe Rønn Hornbech – gik jo ind i indholdsmæssige diskussioner af, hvad der i givet fald skulle stå i en ny grundlov, det samme gjorde fru Birthe Rønn Hornbech, og det er også det jeg tillader mig. Man kan jo godt tale om kærlighed før forlovelsen, vil jeg gerne sige til hr. Jesper Langballe.

Jeg ser ikke folkekirken truet af tanken om større selvstyre. Vi taler om selvstyre ved universiteterne, vi taler om selvstyre alle andre steder. Hvorfor skal folkekirken ikke have lov at styre sine egne anliggender? Derfor kan man jo sagtens sætte rammen i grundloven, sætte rammen i en lovgivning vedtaget her i Folketinget, men inden for den ramme skal folkekirken da ordne sine egne anliggender selv. Nå, nu har kirkeministeren desværre forladt salen her. Men det skal da ikke være hende, der sidder med sin

store vægt på hver eneste lille detailbeslutning inden for kirken; det må da være kirkefolket selv.

Hvis det skulle være en trussel mod folkekirken, så må jeg sige, at så er det en skrøbeligere indretning, end jeg forestillede mig.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Nu er det jo ved at udvikle sig til et spørgsmål om, hvorvidt folkekirken skal have en synode eller ej.

Men jeg vil faktisk gerne vide, præcis hvad der ligger i hr. Svend Aukens ordførerbemærkning om, at man vil erstatte religionsfriheden med en religionslighed i grundloven. Det var sådan, ordene faldt i ordførerindlægget. Jeg vil gerne vide, om det betyder, at man vil have ophævet den nuværende grundlovs § 4, hvor det meget tydeligt hedder:

»Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten.«

Hvordan forestiller hr. Svend Auken sig, at folkekirken efter hans forslag skal finansieres fremover i forhold til f.eks. andre trossamfund, herunder det katolske, det muslimske og andre? Skal det være lige for lige, efter hvor mange medlemmer den enkelte kirkeretning har, eller hvad? Hvordan forestiller man sig det finansielle grundlag?

Kl. 15.50

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er meget ked af, hvis jeg har sagt, at religionslighed skulle *erstatte* religionsfrihed. Jeg mener selvfølgelig, at vi skal have – og det har vi jo allerede – religionsfrihed, men jeg så det gerne suppleret med religionslighed, og det, jeg tænker på, er religionslighed i økonomisk henseende. Ordningen ganske kort fortalt er, at alle trossamfund skal kunne registrere deres medlemmer og få opkrævet bidrag hos dem, og så afskaffer man tilsvarende skattefradragssystemet. Så får man ligestilling.

Med hensyn til støtten til folkekirken vil den så naturligt være en støtte til den fantastiske kulturarv, som menighederne i dag skal betale til, altså hele bygningsmassen osv., som ligger der, i vore vidunderlige landsbykirker. Det er på den måde, jeg forestiller mig at man kan gøre det, sådan at der ikke bliver ydet direkte statstilskud til præsterne, men statstilskud til kirken som kul-

turbevarer i denne her situation. Og derudover betaler vi resten over vores kirkeskat.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Så må jeg jo forstå Socialdemokratiet sådan, at den danske folkekirke ikke længere skal have en forrangsstilling i den danske grundlov, hvis det står til Socialdemokratiet.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jo, jo. Jeg er virkelig ked af, at det ikke er en af mine heldige dage, at jeg er så dårlig til at forklare mig. Jeg sagde netop, at vi vil bevare folkekirken, men samtidig vil vi forholde os til det problem, at flere hundredtusinder mennesker nu tilhører andre trosretninger – den situation har jo totalt ændret sig i forhold til 1953 – og der løser vi det på den måde, at vi bevarer kirken, sikrer selvstyre for kirken, og så laver vi en lighedsbestemmelse, som gør, at de andre trossamfund får præcis de samme økonomiske betingelser at arbejde inden for.

Men selvfølgelig vil der være en forrang, når folkekirken direkte er nævnt i grundloven og 84 pct. af befolkningen er medlemmer af den.

Søren Krarup (DF):

Det handler om grundloven i dag, den danske grundlov, første gang givet af kong Frederik VII i 1849, revideret i 1866, ændret i 1915 og sidst ændret i 1953. Det er den danske grundlov, der er på dagsordenen i dag, og ikke uventet er det tre venstrefløjspartier, der er utilfredse med grundloven og vil have lavet den helt om.

De møder med hver deres punkt, dels i form af et direkte nyt grundlovsforslag, dels i form af ønske om nedsættelse af en forfatningskommission eller i De Radikales tilfælde nedsættelse af et grundlovskonvent, men der er et fælles præg over alle tre forslag. Det er i alle tre tilfælde det abstrakte skoleridt i forhold til den gode gamle danske grundlov, som ganske vist har holdt sammen på Danmark og det danske folk i mere end 150 år, men som nu kasseres til fordel for teorier og overnationale doktriner.

Jeg må tilstå, at jeg finder venstrefløjspartiernes niveau angivet i SF's omfangsrige og prætentiose grundlovs § 14, der begynder med at kræve, som det hedder: »Enhver har ret til at tænke frit«. Det er ikke et ubilligt forlangende, men jeg vil gerne spørge SF: Hvem kan forhindre et menneske i at tænke frit?

Det turde dog vist nok være det umuligste af alt at forhindre et menneske eller et folk i at tænke, lige præcis hvad man vil. Selv i Stalins Sovjetunion, selv i Hitlers Tredje Rige var tankefriheden uantastelig. Borgerne tænkte om Hitler og Stalin, præcis hvad de ville, og det turde derfor være en underlig paragraf at indføre i et grundlovsforslag, at enhver har ret til at tænke frit. Abstraktionerne eller slagordene er løbet af med forslagsstillerne. Det er med Viggo Hørups ord det vitterlige vås. Men når man sådan skal omskabe virkeligheden og i hvert fald ikke vil være ved den foreliggende virkelighed, så ender man meget nemt i dette vitterlige vås. Det forekommer mig som sagt at angive niveauet i den grundlovskritik, vi i dag skal tage stilling til.

Med skam at melde synes jeg også, at samme tendens gør sig gældende i hr. Niels Helveg Petersen og Det Radikale Venstres beslutningsforslag, foreløbig om nedsættelse af et grundlovskonvent. Teksten i det foreliggende beslutningsforslag er kort, men hr. Niels Helveg Petersen har jo formuleret sin kritik fyldigt tidligere.

Kl. 15.55

I en debatbog med titlen »På vej mod Europas forfatning?« skrives han således, at alene af sproglige grunde skal grundloven laves om, for den er ikke til at forstå. Bl.a. taler den danske grundlov konsekvent om kongen, hvor »virkeligheden er, at det er regeringen, udgået af Folketingets flertal, der står for regeringens førelse«.

Javel, men når nu dette er tekstens mening, accepteret og praktiseret af alle siden 1920, hvorfor skal grundlovens tekst så nødvendigvis laves om?

Der forekommer mig at være tale om den rene formalisme, eller det er en argumentation uden indhold og nødvendighed, endnu tydeligere udtrykt af SF, der i bemærkningerne til sit grundlovsforslag kalder den danske grundlov utidssvarende, en anakronisme på en række områder.

Findes der, spørger jeg, en mere overfladisk, underlødigt argumentation end den, der gør det tidssvarende eller det moderne til sit argument? Her er der ikke blot tale om en sproglig fallit, men også om en form for intellektuelt sammenbrud, hvor man alene forholder sig til det ydre, til form og mode, mens det indre, sagen eller grundloven selv, lades uanset.

Som sagt, denne overfladiskhed, dette abstrakte skoleridt synes mig indholdet af den grundlovskritik, vi møder i dag, men afgørende

må det dog være, om den foreliggende danske grundlov udgør et godt og brugbart grundlag for det danske folks tilværelse.

Tillad mig i denne forbindelse at konstatere, at det danske folks lykke historien igennem har været, at ikke drastiske brud og revolutioner, men sammenhæng og skønsomhed har været vores virkelighed.

I Frankrig huggede man hovedet af kongen og dronningen i 1793, og i 1830 og i 1848 drev man i nye revolutioner nye kongepar på porten. I Danmark gik i marts 1848 nogle tusinde københavnske borgere op til kongen og bad ham give folket et fri forfatning i en situation, hvor oprøret i hertugdømmerne truede Danmarks eksistens, og så svarede kongen fredsommeligt ja, og 15 måneder senere underskrev han en grundlov, der gjorde Danmark til et konstitutionelt monarki. Ude på Slotspladsen har man nu stående en stor statue af grundlovens giver, som blev genstand for en folkelig hengivenhed uden lige, bl.a. fordi han sagde: »Folkets kærlighed min styrke«. Dette er Danmark.

Det er vores historiske virkelighed, eller det er Danmarks lykke. Det er bl.a. denne virkelighed, der går igen i vores nuværende grundlov, hvor man skriver kongen, men mener regeringen, for ved at sige kongen fastholder man den historiske sammenhæng. Er dette uden betydning? Er dette blot en anakronisme, der skal guillotineres ligesom den franske konge og kastes i skraldespanden til fordel for fine ord og abstrakte problemstillinger?

Det var også en lykke, at vi i 1848 havde folk, som havde sans for den historiske sammenhæng og trods en revolutionær situation bevarede forbindelsen med den danske historie. D.G. Monrad skrev den danske grundlov, og Orla Lehmann satte den i en klar og plastisk prosa, som gør den danske grundlov til en sproglig lise i forhold til forfatninger, der med piber og trommer rider en teori. Naturligvis er også dette en årsag til, at kernen i vores grundlov er uforandret siden 1849.

Hvis der virkelig var mangler ved grundloven, hvis det danske folk i sin hverdag ikke kunne leve med grundlovens ord og paragraffer, så kunne der være mening i en ændring. Men sådan er det jo ikke. Den danske grundlov har tværtimod været en rummelig og praktisk ramme for det danske folks liv i skiftende og ofte vanskelige situationer igennem halvandet hundrede år. At ændre en sådan ramme radikalt, fordi man finder den utidssvarende og finder

dens sprog gammeldags, forekommer mig slet og ret umodent. Sådan behandler man ikke et land og et folk.

Men naturligvis er det netop Danmarks lykke, den gode sammenhæng i vores historie, som disse teoretikere er ude efter. Det er dels kongedømmet, som de alle sammen vil begrænse, og som SF i dunkle vendinger ønsker erstattet af en republik, dels er det folkekirken, som de ønsker nedlagt og erstattet af den kliniske abstraktion, der hedder adskillelse af stat og kirke.

Kl. 16.00

Vi andre svarer: Kongedømmet er vores virkelighed, som ikke på nogen måde står i vejen for en demokratisk praksis, og folkekirken er simpelt hen udtryk for den folkelige virkelighed, fordi folkets store flertal hører til den evangelisk-lutherske kirke. Men hvilket indtryk gør det på venstrefløjsteoretikere, for hvem ideologien tæller langt mere end den konkrete, foreliggende, danske virkelighed? Ikke sandt: Lad bare Danmark og danskerne forgå, hvis blot virkeligheden består.

Dette er grundlovskritikernes synspunkt, men vi er nogle, der finder det danske folks lykke og virkelighed væsentligere end en idé, og den idé, venstrefløjsteoretikernes kæphest og idelig fremhævede begrundelse, er naturligvis menneskerettighedernes toneangivende abstraktionsapoteose. For menneskerettighedernes skyld skal vi lave grundloven om, siger alle tre partier. For at være på højde med de overnationale europæiske menneskerettighedserklæringer skal vi kvitte vores gode, gamle grundlov.

Vi andre spørger: Er der noget som helst i grundloven, der betyder en trussel endsigende ophævelse af Danmark som et retssamfund? Er en ændring af grundloven nødvendig for at sikre lov og ret i Danmark? Nej, naturligvis ikke, og det dokumenterer halvandet hundrede års danmarkshistorie. Men jeg siger omvendt: Det menneskerettighedsprincip, som venstrefløjpartierne ønsker skal være overordnet grundloven og derfor gjort til grundlovens egentlige grundlag, betegner en trussel mod retssamfundet, især fordi det nægter at tage hensyn til de konkrete, historisk bestemte forhold i Danmark.

Det er en længere historie at komme ind på menneskerettighedernes baggrund og princip. Jeg har gjort det andetsteds, og her vil jeg blot sige, at hvor den abstrakte lighed uden ringeste hensyn til de konkrete mennesker i det konkrete land er menneskerettighedernes idé, er respek-

ten for den givne, gældende lov retssamfundets forudsætning.

Kald det rettigheder, der ikke bygger på en lov. Det er vejen til tyranniet, det har 200 års europæisk historie dokumenteret. Ingen forfatning har været mere fyldt med menneskerettigheder end Stalins grundlov fra 1936. Hvor lighedens idé vil diktere folkets virkelighed, er der straks nogle, der er mere end andre, for her sætter ideen virkeligheden til side. Dette er tyranniets vej, og – tilføjer jeg – det gælder også, når en EU-forfatning vil sætte den gældende grundlov ud af kraft.

Retssamfundet bygger på gældende lov, som er blevet til i samklang med folkets og landets tradition og historie. Den danske grundlov bygger i sidste instans på traditionen fra Jyske Lov og dermed på frihedsrettighedernes, på Edmund Burkes og – ja, lad mig blot sige – på kristendommens retstradition. Derfor viskede man i 1848 ikke tavlen ren og lavede en fiks og færdig grundlov uden forbindelse med Danmarks historie og udvikling, men man skrev konge, hvor man mente regering, og man skrev folkekirke de steder, hvor man behandlede danskernes kirkelige og kristelige virkelighed.

Respekten for den situation, man som danske lovgivere stod i, respekten for det folk, man lovgav for, respekten for den danske virkelighed, som man ikke skulle nyskabe, som om politikerne var Gud og skabere, og respekten for skønsomhed – dette har været og er grundlovens adelsmærke, og det er denne skønsomhed og virkelighedstroskab, de tre venstrefløjspartier vil udslette med deres grundlovskritik, som i alle tilfælde bygger på den abstrakte ligheds foragt for det historisk givne.

Det er ud fra denne abstrakte menneskerettighedside, de vil forvandle Danmark til et historieløst, åndløst og rodløst samfund, hvor konge og folkekirke og alt, hvad danskerne kender og holder af, skal erstattes af abstrakte spørgsmål og ideer. Behøver jeg at bemærke, at vi siger klart nej til disse forslag?

Kl. 16.05

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg ved godt, der er en meget stor risiko forbundet med at indlede en diskussion med hr. Krarup, for vi taler tilsyneladende forskellige sprog, selv om ordene er danske. Men jeg vil godt spørge om det, der lå til grund i 1849: Var der ikke også en kraftig inspiration udefra, så det ikke

kun var noget, der var hentet hos det danske folk og af den danske muld? Var det ikke nogle forfatningstraditioner udefra? Var det ikke nogle strømninger udefra, både samtidige og tidligere, som i høj grad lå til grund for D.G. Monrads tekst, som senere blev juridisk formuleret af Orla Lehmann?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det er fuldstændig rigtigt, at der naturligvis også var strømninger udefra i 1848, og det er fuldstændig rigtigt, at D.G. Monrad brugte den belgiske grundlov som en slags eksempel. Men det, der er karakteristisk, er, at han omarbejdede den, så den var i nøje overensstemmelse med dansk tradition.

Det er bl.a. derfor, han sagde, at den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke, og det er derfor, grundloven meget klart og bevidst blev knyttet til den situation, man stod i, og ikke var en fuldstændig nyskabelse – heller ikke i forhold til det stændersamfund, som havde eksisteret siden stænderforsamlingernes oprettelse i 1834. Der var en klar sammenhæng, og der var fra grundlovsfædrenes side respekt for den virkelighed, man stod med.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Nu ved jeg, at hr. Krarup ikke er særlig begejstret for menneskerettigheder, men der er jo frihedsrettigheder – eller skal vi kalde dem menneskerettigheder – i grundloven, også i den fra 1849. Der er nogle rettigheder, både sociale og vedrørende undervisning, der er en række frihedsrettigheder, og hvor hentede man disse ideer fra? Hvor hentede Monrad dem fra? Og hvor hentede den belgiske forfatning dem fra? Var det ikke ideerne fra 1789?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Nej, det var det ikke. Det var fra Magna Charta, og det var fra den engelske tradition, som er personificeret i Edmund Burke. Det er jo nemlig det, der er det karakteristiske, og det er derfor, jeg bevidst bruger ordet frihedsrettigheder, for det er den engelske tradition, der går tilbage til Magna Charta og til Edmund Burke.

Menneskerettighederne går ganske rigtigt tilbage til den totalitære franske tradition med guillotinen og alt det, hvad der hører til 1789. Men det, der sker, er, at frihedsrettighederne får

en naturlig plads i grundloven, fordi frihedsrettigheder er nødvendige for at begrænse magten over for borgerne. Det er den engelske tradition.

Det, der er karakteristisk for den franske tradition, er, at rettighederne bliver gjort gældende, jeg er lige ved at sige, som SF forlanger. Jeg kan næsten ikke lade være med at citere fra § 5 i SF's grundlov: »Enhver har ret til respekt for sin fysiske og mentale integritet.« Jeg må indrømme, at det er svært at holde sig alvorlig, når man møder den slags opfattelser af, hvad en rettighed er.

En frihedsrettighed er en beskyttelse mod magten. En menneskerettighed er en overtagelse af den totale magt, og derfor er det fuldstændig rigtigt, som statsministeren siger, at når man plastrer en grundlov til med menneskerettigheder, drukner man frihedsrettighederne.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Er det ikke rigtigt opfattet, at en af hr. Søren Krarups åndelige fædre – det er i hvert fald sådan, jeg husker det fra vores fælles studenterungdom – var Knud Kristensen? Jeg husker i hvert fald, hvordan hr. Søren Krarup og andre hyldede Knud Kristensen i sin tid, og kan hr. Søren Krarup huske, hvad Knud Kristensen sagde i 1953? Med argumenter, der til forveksling ligner hr. Søren Krarups argumenter i dag, sagde han blankt nej.

Er det ikke sandt, at hvis hr. Søren Krarup havde haft stemmeret i 1953, havde han stemt nej? Er det derfor ikke også sandt, at han i svær grad minder om de kommunistiske tillidsmænd, som altid talte om deres overenskomst-sikrede rettigheder, selv om de havde stemt nej til hver eneste overenskomst, de nogen sinde havde haft mulighed for at stemme til? Hr. Søren Krarup havde stemt nej til grundloven i 1953 ligesom Knud Kristensen, er det ikke sandt?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Nu er hr. Svend Auken jo en ung mand. Han var meget ung, da jeg allerede var en ældre student, og derfor tror jeg ikke, han husker så forfærdelig nøje, hvad der foregik i studenterkredsen.

Kl. 16.10

Jeg tror, jeg tør sige, at Knud Kristensen havde jeg meget respekt for. Jeg kan huske, at jeg hørte ham tale i Studenterforeningen om Sydslesvig, men jeg mener, at jeg aldrig egentlig har dyrket ham. Jeg tror egentlig heller ikke, at hr. Svend Auken i noget af det, jeg har skrevet, vil

kunne finde andet end almindelig respekt for ham, så jeg forstår godt, at det ikke er noget spørgsmål. Det er simpelt hen et forsøg på mistænkeliggørelse.

Hr. Svend Auken mener, at jeg ville have handlet over for 1953-grundloven, som Knud Kristensen gjorde. Jeg havde som sagt ikke stemmeret, men jeg er heller ikke helt sikker på, at jeg uden videre vil anerkende parallellen med Knud Kristensen. Jeg synes, han var en hædersmand, jeg synes absolut, der er grund til at have respekt for ham, og det går jeg ud fra at hr. Svend Auken også har. Det må da være meningen med spørgsmålet. Men jeg tror alligevel ikke rigtig, at det er en parallel, jeg uden videre vil anerkende.

Forsøget på at sige, at jeg var modstander af den nuværende grundlov, er bare gammelmandsvrissenhed, og jeg synes også, det er ensbetydende med, at man simpelt hen lukker ørerne for det, jeg har sagt.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Hr. Søren Krarup siger, at i virkeligheden stammer den nuværende grundlov fra Magna Charta og Jyske Lov. Men er det ikke sandt, som hr. Aage Frandsen også var inde på før, at det var elitens grundlov, som blev skrevet i huj og hast på få måneder af militære og nationalliberale romantikere i København efter borgerskabets revolutionære opstand? Og var den ikke nærmest en afskrift af den belgiske forfatning fra 1830 med kun få og små ændringer som f.eks. det om kirken, som jo ikke kunne stå i den belgiske forfatning af gode grunde? Er den historiske sandhed ikke, at det i virkeligheden er det, det drejer sig om?

Vi har fået en grundlov, som efterhånden er blevet udviklet. Den er værdsat, den har vist sig brugbar i praksis, og vi skal videreudvikle den. Men er det at fremstille den som et enestående historisk dokument, der er groet ud af en lang historisk tradition i Danmark, ikke en forfalskning af forfatningshistorien?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Nej, det er ikke nogen forfalskning. Det er fuldstændig rigtigt, at det var en akut situation, der i marts 1848 dels fik borgerne til at gå til kongen, dels fik kongen til at sige ja til deres bøn om at hjælpe ham med at slå oprøret i hertugdømmer-

ne ned. Det er det, der var anledningen, og samtidig fik de en fri forfatning.

Men det særlige ved situationen var, at i denne akutte nødsituation havde især D.G. Monrad, der stod for selve udformningen af grundloven, en sådan fornemmelse for den historiske sammenhæng, at der ikke var tale om et brud, men netop om en videreførelse. Som bekendt havde Christian VIII på dødslejet sagt til sin søn Frederik VII, at han ønskede, at han ville give folket en fri forfatning. Det skyldtes til dels, at kongen havde mistillid til sin søns evner til selv at regere, men også at der allerede med stænderforsamlingerne var lukket op for folkets deltagelse.

Det er fuldstændig rigtigt, at det var en akut situation. Men det er en moden og ansvarsbevidst behandling af den, der er det karakteristiske, og det førte selvfølgelig også frem til den grundlov, vi har kunnet bruge lige siden. Det er dog imponerende, at vores nuværende grundlov i alt væsentligt bygger på og også ofte reproducerer den fra 1849.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg noterede i kampens hede, at hr. Søren Krarup kom til at sige, at i virkeligheden repræsenterede begivenhederne i 1849 ikke et brud med noget. Det er ikke en opfattelse, jeg er enig i. Det var et brud med enevælden og indførelse af folkestyre. Det er en lidt anden tolkning, hr. Krarup lægger frem, og den vil jeg bare melde min modstand imod.

Så vil jeg i øvrigt gøre gældende, at når den danske grundlov har vist sig at være så stærk, er det bl.a., fordi den løbende er blevet tilpasset en ny udvikling, og det er det, hr. Søren Krarup nu nægter den nuværende grundlov: at blive tilpasset ændrede vilkår.

Jeg vil godt anføre til sidst, at jeg synes, det nærmer sig det dybt krænkende, at f.eks. mit parti, som har været ivrige deltagere ved forfatningsændringerne i det sidste århundrede, skal stemples som verdensfjerne teoretikere i grundlovsspørgsmål, fordi vi har den holdning, at skal en grundlov forblive stærk, må man også tilpasse den de ændrede vilkår.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Når jeg siger, at der i 1849 ikke var tale om et brud, er det altså i forståelsen af, som jeg lige sagde til hr. Svend Auken, at Danmarks historie har en lykkelig sammenhæng, som f.eks. den

franske historie ikke har. Der var selvfølgelig tale om en ny situation, men det var i virkeligheden en fortsættelse af den sammenhæng, som var afgørende. Derfor er og bliver situationen eller sandheden om den danske virkelighed, at vi har levet i en lykkelig historie, fordi den har været uden de brud, som andre ulykkelige folks historie kender.

Kl. 16.15

Jeg er jo slet, slet ikke uenig med hr. Niels Helveg Petersen i, at selvfølgelig skal enhver lov løbende tilpasses. Det er grundloven jo også blevet. Og det viser sig altså, at den har været formuleret så smidigt, at den har virket med de tilpasninger, der har været nødvendige, selv om man kan diskutere, om det var nødvendigt at nedlægge Landstinget i 1953. Jeg gad vidst, hvor mange der i dag egentlig ikke ville finde, at et landsting som en regulerende faktor på lovarbejdet kunne være ganske udmærket.

Men selvfølgelig kan man ændre tingene, og det gælder lige så vel i dag, som det gjaldt i 1953 og 1915. Der skal bare være en anledning til det. Det er også det, jeg sagde i min indledning, at hvis der virkelig er mangler, hvis der virkelig er behov for det, så er det da klart, at vi godt kan lave en grundlovsrevision. Men der skal altså også være en virkelig grund til det, og det er jo det, der ikke er.

Der vil jeg også tillade mig at sige om hr. Niels Helveg Petersens verdensfjerne parti, at det er og bliver jo altså sådan en lille begrundelse, som hr. Niels Helveg Petersen anfører, nemlig at sproget er gammeldags. Det er det jo for det første ikke, det er betydelig bedre end meget af det, der skrives i dag.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Ja, det var lige før, jeg hørte, at hr. Søren Krarup nu måske ønskede en grundlovsændring for at genindføre Landstinget, men det står jo også enhver frit for at foreslå i forbindelse med grundlovsarbejdet.

Nej, jeg vil tilbage til frihedsrettighederne, og her er jeg mærkværdigvis enig med hr. Søren Krarup. Det er frihedsrettighederne, der er noget helt centralt også i en forfatning. Det er menneskets, individets beskyttelse imod magthaverne. En af grundene til, at der efter min opfattelse er behov for at nyskrive den danske grundlov, er netop frihedsrettighedskapitlet.

Nu ser jeg bort fra menneskerettighederne i deres helhed, som hr. Søren Krarup har et bela-

stet forhold til, men med hensyn til frihedsrettighederne finder jeg det betænkeligt, at den danske grundlov ikke giver så stærk en beskyttelse som eksempelvis den europæiske menneskerettighedskonvention. Er det ikke et problem for den danske forfatning?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg synes netop, at i denne tid, hvor der står en EU-forfatning og lurer og forsøger at trænge sig ind over os og påtvinge os hele den, siger jeg, totalitære menneskerettighedstænkning, som den danske grundlov ikke kender, er det en lykke, at vi har den danske grundlov. Og ved at holde fast på den er det jo også, at vi netop distancerer os i forhold til den i virkeligheden totalitære tankegang, der ligger i EU-forfatningen. Det er jo ikke frihedsrettigheder, EU-forfatningen lægger op til, tværtimod, det er en ensretning, der netop bygger på hele menneskerettighedens totalitære linje og tankegang.

Så jeg synes netop, at over for EU-forfatningen er grundloven, den danske grundlov, en lykke, og den kan bidrage til at sinke eller sætte de ting på plads, der truer os.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Statsministeren og regeringspartierne var bestemt ikke for, at der nu skulle igangsættes en proces, der førte mod egentlige grundlovsændringer hverken i form af nedsættelse af kommission eller konvent. Men både statsministeren og ordføreren fra Venstre har i hvert fald hidtil været åbne over for at diskutere mulige ændringer, når en grundlovsændring kommer på tale.

Jeg synes ikke, jeg hørte helt samme åbning fra Dansk Folkepartis ordførers side i ordførerindlægget, og derfor skal jeg bare for en god ordens skyld spørge hr. Søren Krarup om følgende: Hvis nu man forudsætter, at vi kommer i gang med at diskutere egentlige grundlovsændringer, har Dansk Folkeparti så overhovedet ingen bud på, hvor det kunne være relevant at ændre i grundloven, eller skal grundloven stå, som den gør nu, i, jeg havde nær sagt al evighed?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Ja, det turde jo være fremgået af det, jeg har sagt heroppefra, at vi aldeles ikke er interesseret i en grundlovsændring. Det er da klart, at vi til enhver tid er villige til at diskutere, hvorfor vi ikke

er det, og hvorfor vi er utilfredse med de forslag, der kommer fra venstrefløjen. Men det skal stå ganske klart, at en grundlovsændring overhovedet ikke vil finde nogen støtte hos os, for der er ikke nogen anledning til den, der er ikke nogen grund til den.

(Kort bemærkning).

Jann Sjursen (KD):

Det står sådan set helt klart for mig, og det var ikke det, mit spørgsmål gik på.

Mit spørgsmål går på, om der ikke er nogen af grundlovens paragraffer, der, ifald man skulle formulere dem i dag, fra Dansk Folkepartis side kunne blive omformuleret. Hvis vi forudsætter, at det stod i Dansk Folkepartis magt at lave grundloven om, som man ville det, har man så overhovedet slet ikke nogen ønsker til grundlovsændringer?

Kl. 16.20

Synes man f.eks. ikke, at der skal være lige adgang til at arve tronen? Er der overhovedet ikke nogen ting, om de er nødvendige eller ej, som Dansk Folkeparti kunne tænke sig ændret, hvis nu man kunne få sine ønsker opfyldt? Det er det, spørgsmålet går på. Jeg er med på, at man ikke ønsker at ændre grundloven overordnet set, og det er fair nok, men hvis nu man tænker sig, at man gik ind i en proces, er der så slet ikke noget bidrag fra Dansk Folkepartis side?

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg må sige i al ærlighed, at jeg ikke kan pege på nogen steder, hvor jeg synes, der var grund til at ændre på det, som altså faktisk i 150 år har vist sig så slidstærkt og så brugbart. Jeg vil da indrømme, at det med tronfølge-loven selvfølgelig er et problem, som vi kun kan bede til Vorherre om ikke bliver aktuelt.

Men det er da fuldstændig rigtig, at der kan man komme i en vanskelighed, dog synes jeg, den er så lille og begrænset, at jeg vil sige, at det at skulle lave en grundlovsændring alene af den grund ville jeg finde fuldstændig meningsløst. Jeg kan ikke lade være at bruge det billede, som vi er nogle stykker, der har nævnt i forbindelse med, at en sådan tronfølgeændring skulle føre til en grundlovsændring. Det svarer til, at man åbner Pandoras æske, og alle de onde ånder slipper ud.

Det synes jeg ville være meget sørgeligt, så jeg synes, det er helt i orden, hvis der er mulighed for, at den førstefødte, når det er en kvinde,

bliver regent, men jeg synes, det er en lille ting, som ikke overhovedet betyder noget i den virkelige sammenhæng.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Det er en ganske lille ting, som jeg gerne vil spørge mit partis ordfører om, selv om der har været antydningssvis svaret på det. Jeg vil spørge, om det ikke kan ærgre hr. Søren Krarup, ligesom det ærgrer mig, flere gange især fra hr. Svend Auken i et forsøg på at reducere den danske grundlov i dens tilblivelse til noget mindre værdigt at få fremstillet det, som om det bare var en afskrift af den belgiske forfatning?

Det er jo fuldstændig rigtigt, at sådan begyndte D.G. Monrad sit grundlovsarbejde med at skrive den belgiske forfatning af, men han var jo altså ikke alene. Der var faktisk en mand, der hed Grundtvig, der gjorde opmærksom på, at det var en meningsløs måde at lave en dansk grundlov på.

Og så skete der noget. Så begyndte man punkt for punkt at diskutere tingene igennem, og jeg vil gerne høre hr. Søren Krarup, hvad hr. Søren Krarup har at sige til det forsøg på sådan på forhånd at nedgøre den danske grundlov til allerede fra starten at være et ligegyldigt stykke afskrivningsarbejde.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Det glæder mig at kunne konstatere, at jeg er enig med hr. Jesper Langballe. Men det er fuldstændig rigtigt, at hr. Svend Aukens opfattelse er fuldstændig uhistorisk og derfor også rent propagandistisk, at grundloven skal gøres til et hastværksarbejde, der lige blev sjasket igennem. Vel var det ej. Og jeg vil nok sige, at når man ser på dem, der sad i den grundlovgivende rigsforsamling, ja så kunne vi faktisk i dag i Folketinget have grund til – måske om ikke krumme tæerne – så i hvert fald ikke ligefrem at puste os op.

Det var en fortræffelig og gennearbejdet grundlov, der blev lavet, og spørger man om, hvad der dokumenterer det, ja så kan man sige, at det gør 150 år.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Så er der ikke flere korte bemærkninger til hr. Krarup, og vi går videre til fru Pia Christmas-Møller som ordfører.

Pia Christmas-Møller (KF):

Nu fristes jeg jo til lige at indlede med, at grundloven ikke har stået uændret i 150 år. Der har jo trods alt været nogle revisionsprocesser undervejs.

Når det er sagt, vil jeg gerne fastslå på Det Konservative Folkepartis vegne, at vi er meget optaget af den diskussion, som foregår i øjeblikket, og det er vi, fordi grundloven er vores vigtigste lov. Det er den, fordi det er den lov, der sætter rammerne for vores samfundsform, den demokratiske styreform, vores monarki. Grundloven skal være solid og langtidsholdbar. Den skal være præcis og rummelig på en og samme tid. Præcis, fordi den skal sikre borgerne en række rettigheder i forhold til staten, og rummelig, fordi den skal være langtidsholdbar og dermed give plads for udvikling.

Og tænk bare på, hvilken udvikling den nuværende grundlov har givet plads til. Hvad er der ikke sket i det danske samfund siden 1953. Tænk på den teknologiske udvikling, tænk også på den internationale udvikling.

Kl. 16.25

Lad mig nævne, at grundloven har givet plads til, at vi uden problemer har kunnet undertegne internationale konventioner med retlig virkning. Lad mig her bare nævne et par stykker fra 1966, nemlig FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder og FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder. Disse retligt, juridisk bindende konventioner bygger på FN's verdenserklæring om menneskerettigheder fra 1948, som ikke umiddelbart var retligt bindende.

Tænk bare på, hvordan grundloven har givet plads til, at vi i 1972 kunne stemme os ind i EF og siden udvikle det europæiske samarbejde inden for Den Europæiske Unions rammer.

Tænk bare på, hvordan vi har deltaget aktivt i fredsbevarende og fredsskabende aktiviteter verden over. Jo, der er sket meget i de 50 år, den nuværende grundlov har fungeret. Og det har der været plads til.

Men grundloven skal først og sidst sikre borgerne mod overgreb fra magtapparatet, fra magthaverne. Grundloven skal sikre den fornødne balance imellem borgerne og staten. Og her er det, og her skal grundloven fortsat være totalt farveblind, når det gælder den personlige frihed. Grundloven fastslår den personlige frihed som værende ukrænkelig.

På samme måde skal grundloven fortsat være farveblind, når det gælder spørgsmålet om den

lige og almindelige valget. Spørgsmålet om ejendomsrettens ukrænkelighed er af lige så fundamental betydning i vores demokrati. Ytrings- og religionsfriheden er på linje hermed. Næringsfriheden og foreningsfriheden er ligeledes på fundamental måde konstituerende for vores samfund, for vores demokrati.

Med ejendomsretten og den frie næringsret kan borgerne sætte handling bag viljen. Borgernes handlinger præger altså et samfund nok så meget som deres politiske valg via stemmesedlen. Den økonomiske handlefrihed er lige så vigtig som den politiske ytrings- og handlefrihed.

Disse fundamentale rettigheder skal sikres i grundloven og bliver sikret i den grundlov, vi har i dag. Og det er så afgørende for os, at vi jo nøje må vurdere løbende, om disse rettigheder så også bliver respekteret i det daglige, for grundloven sætter jo kun rammerne. Det er den løbende lovgivning og ikke mindst håndhævelsen af den løbende lovgivning, der skal give disse pæne ord og rigtige målsætninger indhold.

Og her er der ting, man kan ønske sig, ingen tvivl om det. Flere har peget på, at foreningsfriheden og den personlige frihed kunne styrkes på en række områder; bl.a. har vi jo et ønske om at ophæve retten til eksklusivaftaler på arbejdsmarkedet, altså det, man i dagligdagen kalder fagforeningstvang. Det er der bare ikke flertal for i Folketinget. Det er ærgerligt, men vi kæmper videre for at få styrket grundlovens principper om foreningsfrihed og personlig frihed på disse fronter.

Jeg kunne nævne mange andre områder, hvor vi i det daglige må kæmpe for at sætte kød og blod på de værdier, der er nedfældet i grundloven. Men der er ikke grund til at føle, at grundloven fundamentalt er ude af trit med tiden og ude af trit med de behov, der er i dag. De rettigheder, jeg her har nævnt, er lige så aktuelle i dag, som de var det i 1953. Og de står ganske stærkt i den nuværende grundlov. Men mere kan gøres, og det kan gøres i den løbende lovgivningsproces.

Vi mener altså ikke, at der på disse kerneområder er behov for afgørende ændringer, men selvfølgelig lytter vi, når flere politikere kommer med ønske om ændringer. Vi vil meget gerne deltage i diskussionen. Vi lytter til, hvad det er for argumenter, der kommer. Flere har fremhævet, at det vil være hensigtsmæssigt, om man indskrev menneskerettighederne i grundloven – for at styrke retssikkerheden, overblikket for borgerne.

Jo, det kan man da godt argumentere for. Det kan man da. Men selve retssikkerheden bliver jo ikke ændret, om man indføjede menneskerettighederne i grundloven, for menneskerettighederne er umiddelbart gældende. Det er altså alene sådan et symboltiltag, man her taler om. Hvis man vil styrke retssikkerheden for den enkelte borger, så sker det ved den daglige lovgivning.

Kl. 16.30

Vi har en Retssikkerhedskommission, som har barslet med et udspil, der behandles netop i denne tid her i Folketinget. På samme måde – når man ønsker at tæmme det offentlige, søger at styrke den enkelte borger i forhold til offentlige, i forhold til stat og kommune, ved f.eks. at styrke retten til at få indsigt – har vi nedsat en Offentlighedskommission, som skal komme med et bud på en ny offentlighedslov.

Sådan kan vi styrke rettighederne, gennemsigtigheden, styrke balancen mellem borgere og stat i den daglige lovgivningsproces. Det er altså ikke en forudsætning, at vi ændrer på grundloven. Alt dette kan ligge inden for grundlovens nuværende rammer.

Når man taler om behov for sociale forbedringer, er det på præcis samme måde. Vi har jo løbende en politisk kamp om, hvordan vores velfærd skal sikres i de kommende år. Igen: Det behøver vi ikke grundlovsændringer for.

Er der da slet ikke nogen grunde til at kigge på grundloven her efter 50 år? Nogle har hævdet, at den er lidt slidt, og jo, jeg kan da godt få øje på ting, man ville gøre anderledes, hvis man skulle skrive grundloven i dag: Sproget, for der er tale om et noget gammeldags sprog. Man kan også hævde, at hvis et ungt menneske i dag sætter sig ned og læser grundloven fra A til Z, kan der opstå nogle misforståelser.

Lad mig bare give et enkelt eksempel. Når der i § 21 står, at kongen kan for Folketinget lade fremsætte forslag til love og andre beslutninger, så kunne det jo godt give indtryk af, at kongen sådan var den udfarende politiske kraft i vores styreform. Vi ved jo alle sammen godt, at sådan forholder det sig ikke. Vi ved, at partier har en stor rolle i vores demokrati, selv om grundloven ikke nævner begrebet et eneste sted. Men tilbage står: Er det nok til at sætte den store maskine i gang, som en grundlovsændring jo indebærer?

Det andet, som jeg selvfølgelig kan få øje på, er spørgsmålet om den manglende ligestilling i tronarverækkefølgen.

Der har vi bare ikke et konkret og aktuelt problem – det kan melde sig, og det kan lade være

at melde sig inden for overskuelig tid. Men igen: Er det nok at tage fat på et på nuværende tidspunkt teoretisk problem af den her karakter og så bære en hel grundlovsrevision igennem alene på det grundlag?

Efter vores opfattelse er tiden ikke inde. Det betyder ikke, at vi mener, at grundloven i den nuværende udformning er evighedsholdbar. Selvfølgelig kommer der et tidspunkt, hvor man bliver nødt til at kigge på udformningen.

Det er blevet fremhævet flere gange under debatten i dag, at en række partier, faktisk næsten alle partier i oppositionen bortset fra Dansk Folkeparti, er enige om, at der skal sættes en grundlovsproces i gang. Der er enighed, og alligevel synes jeg jo, at det er lidt så som så med denne enighed.

Socialdemokratiet foreslår en forfatningskommission, fordi vi har haft en debat siden grundlovsjubilæet i 1999, og så synes man i Socialdemokratiet, at det er naturligt at følge det op med en forfatningskommission. Socialistisk Folkeparti ønsker en grundlovskommission og har så også lagt et konkret forslag til en ny grundlov frem. Det Radikale Venstre foreslår, at der nedsættes et grundlovskonvent, der kan forberede en forfatningskommission – jo, nu har jeg vist fået alle varianter frem på bordet, og det er da udmærket.

Men er tiden inde til at sætte en konkret politisk proces i gang? Er de ting, jeg har været inde på her, nok til at bære forventningen om et konkret resultat? For sætter man sig ned og etablerer en grundlovskommission eller en forfatning eller et forfatningskonvent, vil man jo mange steder skabe en forventning om, at det vil ende med et konkret forslag.

Så kan man sige, at det vil der gå mange år med: Jo, men hvad er mange år? Jeg mener, at sætter man sådan et tog i gang, må det også komme frem til en station, en station, som indebærer en folkeafstemning, og at man i øvrigt lever op til de procedurer, som gælder i den nuværende grundlov, for at gennemføre ændringer.

Kl. 16.35

Og hvad vil der ske, hvis man taber en sådan folkeafstemning? Det er jo ganske barske krav, der stilles for at lade grundlovsændringer passere. 40 pct. af samtlige stemmeberettigede kræves, ud over selvfølgelig et almindeligt flertal blandt de afgivne stemmer.

Det er meget, og derfor skal der meget stærke argumenter til for at få gennemført en grund-

lovsrevision, og det var faktisk også meningen med disse skrappede betingelser. Ender man med at tabe en afstemning, sker der i bedste fald det, at selve grundlovsrevisionen bliver udskudt længere end nødvendigt. Det var det, der skete i 1939, da man tabte folkeafstemningen. Der gik 14 år, inden man kunne komme tilbage til sagen i 1953.

Men i værste fald kommer der en splittelse i befolkningen, en unødigt splittelse, en splittelse mellem politikkerne på den ene side og befolkningen på den anden side og derudover måske også en splittelse i selve befolkningen. Det har vi ikke brug for. En tabt afstemning skaber skel og ikke fællesskab.

Er der noget, vi mener er afgørende for vores grundlov, er det netop, at den bygger på en fælles opfattelse af, hvad der skal konstituere vores samfund, hvilke principper for den enkelte borger, for individets rettigheder, men også for det politiske system der skal være gældende. Det er forudsætningen for, at projektet kan blive langtidsholdbart, hvilket igen er utrolig afgørende for stabiliteten i et samfund og dermed forudsætningen for, at man kan få en dynamik, som sikrer fremgang og velstand for indbyggerne.

Det er vores særlige og afgørende argument imod at støtte de forslag, der er lagt frem i dag. Vi mener ikke, tiden er inde til at skabe en forventning om, at man inden for en kortere årrække skal til stemmeurnerne med henblik på at tage stilling til et grundlovsforslag, for vi mener ikke, at der på nuværende tidspunkt er så stærke argumenter, at sandsynligheden vil være til stede for, at vi vil få et ja ved en sådan folkeafstemning.

Den nuværende grundlov giver plads til også de udfordringer, vi kan se foran os. Vi står ikke over for et akut problem, som forhindrer det danske samfund i at udvikle sig i henhold til den internationale og den teknologiske udvikling.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg siger tak til ordføreren, også for hendes løfter om, at vi – til trods for modstand mod at sætte processen i gang nu – kan få en ordentlig diskussion og drøftelse i det udvalg, Folketinget nedsætter.

Men jeg har et par spørgsmål allerede nu. Det ene spørgsmål, jeg gerne ville stille til hende, er, at hun forholdt sig meget generelt til spørgsmålet om ændringer i grundloven. Nu har Social-

demokratiet fremsat et forslag med ti konkrete punkter. Hvad er det i de ti punkter, fru Pia Christmas-Møller er uenig med os i? Det synes jeg egentlig kunne være meget godt at vide, for det fremgik ikke. Er det vores forslag omkring rigsfællesskabet? Åbenhed i forvaltningen? Hvad er det for forslag, som fru Pia Christmas-Møller især er bekymret over?

Det andet er, at hun siger, at selve den omstændighed, at noget er besværligt, gør, at man skal være meget varsom med at ændre det. Hvorfor mon vi har givet os ind på at ændre den europæiske forfatning så mange gange siden 1958, til trods for at det er langt mere besværligt at ændre noget i EU, hvor efterhånden 25 lande – i dag 15 lande – skal være enige? Hvorfor har vi alligevel gjort det så mange gange og med De Konservatives opbakning hver eneste gang?

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Det sidste først: Når man har ændret de europæiske regler løbende over de seneste år, er det jo, fordi man har fundet, at det var forudsætningen for at skabe grundlaget for den dynamik, der skulle sikre udviklingen i den europæiske konstruktion. Det har simpelt hen været baggrunden for, at man har ændret på de forskellige europæiske traktater.

Det samme gør sig ikke gældende for den danske grundlov. Den danske grundlov har ikke forhindret dynamikken og udviklingen i vores samfund. På nogle bestemte områder i relation til EU er den daglige lovgivning måske en lille smule besværlig i dag, men det er ikke i sig selv et argument for at ændre på vores grundlov set med vores øjne.

Med hensyn til hr. Aukens spørgsmål om, hvad det er, vi er imod i de ti punkter: Jeg vil ikke stå her og pinpointe hvert enkelt punkt, som vi kunne have vores skepsis over for, hverken i forhold til Socialdemokratiets forslag eller i forhold til SF's forslag, for det er ikke det afgørende. Det vil vi gerne diskutere, men det afgørende for os er, at vi ikke mener, at disse punkter bliver forhindret inden for den nuværende grundlovs rammer.

Kl. 16.40

Derudover vil jeg gerne nævne – det står ikke i hr. Aukens forslag, men det var at høre i hr. Aukens indlæg – spørgsmålet om at ændre religionsfriheden til en religionslighed. Det er vi altså ikke enige i.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er glad for, at fru Pia Christmas-Møller gentager det sidste her, for det giver mig anledning til endnu en gang at slå fast: Vi mener selvfølgelig ikke, at religionslighed skal erstatte religionsfrihed. Religionsfrihed står allerede i den nuværende grundlov og skal selvfølgelig fortsat stå i grundloven. Det er noget helt fundamentalt.

Men vi vil gerne supplere den med en religionslighed, og vi tror, at det er en elegant måde at løse et problem på, hvor vi på samme tid ønsker at bevare folkekirken også i grundloven og tage højde for den situation, at flere hundredtusinder mennesker i dag tilhører en anden trosretning, end man gjorde tidligere.

Men jeg har alligevel et spørgsmål om det europæiske. Er det i virkeligheden ikke sådan, at mange af de ændringer, man har lavet i Europa, ikke har haft som formål at befordre dynamikken i samarbejdet, men tværtimod at gøre beslutningsprocessen mere besværlig i retning af at øge demokratiet i processen? Præcis på samme måde, som vi eksempelvis foreslår, at man øger demokratiet, når det drejer sig om udenrigspolitiske beslutninger.

Det har altså været et ønske om at skabe en mere demokratisk ramme omkring det europæiske samarbejde på præcis samme måde, som ønsket er at få en mere demokratisk ramme, dvs. en mere tidssvarende demokratisk ramme.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Hr. Auken har meget tydeligt talt om, at vi skulle have religionslighed ind i grundloven. Nu hører jeg hr. Auken, som om der alligevel skal være en gradbøjning af den her lighed, for hr. Auken hævder, at man fortsat vil give folkekirken en forrang. Jeg kan ikke rigtig forstå, hvad der egentlig er Socialdemokratiets position i forhold til folkekirken.

Jeg ser ikke behov for at ændre på den nuværende grundlov, hvis ærindet alene er at give folkekirken mere selvstyre. Det kan man sagtens gøre inden for den nuværende grundlov. Faktisk lægger den nuværende grundlov op til, at man skal regulere folkekirken forholdt ved en lovgivning. Så det er ikke noget problem.

Jeg vil gerne vide, om hr. Aukens holdning til spørgsmålet om religionslighed skal forstås på en sådan måde, at folkekirken forrang bliver mindsket efter Socialdemokratiets ønske. Det er vi lodret imod. Det var det ene.

Det andet var spørgsmålet om de forskellige traktatændringer i EU. Jeg ser det klart sådan, at traktatændringerne har haft til formål at styrke dynamikken, styrke sammenholdet, styrke freden og friheden og fremgangen på det europæiske kontinent.

Man forberedte udvidelsesprocessen, fra man oprindeligt var seks lande, og man er nu kommet op på faktisk at have hele det delte Europa. En kraftpræstation af rang, simpelt hen en historisk dimension i verdensklasse. Man har samlet tingene efter ruinerne fra anden verdenskrig. Det var det helt overordnede fredsprojekt, som man startede på, og som vi nu er ved at fuldføre, og det har været nødvendigt at ændre traktaterne undervejs med henblik på at nå det mål.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Med hele argumentationen imod en grundlovsændring nu bliver det for fru Pia Christmas-Møller jo nærmest til, at der er alle mulige grunde til at sige nej. Der er ingenting i det, der giver grund til at sige ja.

Derfor vil jeg spørge: Er der overhovedet for fru Pia Christmas-Møller nogen grunde, der skulle gøre, at man på et tidspunkt kunne forestille sig, at man skulle ændre grundloven? Hvorfor skulle man dog det? Hvorfor kan man ikke bare køre videre med en forfatning, hvor grundloven selvfølgelig er en lille del?

Det er, som om man aldrig vil lave ændringer i grundloven, selv om man siger, at det kunne man godt forestille sig på et tidspunkt. Men det bliver da vist ikke i vores levetid, til trods for at fru Pia Christmas-Møllers levetid måske nok er lidt længere end min.

Formanden:

Nej, det ved man jo aldrig.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg har peget på, at grundloven er formuleret i et sprog, som man i dag vil betragte som noget forældet. Det har jeg peget på. Jeg har også peget på den manglende ligestilling, når det gælder tronfølgen. Det er da et problem. Det er bare et teoretisk problem på nuværende tidspunkt. Der kan gå mange, mange år, før det bliver et praktisk problem. Når det melder sig som et praktisk problem, har man 18 år til at gøre noget ved det i. Så det er virkelig fremtiden, vi bokser med her,

når vi kigger på de problemer, som den nuværende grundlov efterlader sig.

Det betyder ikke, at samfundsudviklingen ikke kan bæres i en retning, hvor der vil være flere problemer i den nuværende grundlovs formulering. Det er sådan i et dynamisk samfund, at tingene forandrer sig. Men inden for overskuelig tid er der ikke noget afgørende behov for ændringer.

Derfor synes vi, at det er et kamikazeprojekt at sætte sig i spidsen for et grundlovsprojekt, som efter al sandsynlighed vil tabe vælgernes interesse, inden det overhovedet er løbet i gang, og dermed også gå direkte i vasken, fordi det ikke vil kunne blive stemt hjem.

Kl. 16.45

Formanden:

Hr. Aage Frandsen for sit sidste spørgsmål.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg vil godt spørge: Hvorfor går Det Konservative Folkeparti ind for, at man i EU-forfatnings-traktaten skal have ganske mange paragraffer, langt flere end i grundloven, også langt mere end det, vi foreslår, om det, man over en bred bank kunne kalde menneskerettigheder? Det er frihedsrettigheder, sociale rettigheder, og det er ejendomsbaserede rettigheder. Hvorfor skal de være i EU-forfatningstraktaten? Det er vel ikke nødvendigt.

Alligevel går Det Konservative Folkeparti ind for det, selv for den bestemmelse, som jeg elsker at citere og gerne vil gøre igen: Enhver har ret til at kunne gøre brug af gratis arbejdsformidlingstjeneste. Det er en EU-retlig bestemmelse, hvis man vedtager forfatningstraktaten på et eller andet tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg er fuldstændig enig med hensyn til hr. Frandsens eksempel. Det er virkelig for detaljeret til en egentlig grundlæggende traktat. Men hr. Frandsen ved jo ligesom jeg, at der er tale om et kompromis. Og når hr. Frandsen nu to gange har refereret det samme eksempel, så borger det vel for, at så mange er der heller ikke af slagsen. Lad det nu være.

Jeg kan sige til hr. Frandsen, at vi ikke har talt imod menneskerettighedserklæringen eller mod indholdet i menneskerettighedskonventionerne. Vi har sagt, at der ikke er et behov for at lave

en grundlovsændring for at få disse rettigheder respekteret i vores land. De har retlig virkning allerede i dag.

Så vender jeg tilbage til vores hovedargument, nemlig at vi mener, at en grundlovsændring er så stor en sag, at der skal være stærke grunde til at sætte den i søen. Man skal have en stærk formodning om, at dette skib også vil kunne komme sikkert i havn. Det er det sidste, vi er meget utrygge ved på nuværende tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Jeg vil gerne complimentere fru Pia Christmas-Møller for hendes kritiske sans og evne i forhold til Socialdemokraternes tale om folkekirken. For vil fru Pia Christmas-Møller ikke – ja, hun har for så vidt allerede gjort det – give mig ret i, at når man siger, at man på den ene side vil religionslighed, og på den anden side siger, at man vil bevare folkekirken, så taler man med to tunger, som indianerne kalder det.

For når folkekirken forudsætter religionsulighed, idet det i § 4 hedder, at den danske folkekirke støttes af staten, så kan man ikke gå ind for religionslighed uden dermed at have undsagt folkekirken. Jeg vil kun lige bede fru Pia Christmas-Møller sige det endnu en gang umisforståeligt.

Så skal jeg samtidig sige til hende, og det er fra sådan lidt mere kirkelig teologisk sammenhæng, at kender man lidt til folkekirken, ved man godt, hvad det er, der ligger i talen om, at folkekirken skal have et selvstyre. Det er netop de pietistiske kræfter, der skal være dem, der kommer til orde. Det er dem, der hader, at – jeg var lige ved at sige – barnedåben ikke må stå alene, men der skal være andre fromme hensigter, før det virkelig er kirke.

Men jeg vil blot bede fru Pia Christmas-Møller endnu en gang understrege, at selvfølgelig kan man ikke have en folkekirke, som vi har det, hvor man vil have religionslighed.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Det kan jeg bekræfte fuldt ud, og det er præcis derfor, at jeg har boret så meget i det i forhold til hr. Auken, fordi vi i Det Konservative Folkeparti ikke vil acceptere, at den danske folkekirkes position i grundloven og dermed i vores samfund bliver forringet, sådan som Socialdemokratiet lægger op til.

Med hensyn til spørgsmålet om dåbsritualer og lignende, mener jeg under ingen omstændigheder – det tror jeg heller ikke hr. Krarup mener – at det er noget, der skal fremgå af grundloven. Det må dog reguleres andre steder.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Der ser ikke ud til at være flere korte bemærkninger. Så siger vi tak til fru Pia Christmas-Møller og beder hr. Aage Frandsen om at indtage talerstolen.

Aage Frandsen (SF):

Vi betragter en diskussion af grundloven som meget vigtig af to grunde. Den første grund er, at vi mener, at det, der ligger i en forfatning, og dermed også det, som grundloven er en del af, er helt centralt i et demokratisk samfund som vores, i et folkestyre som vores. For det andet også, at vi mener, at grundloven bør ændres. Men også selve diskussionen af den er helt central.

Som det allerede er blevet nævnt af andre, mener vi, at den nuværende grundlov er tidsvarende. Den nuværende danske grundlov er den mest tidsvarende grundlov i et demokratisk land, forstået på den måde, at den udtrykker det, som er forfatningen. Derfor er det berettiget at sige, at den er et levn fra fortiden på en række punkter, og også, at den er en anakronisme på en række punkter.

Kl. 16.50

Valget står derfor efter vores opfattelse mellem, om man vil have en grundlov, hvor det skrevne ord er forfatningen, eller om man vil have en forfatning, hvor elementer så findes i grundloven, men hvor der findes en række andre elementer andre steder. Det drejer sig om konventioner, som vi har tilsluttet os. Det drejer sig om traditioner, som vi har udviklet. Det, der så i den forbindelse er afgørende, er selvfølgelig at spørge: Skal vi have en grundlov, som er den centrale, eller skal vi have en forfatning?

Vi kan sagtens leve med en forfatning. Storbritannien har jo ikke en skreven grundlov, men har en forfatning. Jeg synes bare, det er noget rod, og jeg synes, at det giver et problem, hvis vi hele tiden henviser til grundloven som det, der er kraften.

Det er jo sådan, at vores nuværende grundlov, som godt nok er fra 1953, alligevel for to tredjedele vedkommende er fra 1849. Nu har der tidligere været en diskussion om ophævet til grundloven i 1849. Jeg vil i den forbindelse hen-

vide til, uden at det dermed betragtes som det eneste sandhedsvidne, det, som daværende folketingssekretær Jens Møller skrev i »Den danske Rigsdag«, bind I, side 61, hvor han fremhæver, at den væsentligste kilde – og så kommer der en række argumenter for, at det er den væsentligste kilde til 1849-grundloven – er den belgiske forfatning. Selvfølgelig er det det.

Det, som i den forbindelse også er vigtigt, er, at vi selvfølgelig ser på grundloven med de øjne, den er skrevet med dengang, og man kan ikke bebrejde de forfattere, der var i 1849, at de skrev, som de gjorde. De skrev godt, men det er ikke nødvendigvis dækkende i dag. Jeg synes ikke, det er særlig tidssvarende at bruge et udtryk som kongen 36 gange i grundloven, når vi også tænker på, at ordet folkestyre, ordet demokrati og ordet politiske partier ikke optræder overhovedet.

I den forbindelse synes jeg, det kan være interessant også at nævne – muligvis er det en legende, muligvis er det en historie, muligvis er den rigtig – kongen af Nepal, der i forbindelse med, at der var danskere ovre og ligesom skulle bidrage til, hvordan man kunne lave et demokrati, blev så begejstret for den danske grundlov. Hvorfor blev han det? Jo, fordi kongen optrådte hele tiden. Kongen havde magten. Og selvfølgelig er der ikke nogen, der forledes til at tro, at det er kongen, der bestemmer i den danske grundlov, men det er selvfølgelig noget sjusk, at det stadig væk står skrevet, som det gør.

Mangelen omkring grundloven er først og fremmest vedrørende – og så bruger jeg udtrykket menneskerettighederne som generel overskrift. Men som underoverskrift drejer det sig om frihedsrettigheder, og det drejer sig om de sociale rettigheder. Det, som er karakteristisk ved vores grundlovsforslag, er jo, at det er frihedsrettighederne, vi primært udbygger. Vi udbygger også de sociale rettigheder med to hensigtserklæringer, men det er klart formuleret som hensigtserklæringer, nemlig omkring sygdomsbehandling og omkring bolig. Men det er de politiske frihedsrettigheder, vi primært udbygger.

Hvad er det så for nogle, det drejer sig om?

Det drejer sig om f.eks. dødsstraf. Selvfølgelig har vi ikke dødsstraf i Danmark. Nej, men det er ikke grundlovssikret. Jamen kunne vi ikke indføre den? Nej, for det står i Amsterdamtraktaten indirekte, at vi ikke kan have det, ikke af hensyn til os, men af hensyn til de nye lande, der skulle ind. Det er en mærkelig måde at få sin forfatning

ændret på, også når det gælder afhørings- og straffemetoder.

Der er børnerettighederne, hvor det også er vigtigt, mener vi, at man får overført de ting i en dansk sammenhæng.

Der er diskriminationsbestemmelser i grundloven, som alene går på tro og afstamning. Diskrimination kan ske på en række andre områder, og det bør der også grundlovssikres imod.

Så er der ytringsfriheden, hvor jeg jo er glad for, at fru Birthe Rønn Hornbech fremhævede, at ytringsfriheden i den danske grundlov ikke er sikret så godt, som den kan, men så er den heldigvis sikret via den europæiske menneskerettighedsbestemmelse.

Så er der den personlige frihed, hvor vi også er enige med Venstre i, at den personlige frihed, som er det, som står fra første punktum, jo udhules og kan udhules meget i de efterfølgende bestemmelser, hvor det må være vigtigt at få indføjet en række begrænsninger i retning af, at dér er grænsen for, hvordan statsmagten kan begrænse den personlige frihed.

Kl. 16.55

Det samme kan man sige omkring spørgsmål om boligens ukrænkelighed, hvor man også må indføje nogle bestemmelser efter vores opfattelse.

Så er der spørgsmålet om religionsfriheden, som vi vil slås for. Vi vil slås for ikke kun religionsfriheden, men også en anden form for frihed og frihed til at tænke. Selvfølgelig har folk det, men der er nogle, der ikke tør tænke. Det har man i hvert fald indtryk af en gang imellem. Derfor er det vigtigt at understrege, at det ikke kun er religionsfrihed, men det er også retten til at tænke frit, og det er retten til at have den samvittighed, som man vil have, i stedet for at blive påduttet en hel masse andre ting.

I den forbindelse mener vi så – der skærer vi klart igennem – at adskillelsen af stat og kirke bør foretages, fordi vi også ønsker religionslighed. Det er jo i den forbindelse, vi selvfølgelig vil lægge meget vægt på, at man adskiller det på den måde, at det, som vedrører kirken, er kirken anliggende alene, men det, der så vedrører de kulturelle værdier, vedrører os alle sammen, for uanset om man selv er kristen eller tilhører en anden religion, så kan man jo godt være tilhænger af, at man vil bevare og vil slås for, at de værdier, som er de historiske værdier, også stadig væk er til stede for os alle sammen.

Så er der spørgsmålet om sociale rettigheder, hvor jeg har nævnt, at vi udbygger på to punk-

ter med hensigtserklæringer. Men ellers er det et spørgsmål om at udvide undervisningsfriheden, og i den forbindelse, at det også er en ret, man så har, som går ud over den pligt, som er i grundloven i dag, nemlig undervisningspligten.

Så er der spørgsmålet om ejendomsretten, hvor vi peger på, at den bør præciseres. Det er korrekt set af fru Birthe Rønn Hornbech, at det er en præcisering, som også samtidig betyder en indskrænkning. Det er specielt en indskrænkning i forhold til miljøet på den anden side. Der vil jeg henvise til andre lande, også nærtstående lande, der har indføjet det i deres grundlov. I Norges grundlov er det § 110 b, og i Finlands grundlov er det § 14 a, hvor man netop har understreget, at miljøet er vigtigt, at naturen er vigtig. Kulturen er vigtig, og kulturarven er vigtig. Hvorfor er den det? Fordi vi heldigvis ikke er de sidste, der er her i landet, for det er det land, det drejer sig om.

Så er der spørgsmålet om udenrigspolitikken, hvor vi jo fremhæver vigtigheden af at få det mere ajourført i forhold til, at vi er et demokratisk land. Den måde, det er formuleret på, har stadig væk rester af, at det var enevældet, som blev afskaffet i 1849, men med hensyn til udenrigspolitikken er der jo nok stadig væk elementer i statsadministrationen, som måske ikke helt er kommet over, at det også er noget, som folket blander sig i. Det varede jo mange år, inden man turde få en udenrigsminister, som ikke var en af deres egne. Det var politikerne, der ikke turde det. Det var jo ikke embedsmændene, der sørgede for den slags ting.

Så var der også spørgsmålet om, hvordan suverænitetssafgivelse skal foretages, hvor vi peger på, at man burde modernisere den bestemmelse, der er der. Det betyder ikke, at man entydigt kan sige, om det bliver lettere eller bliver sværere at afgive suverænitet, men vi vil have en anden præcisering af det, for vi mener, at den tradition, vi har udviklet i Danmark, nemlig at når det drejer sig om væsentlige spørgsmål, skal de til folkeafstemning, skal være gældende. Selv om det ikke er nødvendigt i dag, så mener vi, at det er det, der bør være gældende.

Så er der spørgsmålet om at styrke det folkelige engagement bl.a. gennem øget mulighed for folkeafstemning. Det er altså en folkeafstemning, der er via folkets ønske, folkets initiativ, ikke noget med mindretal, der skal bestemme. Det er folket, der skal rejse kravet om folkeafstemning både landsdækkende og også lokalt, i

kommuner, i amter, eller hvad det kommer til at hedde.

Så er det også vigtigt, at vi bedre får de retsprincipper ind i grundloven, som vi bygger på. Det, der står i grundloven, er lidt fattigt, men heldigvis har vi igen andre ting, som vi skal rette os efter, nemlig den europæiske menneskerettighedskonvention med hensyn til de retsprincipper, som vi skal bygge på. Det er også vigtigt at få understreget, at den udvikling, der har været, en forfatningsmæssig udvikling, som har ændret den tænkning, der var i 1953 om magtens tredeling, bliver stadfæstet i grundloven, hvis vi mener det, nemlig at Højesteret har en kompetence og skal bruge sin kompetence i forhold til, at Folketinget kan komme til at dumme sig ved at vedtage en lov, som det er sket, der er grundlovsstridig.

Kl. 17.00

Så er det også spørgsmålet om, at de politiske partier naturligvis skal ind i grundloven. I det hele taget minder de ting, der jo også er beskrevet omkring Folketinget, en del om, at vi er et gammelt landbrugssamfund, hvor man først skulle have roerne og kartofler og sådan nogle ting nogenlunde klaret, inden man kunne melde sig i Folketinget. F.eks. det med, at vi først starter til oktober. Så vi synes også, at der er brug for ændring i forhold til det. Det er en lille detalje i denne her sammenhæng.

Så er der spørgsmålet om det kommunale selvstyre. Det har en enkelt paragraf og en enkelt linje. I virkeligheden kan man ifølge grundloven reelt fjerne det kommunale selvstyres indhold. Det kan man nok ikke, for vi har en forfatningsmæssig udvikling, som siger, at vi har kommunalt selvstyre. Og det, der er karakteristisk for vores grundlov, er jo, at det er en del af forfatningen, men der er meget andet i forfatningen.

Så er der spørgsmålet om monarkiet. Det er korrekt, som det er nævnt, at vi i virkeligheden mener, at monarkiet burde afskaffes. Det er en anakronisme. Det er ikke nutidigt at have et monarki, når vi siger, at der skal være lighed, og at der skal være folkestyre. Men så mener vi til gengæld som det vigtige, at man trods alt får de politiske ting, som ligger i monarkiet, fjernet. Det drejer sig om dronningerunder, det drejer sig om statsråd, og det drejer sig om monarkens underskrift.

Når det drejer sig om statsrådet, vil jeg her slå for en gammel mærkesag, som Venstre havde i 1800-tallet, nemlig at kongen skulle ud af

statsrådet. Kongen var jo ikke medlem af statsrådet i 1849, men som led i det demokratiske tilbagetog meddelte Frederik VII bare ved en forordning, at nu ville han så sidde i statsrådet for bordenden, og det gjorde han. På den måde kunne man godt lave grundlovsændring dengang. Men jeg slås for, vi slås for, at Venstres mærkesag fra dengang bliver opfyldt på den måde, at vi får monarken ud af statsrådet.

Så er der selvfølgelig spørgsmålet om Færøernes og Grønlands selvstyre, som jo også bør markeres klarere.

På den måde er der en række bestemmelser, som vi mener burde ændres i grundloven. Det, som vi nu har at gøre med her, er jo så, at vi har en opposition til venstre for regeringen, som består af ganske mange, og på den måde er det jo sådan set lidt nyt for mig at stå her efter at have fremsat nogle forslag, som har så megen tilslutning.

Det har jeg jo aldrig oplevet før. I den forbindelse kan jeg ikke helt lade være med at citere det, som statsministerens forgænger, nemlig en anden statsminister, sagde til mig, sidste gang jeg stod på talerstolen med et forslag. Den daværende statsminister sagde, at der var tre grunde til, at man ikke kunne sige ja. Jeg tænker, at den nuværende statsminister har kigget den gamle statsminister i teksten, eller også er der nogle andre, der har vist ham den.

Men tre grunde: For det første at der skulle være påkrævende samfundsmæssige behov for at ændre grundloven. For det andet at der skulle være helt konkrete ændringsforslag, som kunne samle et meget bredt flertal i Folketinget. Og så for det tredje at befolkningen med et overvældende flertal giver sin tilslutning til det.

Jeg er så begejstret i dag, for uanset der ikke er sket så meget på det her felt, så er der nu en samlet opposition til venstre for regeringen, som forhåbentlig og sandsynligvis kan mønstre et flertal efter valget, og derfor kan vi også som ekstra sidegevinst i den forbindelse få en ny grundlov.

Jeg har det også sådan, at man – og jeg ved, det står skrevet et sted – jo skal glædes mere over den ene, der omvender sig, end over alle de andre, der i forvejen var omvendt. Derfor er jeg glad for, at der nu i Folketinget er noget, der næsten nærmer sig et flertal, selv om man ikke skal tage forskud på noget på grundlag af opinionsmålinger.

Hvordan vi så kommer videre? Jeg synes jo, man skal have et åbent sind i forhold til det. Om

det er en kommission af politikere her i Folketinget eller et konvent, er ikke det afgørende. Det afgørende er, at vi kommer videre. Jeg håber bare, hvis det bliver Det Radikale Venstres konvent, at der også må være nogle politikere med, for jeg ville være ked af, at vi ikke skulle være der.

Kl. 17.05

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Jeg tror nu ikke, hr. Aage Frandsen skal glæde sig for tidligt. Der er en vis historisk erfaring for, at oppositioner, der brænder for grundlovsændringer, fuldstændig mister interessen, når de kommer i regering.

Jeg vil sige til hr. Aage Frandsen, at det godt kan være, at hr. Aage Frandsen i sin afsky for konger og for monarkisk styreform er uden for pædagogisk rækkevidde, og det kan også godt være, at der er for langt mellem os, til at vi kan diskutere spørgsmålet; men jeg vil nu alligevel forsøge at spørge, når hr. Aage Frandsen siger, at det ikke er tidssvarende, at vi har en indskrænket monarkisk styreform: Hvem sætter det tidsvarende?

Forholdet er jo det, at der jo ikke er sådan en virkelighed, der bevæger sig med tiden, og så skal grundloven følge med. Forholdet er jo det modsatte. Hvorfor er kongen statsoverhoved? Det er han, fordi det står i grundloven. Det er grundloven, der simpelt hen bestemmer, definerer, sætter virkeligheden.

Der vil jeg så gerne spørge hr. Aage Frandsen: Er hr. Aage Frandsen ude af stand til at forstå eller fantasere sig til, at det, at vi har et statsoverhoved, som ikke blander sig i den praktiske politik, har en dyb, dyb betydning for det politiske arbejde? At det politiske arbejde på den måde får en soberhed over sig, som det ikke ellers ville have haft?

Hvis jeg skulle være meget konkret, så kunne jeg jo nævne, at i en så højspændt situation, som en regeringsdannelse er, er der noget, der hedder dronningerunder, hvor der er en vis stemning af ærbødighed og tålmodighed i forbindelse med den, som måske ville ændre sig radikalt, så tingene ville være mere tilbøjelige til at løbe amok. Kunne hr. Aage Frandsen ikke forstille sig, at det virkelig har en praktisk betydning for landet, at vi har et statsoverhoved, der ikke går ind og blander sig i den daglige politik?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg har, mener jeg selv, en rimelig evne til at kunne forestille mig ting, og derfor kan jeg også forestille mig det nævnte, men at det har den virkning, forstår jeg så slet ikke. Jeg har en gang deltaget i en dronningrunde, og jeg vil sige uden at forklejne dronningen, at denne rolle kunne Folketingets formand lige så godt udføre, og det uanset om det skulle være den nuværende formand, den tidligere formand osv., osv.

Så er det spørgsmålet, om det er et eller andet, der samler nationen. Det er muligvis det, hr. Langballe tænker på med kongehuset. Ja, det samler da i hvert fald ved nogle bestemte begivenheder, det indrømmer jeg. Nu har jeg forstået; at regeringen i sin begejstring for arrangementet i maj måned også synes, at det skal komme befolkningen til gode, i hvert fald de statsansatte, så man skal altså have fri den dag.

Der er også andre begivenheder, der samler befolkningen. Det går forhåbentlig Danmark godt ved de kommende fodboldmesterskaber, det håber jeg da i hvert fald, og det kan også være, det samler befolkningen. Der er jo sådan nogle forskellige ting, der samler befolkningen.

Men jeg vil sige med hensyn til det statsretlige om, hvordan man griber tingene an ved regeringsdannelse, at det kunne den nuværende folketingsformand have gjort lige så godt, og så rører jeg ikke noget, som er foregået for lukkede døre.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Ja, kunne Folketingets formand nu også det? Altså gøre det lige så godt. Jeg kan ikke lade være med at minde om, at vi var nogle stykker, som er til stede her i dag, som for nylig var Hendes Majestæts gæster, og som oplevede en begivenhed ved hove, som jo var præget af en stil og en festlighed, der var betinget af, at det ikke bare var et show, men at det var noget, der havde historiens og traditionens og, kan man sige, den nationale samhørigheds vægt.

Kunne man ikke forestille sig, for nu at blive ved den detalje med dronningerunderne, at netop det, at det ikke blot er en folketingsformand, men at det er den dronning eller den konge, som repræsenterer den samhørighed og dermed også den stil, der står for at modtage partiernes formænd og høre forslag til, hvem der skal dan-

ne regering, bevirker, at der er en orden på tingene, der ellers ikke ville have været?

Kl. 17.10

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Der ligger jo to ting i det, som hr. Langballe siger. Det ene er det arrangement, som hr. Langballe refererer til, som jo ligesom bekræfter, at der er nogle, der er mere end andre i den forbindelse, og at man er glad for at komme på besøg hos dem, der er mere end en selv. Og det er jo, synes jeg, et levn fra en tid, hvor der var enevælde, og hvor der jo klart var forskel på folk.

Det andet er omkring dronningerunder, hvor vi jo så har foreslået, selv om vi foreslår, at monarkiet overlever, at den del i hvert fald skal fjernes. Og det hænger jo sammen med, at der ingen mening er i det. Der er ingen mening i det. Sverige har jo også afskaffet den del af det, og jeg har også indtryk af, at regeringsdannelse på Island og Finland fungerer udmærket, selv om de ikke har en konge. I Sverige fungerer det også udmærket, selv om det ikke er kongens opgave, men det er formanden for deres Riksdag. Så det kan altså nemt fungere.

Jeg synes, at det er vigtigt at understrege, at den formand, vi har i Folketinget, ligegyldigt om det er den ene eller den anden, er den første og den fremmeste mand blandt de folkevalgte, det er også den fremmeste i hierarkiet, når man sådan inviterer til fest ved bestemte lejligheder.

(Kort bemærkning).

Birthe Rønn Hornbech (V):

Jeg kan forstå, at hr. Aage Frandsen er meget begejstret i dag og meget glad, men jeg vil alligevel appellere til hr. Aage Frandsens realistiske sans.

Når vi nu tager i betragtning, at hr. Aage Frandsens forslag indskrænker monarkens funktioner, afskaffer det kirkelige ægteskab som retsstiftende kendsgerning, hvad er det så i de andre forslag, der vil have sådan en gennemslagskraft, at 40 pct. af den danske befolkning går hen og stemmer for? Er det indførelsen af lovråd? Er det undersøgelseskommissioner? Er det det, at regeringen, og jeg fatter det ikke, skal tildele ordener? Er det, at tildeling af indfødsret skal gøres til forvaltningsakt? Er det Rigsrettens afskaffelse, eller hvad er det, der har sådan en gennemslagskraft, at hr. Aage Frandsen er så begejstret i dag og tror, det kan blive til noget?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Nu er jeg jo, det ved fru Birthe Rønn Hornbech, et menneske med et lyst sind. Jeg synes, det er vigtigt i det politiske arbejde, at vi går til det med lyst sind. Og fra at jeg har oplevet, at der var 25 mandater bag tanken om at få en grundlovsændring, så er der nu et antal mandater, der nærmer sig det, der kan være et flertal. Der er da grund til at blive begejstret for det.

Nu er det jo sådan, at når man tilhører et mindre oppositionsparti og har oplevet noget sådant, så må man da glædes. Og jeg håber, at fru Birthe Rønn Hornbech kan forstå, at man har lov til at glædes, og kan forstå følelsen af, at man gerne vil glædes.

Så er der spørgsmålet om, hvad der så er, der eventuelt kan bære det igennem. Ja, det er jo, hvis vi herinde bliver enige om, at der er en række ting, vi gerne vil have ændret, og at vi så går foran og siger: Det her vil vi gerne have ændret. Og her har vi jo oplistet det alt sammen mere eller mindre.

Men det betyder da ikke, at det, hvis nu forskellige mennesker vil, at fru Birthe Rønn Hornbech og jeg efter flere års diskussion samlet går ud og slås for en ny grundlov, så er denne tekst, der kommer igennem. Der er min realisme og min virkelighedssans sandelig til stede. Men jeg håber, vi slås sammen, når vi går ud og slås, om det så er som medlemmer af dette Ting eller det er som gode danske borgere. Det vil tiden vise.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er glad for, at hr. Aage Frandsen bekræftede det, jeg tidligere har sagt om, at det i alt væsentligt er den belgiske forfatning fra 1830, der er forlæg for den danske grundlov, og ikke, som hr. Krarup sagde, Magna Charta og Jyske Lov.

Jeg vil bare spørge hr. Aage Frandsen, om han er enig med mig i det synspunkt, at den omstændighed, at der er det forlæg, og at man har skullet lave det i stor hast og uden folkelig deltagelse af nogle få eksperter, ikke gør, at resultatet bliver dårligt. Altså fordi man giver et sandfærdigt billede af forhistorien, er det jo ikke ensbetydende med, at man nedvurderer resultatet. Men det var altså godt nok til den tid.

Kl. 17.15

Nu taler vi om en anden tid. Og der vil jeg gerne spørge hr. Aage Frandsen: Når nu spørgsmålet bliver rejst, om man overhovedet kan forestille sig, at nogle i Danmark vil være med til ek-

sempelvis at indskrænke dronningens rolle ved regeringsdannelse, er det så ikke en kendsgerning, at det i Sverige blev gennemført med et meget bredt flertal, hvor man fra det yderste konservative, liberale højre og så til og med socialdemokraterne og Vänsterpartiet kommunisterna var enige? Tilsvarende, når det drejede sig om at få miljøbestemmelser ind, blev de også indsat med et bredt politisk flertal.

Er det ikke rigtigt, at vi må lære af den proces til at kunne overbevise hinanden, blive enige og så i bred enighed gå ud og agitere for det danske folk, at det er det, der skal gøre tricket?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Det er meget vigtigt, når man diskuterer noget, som man i dag synes bør ændres, at man også hele tiden understreger, at det, de gamle grundlovsfædre – de var nu altså fædre – gjorde den gang, var flot, var imponerende, ikke mindst i 1849. Det var ud fra deres tid godt, men det var sandelig ikke folkeligt. Det ved vi alle sammen godt.

Det var også kun 15 pct., der efterfølgende fik valget af dem, der var i den aldersgruppe, som eventuelt skulle have haft det. Så på den måde var det jo et fremskridt fra 0 til 15 pct. Det er jo da et kæmpe fremskridt; det kunne måles i procent.

Med hensyn til, hvad man har gennemført i andre lande i forbindelse med grundlovsændringer, er det jo helt utroligt at se de grundlovsdiskussioner, de har haft, og at ændringerne er gennemført med næsten hundrede procents tilslutning i de forskellige lande.

Et land, som det i den forbindelse er interessant at nævne, er jo Island. Jeg synes, man skulle læse Islands grundlov.

Island brugte i 1944 den danske grundlov som forlæg, nemlig 1915-grundloven. De har ændret deres grundlov fire gange: i 1980'erne og 1990'erne. Og det er, undskyld udtrykket, en tidssvarende grundlov i modsætning til den danske grundlov, men det betyder da ikke, at hr. Søren Krarup skal give mig ret. Vi deler os efter anskuelse: Hr. Krarup mener sit, og jeg mener mit, men jeg har da lov til at kalde det tidssvarende på Island, utidssvarende i Danmark.

Det er det, der er karakteristisk andre steder. Der sidder ikke en hel masse, som vil sige, at det ville have været bedre, hvis Landstinget var blevet bevaret. Jeg synes, det er en flot udtalelse. Det er sjældent, der er nogle, der siger, at de vil

helt tilbage til det, der var. Vi skal ikke helt tilbage til 1866-grundloven, tror jeg ikke, vel?

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg er glad for det, hr. Aage Frandsen har sagt om de nyomvendte, og jeg tager det som en personlig tilkendegivelse til Socialdemokratiet, for vi har haft betænkeligheder ved at ændre den danske grundlov eller bruge den fornødne politiske kraft. Men jeg tror ikke, det egentlig er en dårlig ting, at et parti efter mange år i regeringsposition i opposition siger med den eftertanke, som erfaringerne giver: Hvordan var det egentlig? Kan det gøres bedre?

Det kan både være med hensyn til den dagsaktuelle politik, og det kan også være med hensyn til rammerne. Og jeg vil bare sige til hr. Aage Frandsen, så der ikke er nogen tvivl om det, at Socialdemokratiet også vil mene det, når vi er i regering. Vi har gennemført en meget omfattende diskussion og belysning med inddragelse af mange kloge hoveder i vores stillingtagen, og det vil sige, at vi vil holde fast i den stillingtagen efter et valg.

Og så er vi jo i den lykkelige situation efter et valg, som jeg tror vi er enige om, at vi der vil få to friske oppositionspartier, som til den tid med fordel kan foretage den samme eftertankeproces, som vi har været igennem.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Da hr. Langballe før ligesom bragte i tvivl, om et tidligere regeringsparti, som nu er oppositionsparti, vil holde sit oppositionsstandpunkt, når det pågældende parti bliver regeringsparti, udelod jeg helt at kommentere det, for jeg går da ud fra, at det er en selvfølge. Selvfølgelig er det noget, som man ikke bare kan sige den ene dag og så ændre det den anden dag, at man vil have en grundlovsændring.

Det er jo mere alvorligt end så meget andet. Det er meget alvorligt at gå i gang med en grundlovsændring. Derfor går jeg ud fra, at det selvfølgelig er en selvfølge, at når Socialdemokratiet selv lægger et forslag frem og sådan nogle ting, så repræsenterer de Socialdemokratiets standpunkt.

Kl. 17.20

På en række områder er der jo slægtskab mellem det, som Socialdemokratiet har fremført, det, som vi fremfører, og det, som vi jo også ved Det Radikale Venstre har af tanker, men så har

valgt ikke at formulere i så konkret form, men kun i procedureform.

Derfor er der jo et meget fælles grundlag. Og derfor er jeg meget enig med hr. Auken i, at alle efter et valg, hvor mandatfordelingen vil se lidt anderledes ud, sætter sig ved det virkelighedsbord, der er tale om, og jeg tror, at fru Rønn Hornbech på det tidspunkt så også vil være indstillet på virkeligheden.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Debatterne her i Folketinget kan jo få en til at mindes det gamle eventyr, der hed »Goddag mand, økseskaft«. Jeg kom til, må jeg tilstå, at tænke på det, da jeg hørte hr. Svend Auken sige, at jeg hævdede, at grundloven af 1849 var skrevet af efter Magna Charta. Det er fuldstændig rigtigt, at den var skrevet af efter den belgiske grundlov, men den var unægtelig skrevet og bearbejdet i den tradition, der stammer fra Magna Charta. Goddag mand, økseskaft.

Jeg vil godt spørge hr. Aage Frandsen: Jeg hørte hr. Aage Frandsen diskutere med hr. Jesper Langballe om forholdet imellem en konge og Folketingets formand som den, der forestår regeringsforhandlinger, og der hørte jeg jo hr. Jesper Langballe understrege, at det, at det er en konge, jo altså er ensbetydende med, at der er historisk vægt i det, at der er en stil over det, som en folketingsformand selvfølgelig ikke kan have.

Derfor vil jeg godt stille det helt elementære spørgsmål til hr. Aage Frandsen: Var hr. Aage Frandsen selv til stede ved hoffesten for nylig, så han oplevede den stemning og den stil, som ingen folketingsformand kan have? Jeg så nemlig, et billede af hr. Frandsens partiformand i kjole og hvidt, og jeg vil gerne spørge: Var hr. Aage Frandsen selv til stede og fornemmede den stil, som jo er det afgørende?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg var ikke til stede og har heller ikke bare antydnet, at jeg var til stede. Derimod har jeg ikke bare antydnet, men sagt, at jeg har deltaget i en dronningerunde. Og der er det, jeg vil understrege med hensyn til dronningerunden, at det er dér, Folketingets formand på glimrende vis, både den nuværende og tidligere, jeg har kendt, kunne gøre fyldest i det arbejde, nemlig i forbindelse med regeringsdannelsen. Og det er derfor, det er meget vigtigt at skelne mellem de politi-

ske funktioner, hvoraf der stadig væk er tre: statsrådet, hvor vi kæmper for Venstres gamle sag, og dronningerunderne og underskriften. Det er én del. Det siger vi jo i vores forslag at vi vil have fjernet.

Så er der det andet, hvor jeg har svært ved at følge hr. Krarup, nemlig hvad det er, man i øvrigt skal omkring det ceremonielle. Men der har vi jo så sagt: O.k., det er der et befolkningsflertal, der klart vil have. Så siger vi, at det gider vi ikke slås for. Der er andre ting her i tilværelsen, som er vigtigere at slås for, f.eks. frihedsrettighederne.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Hr. Krarup for sit sidste spørgsmål til hr. Aage Frandsen.

(Kort bemærkning).

Søren Krarup (DF):

Hr. Aage Frandsen ved jo udmærket, at det ældste demokrati, i hvert fald i Europa, er det engelske, som er omgærdet af traditioner, omgærdet netop af kongelige traditioner, og ved, hvilken betydning det netop spiller for demokratiet. Er det hr. Aage Frandsen helt umuligt at forstå, at den historiske sammenhæng, som også en dronningerunde sætter demokratiet ind i, betyder, at det ikke flager frit i luften tilgængeligt for alle mulige ideologiske projekter, men netop er bundet til det bestemte land og det bestemte folk med den bestemte historie, der er tale om? Kan hr. Aage Frandsen ikke se betydningen af det?

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Nej, altså ikke omkring dronningerunder. Det kan jeg simpelt hen ikke. Det har altså ingen betydning. Derimod kan jeg sagtens se, uden at jeg selv deler synspunktet, at monarkiet har en funktion i forhold til sådan nogle begivenheder, der foregår, og sådan nogle ting. Det kan jeg sagtens se. Jeg kan jo se, at det har betydning for nogle mennesker. Der er en masse mennesker, der synes, det er interessant, at der er forskellige begivenheder i kongehuset, og man følger med og al den slags ting.

Jeg kan også se det på forskellige blade, der dyrker det meget, at folk er interesseret i det. Det kan jeg se. Men omkring dronningerunder: Nej, det kan jeg ikke se. Jeg har altså som sagt også oplevet det, og jeg vil mene, at Folketingets nuværende formand ville være glimrende til at

modtage og give beskeder, som det drejer sig om ved den lejlighed.

Anden næstformand (Poul Nødgaard):

Jeg har ikke flere noteret op til korte bemærkninger. Tak til hr. Aage Frandsen. Vi byder hr. Niels Helveg Petersen velkommen på talerstolen.

Kl. 17.25

Niels Helveg Petersen (RV):

Lad mig starte med at sige tak til hr. Aage Frandsen for beslutningsforslaget og for det grundlovsudkast, som hr. Aage Frandsen og SF har udarbejdet, og som jo repræsenterer et grundigt stykke arbejde for at vise, hvorledes et forslag skulle se ud, hvis SF skulle præge det med sine ideer.

Jeg vil også gerne sige tak til Socialdemokratiet for deres forslag om en grundlovskommission. Som hr. Aage Frandsen vil jeg glæde mig over, at Socialdemokratiet er at finde blandt dem, der nu ønsker at give forfatningsdiskussionen et skub fremad.

Lad mig så sige til både hr. Aage Frandsen og til det socialdemokratiske forslag, at jeg ikke her vil bruge min tid på at gå i detaljer med at kommentere enkeltheder, men prøve på med sådan bredere strøg at gøre rede for Det Radikale Venstres syn på forfatningsspørgsmålet.

Lad mig, inden jeg gør det, sige, at Det Radikale Venstre jo har valgt ikke at fremlægge sit forslag. Det skyldes, at vi ønsker at have mulighed for at gå det igennem i lyset af den offentlige debat, og vi har fundet, at et forslag om et konvent på nuværende tidspunkt var det, der kunne supplere diskussionen om en grundlovsændring.

Vi havde virkelig gode erfaringer med Det Europæiske Konvent. Man må sige, at det var imponerende, at det kunne lade sig gøre for 28 landes repræsentanter i løbet af 16-17 måneder at producere et i virkeligheden meget læseværdigt og godt forfatningsudkast, et forfatningsudkast, som jeg ikke vil have den mindste betænkelighed ved at anbefale over for den danske befolkning, hvis landene skulle vedtage det.

Et konvent har den store fordel, at det arbejder i fuld offentlighed. Det gjorde Det Europæiske Konvent. Alt foregik i fuld offentlighed, alle papirer var offentligt tilgængelige, debatterne var offentlige, pressen havde fuld adgang. Det var en proces, vi kan lære noget af, og jeg synes, det er rart at se, at der jo altså så ofte har været den opfattelse i den danske EU-debat, at vi al-

drig kunne lære noget af Europa. Her er et eksempel på, at man kan lære noget af en åben og fordomsfri tilgang til forfatningsproblemer.

Lad mig sige til indledning, at Det Radikale Venstre ikke er i tvivl om, at Danmark har brug for at få en ny grundlov. Ikke her og nu, det er ikke en hasteopgave, men vi har brug for at sætte en proces i gang, der kan føre frem til en ny og moderniseret grundlov.

For det første, fordi den nuværende grundlov er svær at forstå. Nu kan man sige, at en del juridiske tekster altid vil være vanskelige at forstå, og det har jeg fuld forståelse for. Jeg har såmænd også forståelse for det, som hr. Krarup og andre har sagt, at vi altså ikke kan skrive alting på en måde, så at alle kan forstå det umiddelbart.

Men jeg vil til gengæld påstå, at den danske grundlov i dag er skrevet på en sådan måde, at man helt unødigt forhindrer mennesker i at til egne sig, hvad der egentlig er meningen. Dette forståelighedsproblem anser jeg for at være af betydning. Jeg synes, det gør noget, at det er så vanskeligt at forstå både sproget og især den grundlæggende tankegang, der ligger bag.

Vi har været inde i en lidt omfattende diskussion i dag om, hvad der egentlig er forlægget til den danske grundlov. Det forekommer mig, at der efterhånden er ved at være almindelige enighed om, at det er den belgiske grundlov af 1830.

Den danske grundlov bærer jo i utrolig grad præg af netop at være skrevet på dette tidspunkt i den europæiske historie og den danske historie.

Det, der er vanskeligt at forstå i grundloven, er ikke kun visse sproglige mærkværdigheder, dem kan man nok komme uden om, men selve tankegangen. Den danske grundlov kan jo bedst betegnes som et folkestyre i forklædning.

Der står ingen steder, at det er et folkestyre. Der står ikke, at det er regeringen og Folketinget, der træffer en række vigtige afgørelser ved landets ledelse. Det er kongen, der gør det.

Kl. 17.30

Man gjorde sig umage med i 1849 at skrive grundloven på en sådan måde, at man skjulte for befolkningen og for majestæten, at magten i virkeligheden ikke var overgået, der var ikke sket noget særligt. Det var jo da en diplomatisk øvelse af et vist format, men i dag giver det ikke meget mening.

Både kongehuset og befolkningen især er modne nok til her i vore dage at forstå til bunds, hvordan virkeligheden ser ud, at det er regerin-

gen med ansvar over for Folketinget, der træffer de afgørende beslutninger for landets ledelse, og det bør også fremgå af forfatningen.

Derudover er der en ting, jeg gerne vil fremhæve her, fordi det ikke har været så meget fremme i debatten. Der er jo en lang række ting i vores forfatning, som vi i dag anser for at være gældende, men som ikke står i grundloven, og det er jo meget vanskeligt, vil jeg sige, for den læge læser at sætte sig ind i, hvad forfatningen egentlig mener, når der er en række bestemmelser eller regler af grundlovsrang, som ikke står i grundloven. Lad mig nævne nogle af dem.

Det mest indlysende er jo, at Højesterets prøvelsesret ikke står i grundloven. Højesteret har tiltaget sig prøvelsesretten. De kredsede om den i 1920 og senere, men slog fast med Tvinddommen, at Højesteret havde en ret til at vurdere lovens grundlovs-mæssighed og forkastede her en lov. Ikke alene havde de denne ret til at gøre det, men de var også klar til at gøre det, hvis de ville. Men det står faktisk ikke i forfatningen.

Der står heller ikke i forfatningen, at anklage-myndigheden i princippet er uafhængig af statsmagten. Det anerkendes i almindelighed, at det er sådan, men det står der ikke, og det bør selvfølgelig stå der.

Der står heller ikke i forfatningen, at det følger forudsætningsvis og er en sædvane, at Finansudvalget på Folketingets vegne kan give tilslutning til bevillinger. Sådan ved vi godt det er, men det er altså ikke noget, man får at vide, når man læser grundloven.

Endelig, og det er jo blevet et meget centralt problem i de senere år, står det ikke i forfatningen, at regeringen forud for at give tilslutning til beslutninger af større rækkevidde inden for EU skal møde frem for Folketingets Markedsudvalg eller Europaudvalget, som det hedder nu, for at fremlægge et forhandlingsoplæg.

Det er altså virkelig væsentlige, vigtige bestemmelser om dette demokratis funktion, som er underforstået, i hvert fald ikke skrevet ned, og som gør det svært at få et overblik over, hvad vores forfatning egentlig er for noget. Og jeg vil sige, at disse bestemmelser, der er nævnt her, vel må siges at have – nogle af dem helt klart, andre mest sandsynligt – forfatningsrang.

Et andet hovedargument for at ændre forfatningen er frihedsrettighederne. Det har været nævnt flere gange i diskussionen, det har været et godt, stort tema, at det danske katalog af frihedsrettigheder i grundloven er ret så tilfældigt og sporadisk og i hvert fald overhalet af en ud-

vikling, der har fundet sted inden for de sidste 50 år.

Det er jo sådan, at man må sige, at hvis man vil vide noget om, hvad der er ens beskyttelse i forhold til magthaverne, er det altså ikke i den danske grundlov, man skal gå hen og slå op, for der får man ikke særlig god besked. Man får bedre besked ved at gå hen og læse den europæiske menneskerettighedskonvention.

Jeg synes, at det er utilfredsstillende, hvis det er sådan, at meget vigtige bestemmelser for borgerens retsstilling i forhold til samfundet ikke fremgår af vores forfatning, men at man skal løbe alle mulige andre steder hen og læse. Dette tema har jo været et dominerende tema, og jeg vil kun slå fast for min del, at jeg finder, at en af de væsentlige årsager til at gå i kast med en ny skrivning af grundloven er at placere frihedsrettighederne stærkere, tydeligere i den samlede forfatning.

Så vil jeg også pege på, at der er en række forældede bestemmelser i den nuværende grundlov. Til dem hører så klart bestemmelser om tronfølge, dernæst også bestemmelserne om Rigsretten. Jeg er enig med de retslærde, der har påpeget, at de opgaver, som Rigsretten har, jo med stor fordel kunne henlægges til Højesteret.

Kl. 17.35

Så vil jeg pege på behovet for nogle nydannelser. Må jeg pege f.eks. på bopælskriteriet for stemmeret. Den danske grundlov siger, at for at have stemmeret ved folketingsvalg så skal man være dansk statsborger, så skal man være myndig, og så skal man i øvrigt have bopæl i riget. Denne bopælsbestemmelse giver os jo anledning til meget store vanskeligheder, for verden har udviklet sig på en sådan måde, at mennesker i større og større omfang i kortere eller længere tid opholder sig uden for landets grænser, og dermed skal man tage stilling til, om de nu teknisk er inden for rammerne eller uden for rammerne for at have bopæl i riget.

Jeg mener, at en moderne bestemmelse på dette område svarende til, hvad jeg mener at vide en række andre lande har, simpelt hen er at sløjfe bopælskriteriet og sige, at man har stemmeret i Danmark, hvis man er dansk statsborger og myndig.

Jeg har også lyst til at pege på, at det f.eks. ikke er fastslået i den danske grundlov, at ministre har en sandhedsforpligtelse over for Folketinget. Nu er det ikke klogt af ministre ikke at leve op til sandhedskravet, men det fremgår faktisk ikke af bestemmelserne, og de er ikke for-

pligtet til at svare heller. I det hele taget er ministrenes ansvar i så henseende mangelfuldt beskrevet.

Jeg vil også, og her deler jeg aldeles synspunkter, som hr. Aage Frandsen også har været inde på, pege på behovet for en vis forsinkelse i lovgivningsarbejdet. Jeg har den opfattelse, at vi ofte laver for meget lovgivning for hurtigt. At det i virkeligheden er for let at lave love og for let at lave love om.

Hr. Aage Frandsen var initiativtager til et meget fortjenstfuldt initiativ for nogle år siden, der har bragt mere orden på vedtagelser i forbindelse med finansloven og den ledsagelovgivning, der er i forbindelse med finansloven. Men jeg mener, man skal gå et skridt videre og sige, at der i virkeligheden ved enhver ordentlig lovgivningsproces bør være en rimelig tid mellem fremsættelse af lovforslag og den endelige vedtagelse. For masser af lovgivning vil dette her kun være en fordel, og det vil være et vigtigt hensyn at tage til dem, der skal administrere loven og rette sig efter den. Det er borgere, det er kommuner, det er virksomheder, det er advokater, revisorer osv. Og lidt tid til at se på lovgivningens virkninger, inden det vedtages, ville være en fordel.

Jeg vil også som en nydannelse pege på, hvad der er indeholdt i det forslag, som jeg har udarbejdet: folkeligt initiativ til folkeafstemninger. Det er i øvrigt i al ubemærket noget, der er indeholdt i konventets udspil. I konventets udspil står der, at en million europæiske borgere under visse forudsætninger kan kræve afholdt folkeafstemning.

Det er jo en interessant bestemmelse, og det er såmænd ikke langtfra, at det blev vedtaget her i december. Jeg håber, at det er en bestemmelse, der vil overleve det videre forløb, og vil gerne her komplimentere konventet for, at en sådan bestemmelse fandt sin vej ind i det europæiske forfatningsudkast.

Jeg vil slutte med, ligesom hr. Aage Frandsen, at glæde mig over behandlingen her i dag. Jeg synes, at det åbner for, at vi på en, synes jeg, tænksom måde kan give os til at – med fru Birthe Rønn Hornbechs yndlingsudtryk i sagen – samle til forråd, samle nogle erfaringer og synspunkter sammen om forfatningsproblemerne, således at vi kan bære sagen videre.

Lad mig så slutte med den betragtning, at en ting er jeg ikke det mindste i tvivl om: Hvis der foran den danske befolkning ligger et nyt grundlovsudkast, uanset indholdet vil jeg sige,

så vil der blive en så stor diskussion, at jeg ikke er det mindste i tvivl om, at der vil blive massiv deltagelse i en folkeafstemning.

Dette med noget, der ikke kan bære, det er, ligesom om det ligger i luften, at folk ikke engang vil gå hen og stemme om det. Der er jo ingen som helst erfaringer, der taler for, at det synspunkt skulle være rigtigt – tværtimod.

Da vi stemte om euroen, var der 90 pct., der deltog, så 40-procents-kravet om jastemmer bliver ikke et spørgsmål om, at der ikke når mere end 80 pct. frem at stemme. Det er et spørgsmål om, om der vil være flertal i den danske befolkning. Det er det, vi skal diskutere med befolkningen, men der vil være masser af interesse for en diskussion om et forfatningsudkast:

Kl. 17.40

En sådan diskussion har i sig selv en stor værdi, fordi en diskussion om forfatningen tvinger en til at tænke principielt og diskutere principielt, og det er med til at tilføre den demokratiske diskussion nogle vitaminer.

Jeg har i øvrigt det grundsyn, at det er godt for enhver generation at gå igennem en forfatningsdebat med sig selv, besinde sig på, hvilke demokratiske værdier det er, vi ønsker skal være bærende i vort samfund. Hvad af det, vi har, kan fortsætte? Hvad er der af nyt, vi skal tilføje? En sådan demokratisk debat har en egen værdi, der er med til at give vitaminer til folkestyret.

Formanden:

Der er foreløbig anmeldt et par korte bemærkninger, hr. Jesper Langballe og dernæst hr. Svend Auken. Først hr. Jesper Langballe.

(Kort bemærkning):

Jesper Langballe (DF):

Nu har hr. Niels Helveg Petersen altså simpelt hen fra talerstolen dekreteret en enighed om, at den danske grundlov bare er helt unuanceret, bare er afskrift efter den belgiske forfatning fra 1830.

Jeg vil ikke bede hr. Niels Helveg Petersen om at bekræfte noget, men jeg vil spørge: Vil hr. Niels Helveg Petersen bestride, at mens det ganske rigtigt var Monrads tilgang til en grundlov i 1848-49, så var der faktisk en ikke helt ubetydelig mand i den grundlovgivende forsamling, der hed Grundtvig, der protesterede voldsomt mod den fremgangsmåde, gjorde det i Tinget, i salen, gjorde det i sit blad Danskeren, og faktisk fik noget ud af sin protest?

Så vil jeg sige til hr. Niels Helveg Petersen i forlængelse af det, at når hr. Niels Helveg Petersen nu gør tilblivelsen af EU-forfatningen, som jo heldigvis ligger lammet og i mølpose nu, gør dette fuldkommen ufolkelige forfatningskonvent, som ingen europæiske befolkninger havde noget ønske om, til et mønster for, hvordan vi her i Danmark skal vedtage en ny grundlov, ja, så må jeg sige, at så svarer hr. Niels Helveg Petersens mønster for mig meget godt til D.G. Monrads holdning, da han »bare afskrev« den belgiske forfatning.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg vil ikke bestride, hvad hr. Jesper Langballe har sagt om Grundtvigs indsats.

Og når jeg hæftede mig ved konventet, er det ikke på grund af fjerne paralleller, men fordi konventet, som det faktisk foldede sig ud, var en meget sympatisk begivenhed, hvor repræsentanter for 28 lande udpegede politikere til at diskutere med hinanden på tværs af sproglige, politiske, historiske og religiøse skel: Kunne vi finde ud af et grundlag for en europæisk forfatning i fællesskab? Det kunne vi, og det synes jeg er værd at tage ved lære af.

Det er jo ikke det samme, vi gjorde i Danmark i 1848, men det er jo et procedureforslag, som minder om, hvad man gjorde dengang, nemlig at have en diskussion i fuld åbenhed. Derefter kommer jo så, hvis man har et konvent, et forslag og så en viderebearbejdelse i en forfatningskommission på mere traditionel vis.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Ja, på tværs af sproglige og andre skel. Var det måske ikke det, der gjorde konventet så totalt ufolkeligt, som det var, at det ikke har eller havde noget sprog, og at tilblivelsen, skabelsen af et demokrati og forvaltningen af et demokrati forudsætter det samtalefællesskab, som et modersmål udgør?

Et sprog er jo andet og mere end sådan en formel kode, og må jeg i den forbindelse nævne, at hr. Svend Auken tidligere i den her debat har sagt – sådan lidt ringeagtende over for den danske grundlov – at sammenlignet med Jyske Lov er der jo ingen, der citerer den danske grundlov, mens Jyske Lov bliver citeret meget. Og det er jo rigtigt.

Det kunne måske hænge sammen med, og det vil jeg gerne spørge hr. Niels Helveg Peter-

sen om hans vurdering af, at Jyske Lov har en præambel, en sproglig fane til at begynde med, som er noget af det flotteste, der overhovedet er skrevet på dansk. Det har grundloven ikke. Men er det egentlig en svaghed ved grundloven? Eller er det ikke sådan, at den nøgternhed, der præger grundloven, i grunden er en styrke?

Kl. 17.45

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jeg er enig i, at konventet ikke havde et fælles sprog. Der findes ikke et fælles sprog for 28 europæiske nationer. Internationalt samarbejde er jo netop kendetegnet ved, at man på tværs af sproglige barrierer må prøve at bygge en enighed op. Hvis man vil internationalt samarbejde, må man altså overvinde disse sprogbarrierer og forsøge at skabe samtalen, selv om det bliver samtaler, hvor vi anvender forskellige sprog.

Det er et vilkår for internationalt samarbejde, som man ikke kan sætte sig ud over. Man kunne selvfølgelig sige, at man ikke vil deltage i noget internationalt samarbejde, fordi vi ikke taler samme sprog, at vi kun vil tale med os selv, men så udelukker det jo netop et internationalt samarbejde.

Så vil jeg sige, at den danske grundlovs nøgternhed i det sproglige udtryk efterhånden står i modsætning til den indholdsmæssige mangel på præcision eller nøgternhed. For det, der står, er jo ikke det, der sker. Det, der står i grundloven, er jo ikke virkelighed. Det ved jeg ikke om man plejer at kalde nøgternhed, hvis sprog og virkelighed ikke svarer til hinanden.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg var meget glad for hr. Niels Helveg Petersens indlæg.

Derimod var jeg lidt ked af hans første svar til hr. Jesper Langballe, hvor han siger, at han helt deler hr. Langballes opfattelse af Grundtvigs indsats under den grundlovgivende rigsforsamling. Sandheden er, at man tog meget lidt hensyn til Grundtvigs mange ændringsforslag, for ikke at sige, at man praktisk talt ikke tog hensyn til dem. Grundtvig var i øvrigt oprindelig imod, at der overhovedet skulle være en grundlov. Så det var jeg lidt ked af at hr. Niels Helveg Petersen sagde.

Jeg har et spørgsmål i forlængelse af det, jeg selv var inde på, og det vedrører en tøven med hensyn til grundlaget for at lave et konvent. Jeg

er enig med hr. Helveg Petersen i, at der er nogle positive erfaringer, man kan trække på, men er det ikke rigtigt, som jeg sagde i min ordførertale, at både den grundlovgivende rigsforsamling og det europæiske konvent opstod, fordi der ikke var et legitimt, demokratisk valgt organ, der kunne påtage sig opgaven? Man havde ikke Folketinget i 1848, og man havde ikke et fælles europæisk parlament med den samme styrke nu her i forbindelse med udformningen af en europæisk traktat.

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det sidste er vel delvis rigtigt. Det, som stats- og regeringscheferne og regeringerne i Europa besluttede, var jo ligesom at bruge de dårlige erfaringer med tidligere traktatændringer, som man havde sat i værk, kan man sige, i lukkede embedsmandscirkler.

Det fandt man ikke længere var tilstrækkeligt eller tilfredsstillende, så i stedet for bare at lade en regeringskonference køre med personligt udpegede repræsentanter for regeringscheferne lavede man denne bredere model. Det er det, der adskiller denne proces fra tidligere processer.

Man starter ikke med et snævert udvalg af eksperter, der så arbejder sig frem mod en tekst, men man starter med en mere bred og skal vi sige uhåndterlig og på visse måder ustyrbare proces. Det var jo det valg, man traf i Europa, fordi man ville forsøge en anden procedure.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Jeg forstår, at svaret på mit spørgsmål er bekræftende. Man valgte den procedure både ud fra nogle demokratiske forestillinger, og fordi man ikke havde noget andet, hvis man ville have en egentlig demokratisk proces.

Kunne hr. Helveg Petersen ikke forestille sig, at vi i Danmark i stedet for at opfinde et nyt organ brugte Folketinget og arbejdede med åbne udvalgs møder, som fru Birthe Rønn Hornbech var inde på? Man kunne endda også forestille sig, hvis man endelig ville have, at flere end bare udvalgsmedlemmerne var til stede, at udvalgsarbejdet eller en del af behandlingen foregik her i selve Folketingssalen.

I det engelske parlament har man eksempelvis det, der hedder Committee of the Whole; det vil sige, at hele parlamentet udgør udvalget. Det kunne man meget vel forestille sig at vi havde i diskussionen her, og at vi så bestræbte os på un-

dervejs i kommissionsarbejdet at inddrage både sagkyndige og folkelige kræfter i en række konkrete debatter, sådan at vi ikke delegerede magten fra Folketinget til et ikkedemokratisk sammensat organ, men holdt os til det demokratiske sammensatte organ, vi har.

Det er måske et ledende spørgsmål, i hvert fald et, som jeg håber leder frem til en overvejelse hos forslagsstilleren.

Kl. 17.50

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Jo, det vil jeg meget gerne overveje. Jeg kan se fordele ved den fremgangsmåde. Forslaget om et konvent, som i Det Radikale Venstre voksede frem som et græsrodsinitiativ, vil jeg gerne sige, fandt jeg var så god en idé, at det burde indgå i diskussionen her. Men jeg kan da sagtens være meget villig til at overveje også den model, som hr. Svend Auken her fremlægger.

(Kort bemærkning).

Aage Frandsen (SF):

Jeg går ud fra, at når hr. Helveg Petersen ikke svarede på hr. Aukens spørgsmål om Grundtvigs rolle, er det ikke, fordi hr. Helveg Petersen er uenig med hr. Svend Auken. Jeg synes, at vi skal bruge Grundtvig, når Grundtvig er værd at bruge. Men det er synd og skam, at der er store mennesker, der skal bruges, også når det er lidt malplaceret at bruge dem. Er hr. Niels Helveg Petersen ikke enig i, at sådan hædrer vi Grundtvig bedst?

Så går mit spørgsmål på denne forsamling, dette konvent, for jeg er meget åben over for, hvordan vi kan komme videre, men hvordan forestiller hr. Helveg Petersen sig denne forsamling?

Jeg har det sådan, at jeg kan se billeder for mig. Jeg ser for mig et billede af en forsamling på 100 mennesker, og jeg tænker på det forarbejde, der var til jubilæet, som den daværende formand for Folketinget, hr. Ivar Hansen, lagde meget vægt på, hvor der var en forsamling, der ligesom skulle diskutere fra 1999 og så op til 2003.

Så tænker jeg ved mig selv: Er det denne forsamling plus nogle flere, og er det arbejdsdygtigt? Hvordan kommer vi egentlig videre med det?

(Kort bemærkning).

Niels Helveg Petersen (RV):

Det forbavsende ved det europæiske konvent, som var større, som altså havde 105 ordinære medlemmer plus det tilsvarende antal stedfortrædere, var jo, at det kunne fungere. Det er da også det, der har inspireret til at fremlægge denne idé til Folketingets overvejelse.

Så jeg kan sige, at et sådant konvent, der jo oven i købet, hvor det er dansk alene, hvor vi alle sammen taler samme sprog, for nu at forlænge den diskussion, jeg havde med hr. Jesper Langballe, vil være mere håndterligt end et tilsvarende europæisk. Så jeg synes, at ideen har lødighed, men det er altså ikke prøvet i mange Herrens år på disse breddegrader.

Formanden:

Tak til hr. Niels Helveg Petersen. Så er det fru Line Barfod som ordfører.

Line Barfod (EL):

Der er blevet diskuteret en del i dag, hvorfor vi skal have en ny grundlov. Noget af det, man kan sige er begrundelsen, er jo, at vi sender sagkyndige ud til en række lande i resten af verden for at hjælpe dem, når de skal opbygge nye demokratier. Vi sender folk ud, der skal fortælle dem, hvordan man laver en forfatning, en grundlov, og hvad der skal stå i sådan en grundlov eller forfatning for at lave en god, demokratisk stat. Hvis de folk skulle se på vores grundlov, så lever den ikke op til en række af de krav, som vi stiller til nye demokratier.

Derfor skulle noget af det, vi skulle gøre med disse sagkyndige der snakkes om at vi skal indkalde, måske være at starte med at indkalde nogle af dem, som vi sender ud til resten af verden for at fortælle om demokrati og forfatninger, og få dem til at gennemgå den danske grundlov og pege på, hvad de ville komme med af råd, hvis det ikke var en dansk grundlov, men en grundlov, et sted ude i verden, hvor de skulle hjælpe med at opbygge et nyt demokrati.

Hvad synes de, vi skulle have i grundloven i forhold til de vurderinger, der i dag ligger om, hvad der er nødvendigt for en forfatning i et moderne demokrati, i et moderne retssamfund? Problemet med grundloven i dag er jo, at den er skrevet til et helt andet samfund og en helt anden international situation, end vi har i dag.

Da det tager mange år at udarbejde og få vedtaget en ny grundlov, så synes vi fra Enhedslistens side, at det er på tide, at vi kommer i gang.

Noget er der foregået med det arbejde, der er blevet sat i gang for nogle år siden, og gennem de debatter, der har været, men vi synes, det er vigtigt, at vi nu kommer videre. Vi kan jo bygge videre på noget af det store arbejde, der er blevet gjort indtil nu.

Det er klart, at regeringer sjældent er særlig begejstrede for ændring af grundloven, fordi ændringer af grundloven betyder en indskrænkning af regeringens og folketingsflertallets magt. Der bliver sat nogle grænser for magtudøvelsen, og det vil de, der er ved magten, sjældent sætte stor pris på. Derfor er vi også glade for, at det tegner til, at der, når der har været et valg og er kommet et nyt flertal, er et flertal, som er bundet op på, at der skal sættes et arbejde i gang med en grundlovsændring.

Kl. 17.55

Der er selvfølgelig stadig det problem, at der er et flertal i Folketinget, desværre nok også efter næste valg, som ønsker en EU-forfatning, som ønsker, at Danmark skal være en del af Europas Forenede Stater, og så kan man sige, at en dansk grundlov måske bliver mindre vigtig.

Vi ønsker ikke, at Danmark skal være en del af Europas Forenede Stater. Vi mener tværtimod, at det er meget vigtigt, at vi har en stærk dansk grundlov. Det skal være en dansk grundlov, som også regulerer forholdet til EU og til de mange internationale organisationer, som Danmark indgår i.

Det er en af de helt store udfordringer i en grundlovsændring, hvordan vi kan udforme en bestemmelse, hvor vi sikrer, at suveræniteten ikke bare kan afgives, så det fosser ud af landet, sådan som vi ser det i øjeblikket, men så det bliver præcise afgivelser, og så der bliver nogle klare regler for, hvornår der skal være folkeafstemning.

Jeg er stadig dybt forundret over, at et flertal i Folketinget efter bare en måneds behandling kunne vedtage den europæiske arrestordre, en så stor harmonisering af strafferetten i EU, helt uden en folkeafstemning, når man dog trods alt har sendt f.eks. det indre marked, hvor man harmoniserede økonomien, ud til en folkeafstemning. Vi mener, at det skal gøres meget klarere i en grundlov, hvornår det er nødvendigt med en folkeafstemning for at afgive suveræniteten.

Vi mener også, at det kunne være godt at få afskaffet statsministerens ret til at bestemme, hvornår der skal udskrives valg. Det kan ikke være rigtigt, at det er én person, der afgør det, og at man kan gå i årevis og være usikker på,

hvornår der kommer et valg, hvor det skal være afhængigt af meningsmålinger osv.

Vi mener, at det at udskrive valg skal være noget, der kun sker, hvis ministeren kommer i mindretal i Folketinget, hvis der bliver stillet mistillidsvotum til ham, og at det derfor er nødvendigt at få et valg for at få afklaret, hvorvidt statsministeren og regeringen har et flertal i befolkningen bag sig, eller om der er ønske om at få en ny regering.

Ved grundlovsændringen i 1915 var ligestilling det helt afgørende. Kvinderne fik valgretten. Ligestilling har også været en debat ved grundlovsændringen i 1953. Vi mener, at ligestilling må være en meget vigtig del af en kommende grundlovsændring og kan være det, der også er med til at engagere en stor del af befolkningen i debatten; ikke kun ved, at man skal skrive ligestilling ind i grundloven som et forbud mod diskrimination, som så ikke kun skal gælde i forhold til køn, men også i forhold til alder, oprindelse, religion, politisk holdning, seksuel orientering eller handicap, men nok så meget ved, at vi også får en reel økonomisk ligestilling.

Regeringen blev for nogen tid siden tvunget til at ændre en lov om samlevere, fordi den var i strid med grundlovens § 75 om ret til offentlig hjælp, men det var kun samlevere, man ændrede den for. Den gælder stadig for gifte kvinder eller mænd, som stadig kan risikere at komme til at stå helt uden indkomst.

En kvinde, der har arbejdet i 20 år og været økonomisk fuldstændig uafhængig af sin mand; men som kommer ud for en arbejdsulykke, kan i løbet af kort tid risikere at komme til at stå helt uden indkomst og pludselig være fuldstændig afhængig af manden. Det mener vi ikke hører hjemme i år 2004. Vi bør få en sikring i grundloven af, at enhver har ret til at have sin egen indkomst, hvis man ikke kan arbejde. Man skal ikke være afhængig af en andens nåde og barmhjertighed. Det hører ikke hjemme i dag.

Da Enhedslisten jo ikke mener, der skal gøres forskel på grund af folks oprindelse, deres fødsel, så mener vi selvfølgelig heller ikke, at man skal kunne fødes til et embede. Derfor vil vi under debatten foreslå, at monarkiet skal afskaffes, og at vi får en moderne, demokratisk grundlov, som handler om, at det er folket, der vælger.

Hvad angår religion, mener vi selvfølgelig, at der skal være frihed til at udøve religion for dem, der måtte ønske det. Men det skal være noget, som de, der ønsker at udøve religionen, selv styrer. Det skal ikke være staten, der skal be-

stemme i religiøse spørgsmål, og derfor ønsker vi, at kirke og stat skal adskilles.

Så mener vi, at det er helt utroligt, at vi stadig har en grundlov, der ikke sikrer stemmeretten for alle. § 29 i grundloven giver mulighed for, at personer, der er straffet, og personer, der er på offentlig hjælp, kan fratages deres stemmeret. Vi har jo set i USA, hvordan mange op til det seneste valg fik frataget stemmeretten, enten fordi de havde været straffet, eller – ifølge noget af det, der har været fremme – fordi de havde samme navn som nogle, der havde været straffet, eller samme fødselsdag som nogle, der havde været straffet. Nu har vi jo en bedre registrering i Danmark, så det ville nok ikke komme dertil.

Kl. 18.00

Med den politiske situation, der er i Danmark i dag, tror jeg heller ikke, at det nuværende flertal ville fratage de mange, der er på offentlig hjælp eller har været straffet, stemmeretten. Men der kunne pludselig ske en politisk udvikling, der gjorde, at man fratog disse mennesker stemmeretten, og vi mener, at det skal der sikres imod. Vi skal have en grundlov, hvorefter man ikke kan tage stemmeretten fra folk.

Vi vil også se på, hvordan man får stemmeretten. Hvem er det, der skal have ret til at stemme i Danmark? Hvem skal være med i demokratiet? Vi mener i Enhedslisten, at hvis man bor i et land og indgår i det lands samfund, bør man også deltage i demokratiet. Det er vigtigt, at man er med til at bestemme, og det forudsætter selvfølgelig, at man har stemmeret.

I Enhedslisten ønsker vi også at se på magtfordelingen. Andre har været inde på spørgsmålet om at få præciseret forholdet mellem den lovgivende, den udøvende og den dømmende magt, og det mener vi også er vigtigt. Men vi mener også, det er vigtigt at se på forholdet til den økonomiske magt. Vi forstår ikke, hvordan det kan være, at nogle få private virksomheders ret til at sælge sprøjtegifte skal gå forud for alle vi andres og vore børn og børnebørns ret til rent vand. Derfor ønsker vi, at der i en kommende grundlov bliver en bestemmelse om bæredygtighed og om, at der skal tages hensyn til naturen. Det har man fået ind i mange landes forfatninger, og det har rent faktisk betydning, når der skal træffes afgørelser om afvejningen mellem miljøinteresser og økonomiske interesser.

Vi mener også, det er vigtigt at få fastslået alles ret til viden – ikke kun med hensyn til offentlighed i forvaltningen, som andre ordførere har været inde på, men også til viden, der er skabt

for offentlige midler. Vi mener, der skal være offentlig adgang til domme, og vi mener, der skal være offentlig adgang til den forskning, der foregår på universiteterne. Det er et stort problem, at megen væsentlig viden patenteres i dag. Gener, lægemidler, der kan redde liv, og meget andet bliver unddraget muligheden for, at man kan få noget viden og udvikle nye produkter, og det mener vi der skal ses meget grundigt på i forbindelse med en kommende grundlovsændring.

Så er der nogle ting, som vi ikke mener, private skal kunne eje. Der er noget, som bør være ejt af os alle sammen, og som skal forvaltes således, at det også kan gives videre til de kommende generationer. Det gælder luften, vandet, jorden og de ressourcer, der er i vores undergrund.

Når man snakker med folk i andre lande, kan de slet ikke forstå vores debat om nordsøolien. Nordmændene f.eks. er overhovedet ikke i tvivl om, at olien er nordmændenes, olien er Norges. De kan slet ikke forstå, hvordan vi kan have den debat, vi har i Danmark, og hvordan vi kan tro, at en enkelt mand eller nogle få firmaer skal kunne eje noget så væsentligt som olien. Vi ønsker, at det skal indgå i en kommende grundlov, og vi håber, at der kan opnås flertal for, at der altså er en række ressourcer, som skal ejes af os alle sammen.

Så er der hele spørgsmålet om menneskerettighederne og de helt afgørende frihedsrettigheder. Den personlige frihed skal beskyttes bedre mod statsmagten, både med hensyn til det helt personlige – altså om man kan blive spærret inde eller ej – og med hensyn til vore personlige data og overvågningssamfundet.

I de senere år er der rejst en debat om, hvem det egentlig er, der ejer dele af os selv. Har vi ret til at bestemme over dele, der er taget ud af os selv, eller er det nogle andre, der har ret til at bestemme over dem? Det er nogle spørgsmål, som det aldrig har været aktuelt at diskutere tidligere, men den teknologiske udvikling har gjort det nødvendigt, at vi nu forholder os til dem.

Så er der spørgsmålet om ytringsfriheden: Hvordan sikrer vi, at man ikke bare har en formel ret til at ytre sig, men at man også har det reelt? Hvordan sikrer vi, at der er en bred mangfoldighed af medier, så der er mulighed for, at flere forskellige synspunkter kan komme til orde, og det ikke kun er dem, der har allerflest penge, som har mulighed for det? Og hvordan sikrer vi retten til en retfærdig rettergang? Der er

mange ting, vi skal kigge på, når det gælder frihedsrettighederne.

Kl. 18.05

Der er også de positive friheder. Vi har § 76 i den nuværende grundlov om den frie folkeskoleundervisning, men når man har hørt debatten i dag, skulle man næsten tro, at den ikke eksisterede. Det er, som om vi kun har frihedsrettigheder, men man glemmer, at vi faktisk også har nogle positive rettigheder i grundloven, og en af de meget vigtige, som har haft stor betydning i Danmark, er retten til fri undervisning i folkeskolen. Det bliver faktisk brugt nogle gange i retssager, at vi har den grundlovsbestemmelse, og vi mener, det kunne være væsentligt at få udsidet den slags rettigheder til også at gælde noget så grundlæggende som sundhedsvæsenet, altså at enhver skal have ret til fri lægehjælp, når man har behov for det, og få omsorg og pleje, når man har behov for det. Vi tror også, at hvis der blev indsat en bestemmelse om ret til en bolig, der er til at betale, i grundloven, ville det rent faktisk få betydning.

Vi støtter selvfølgelig også forslaget om, at der skal være mulighed for folkeafstemninger, men ikke om skatter. Det skal ikke gå som i Californien, hvor der afholdes folkeafstemninger, der både siger, at skatten skal sættes ned, og at udgifterne skal sættes op, men en række væsentlige spørgsmål og ting, som optager befolkningen, skal det være nødvendigt og muligt at kunne kræve folkeafstemning om.

Det er selvfølgelig også vigtigt, at vi i det arbejde, der kommer i gang, ser på Færøerne og Grønlands forhold og taler med deres repræsentanter om, hvordan de skal indgå i det kommende arbejde, og hvordan en kommende grundlov kan tage højde for den situation, at et flertal på Færøerne og Grønland på et tidspunkt måtte ønske at få en større selvstændighed, end de har i dag. Det skal være muligt ifølge den kommende, ændrede grundlov.

Vi håber altså, det vil lykkes at få sat et arbejde i gang, og at det efter næste valg vil komme så langt, at et flertal også vil gå videre end bare at diskutere herinde, men rent faktisk også vil sætte gang i de skrivelser, der er nødvendige, for at den folkelige debat kan fortsætte, og vi på et tidspunkt kan få en grundlovsændring.

Formanden:

Tak til fru Line Barfod, og så er det hr. Jann Sjørnsen som ordfører.

Jann Sjørnsen (KD):

Indledningsvis vil jeg godt sige tak til forslagsstillerne for de spændende forslag, som er sat til behandling i Folketinget her i dag – dels det konkrete forslag til en helt ny grundlov, som SF har fremsat, dels de forslag, der vedrører igangsætning af en proces, der kan føre til en ændring af vores grundlov.

Det er klart, at ikke mindst i SF's lovforslag er der meget konkrete forslag til, hvad en ny grundlov skal indeholde, og i alle forslagene er der elementer, som vi fra Kristendemokraternes side ikke kan tilslutte os. Men jeg vil ikke undlade her fra starten at gøre opmærksom på, at også vi tidligere har fremsat et beslutningsforslag om nedsættelse af en forfatningskommission for Folketinget, og derfor er det absolut ikke nogen hemmelighed, at vi er tilhængere af, at Folketinget tager initiativ til, at der bliver igangsat en proces, der kan føre til en egentlig ændring af vores grundlov.

Grundloven har på mange måder vist sig at være slidstærk, og når vi går ind for en ændring af grundloven, er det altså ikke, fordi vi mener, at den er ubrugelig og ikke er gangbar i det Herrens år 2004. Det er den så absolut, og det har jo også vist sig i de senere år i forbindelse med forskellige sager, der har været ført ved Højesteret under henvisning til grundloven, at den har aktualitet. Det gælder f.eks. spørgsmålet om Danmarks tiltrædelse af Maastrichttraktaten for bare at nævne et enkelt eksempel.

Grundloven danner, uanset vores ønske om ændring af den, et udmærket fundament for og ramme om vort folkestyre og borgernes værn mod statsmagten. På den baggrund kunne man selvfølgelig sige, at så er der overhovedet ikke nogen grund til at ændre grundloven, men også for Kristendemokraterne at se er der altså vægtige grunde til, at det bør ske. Det skyldes, at grundloven efter vores opfattelse ikke bare er en eller anden statisk ramme for et folk og folkestyre, men også på mange måder det, jeg vil kalde en fælles værdimåler, som gerne skal udtrykke de værdier og de normer, som er med til at konstituere det danske samfund.

Kl. 18.10

Flere ordførere har tidligere i debatten nævnt nu afdøde professor Lars Nordskov Nielsen, som bl.a. sagde noget i retning af, at Danmark har en relativt værdifattig grundlov. Heri er vi ganske enige, og det synes vi netop er et selvstændigt argument for, at der bør tages fat på en proces, som kan føre til ændringer af grundlo-

ven, så den i overført betydning bliver mere værdifuld, end den er i dag, for nu at blive i Nordskov Niensens billedsprog. Grundloven bør i højere grad afspejle f.eks. den udvikling, der er sket på menneskerettighedsområdet – ikke fordi det i sig selv vil give borgerne nye rettigheder, hvis vi f.eks. med bl.a. inspiration fra den europæiske menneskerettighedskonvention gør grundloven mere rettighedsstærk, men netop fordi grundloven bør være det sted, hvor borgerne kan finde bestemmelser om de grundlæggende rettigheder.

Derfor er jeg ikke enig med statsministeren, når han siger: Hvilken betydning får det, hvis vi f.eks. indfører nogle af rettighederne i den europæiske menneskerettighedskonvention i vores egen grundlov? Det får ikke nogen konkret betydning for borgerne. Nej, det gør det ikke rent rettighedsmæssigt, men det betyder, at man lige præcis i grundloven i langt højere grad, end tilfældet er i dag, vil kunne finde bl.a. de rettigheder, vi har som borgere i det danske samfund.

Så er der selvfølgelig det overordnede argument om nødvendigheden af en sproglig modernisering af grundloven. Det er et mindre problem, men dog et problem, sådan som vi ser det. Selvfølgelig kan grundloven læses og forstås, men den kan gøres endnu bedre i forbindelse med en egentlig nyskrivning.

Så vil jeg godt pege på en række af de ting, som Kristendemokraterne mener bør ændres i forbindelse med det egentlige arbejde med en ny grundlov. Som jeg allerede har nævnt, ønsker vi en stærkere forankring af forskellige menneskerettigheder i grundloven, og vi vil i den forbindelse bl.a. henvise til den europæiske menneskerettighedskonvention. Vi finder f.eks., at det vil være helt naturligt, at den mest fundamentale menneskerettighed, nemlig retten til livet, blev grundlovsfæstet, og at afvisning af dødsstraf i øvrigt blev grundlovsfæstet i den sammenhæng. I øvrigt synes jeg, det er et af de områder, hvor SF's konkrete forslag til en ny grundlov har nogle formuleringer, som det i hvert fald vil være interessant og spændende at diskutere videre på baggrund af.

Når der er tale om frihedsrettigheder, mener vi også, at retten til at se nej til at være medlem af en forening, altså den negative foreningsfrihed, også bør grundlovsfæstes. Det ønsker vi i særdeleshed på baggrund af, at vi selv og også andre partier her i Folketinget har rejst spørgsmålet om fagforeningstvang ved flere lejligheder. Selvfølgelig er det et spørgsmål, som Folke-

tinget kunne klare med almindelig lovgivning – helt enig – men igen: Det er for os et så essentielt spørgsmål, at lige præcis den ret burde være indskrevet i grundloven.

Naturen bør efter vores opfattelse også have sin plads i grundloven, og det samme gælder det ansvar over for de kommende generationer, vi har for at forvalte den. Man kan selvfølgelig sige, at det er noget af det lidt mere luftige, eller hvad man nu vil kalde det, i grundlovsmæssig sammenhæng, men netop fordi grundloven, som jeg sagde indledningsvis, bør være udtryk for et fælles værdimål, synes vi også, at det aspekt bør være med i en ny grundlov.

Så er der hele spørgsmålet om statsmagtens funktioner og kompetencer. Her er det vores opfattelse, at statsministerens opløsningsret i hvert fald skal indskrænkes, om ikke helt afskaffes. Vi ser i øvrigt gerne, at der indføres faste 4-årige valgperioder for Folketinget, så statsministeren ikke længere har mulighed for at udskrive valg i utide, men valgperioden for Folketinget bliver en parallel til den, der er gældende for kommunal- og amtsrådsvalg.

Vi mener også, det er vigtigt at få indskrevet i grundloven, at ministre ikke samtidig kan være medlemmer af Folketinget. Vi mener, det er en sammenblanding af den udøvende og den lovgivende magt, at ministre kan sidde i Folketinget, samtidig med at de udfører ministerhvervet, sådan som tilfældet er i dag. Vi er tilhængere af den ordening, man har i bl.a. Norge, og partiernes rolle i vort folkestyre bør efter vores opfattelse også indskrives i grundloven.

Kl. 18.15

Vi mener også, at der bør ses på spørgsmålet om suverænitetsafgivelse. Det kan selvfølgelig være et af de mere vanskelige spørgsmål at tage op i forbindelse med ændring af grundloven, for uanset hvad der kommer til at stå i en ændret formulering, kan det meget let blive til et spørgsmål om, hvorvidt man ønsker, at det skal blive lettere eller sværere at tiltræde nye EU-traktater. Men uanset den debat mener vi, at man også bliver nødt til at betragte den farefulde vej, det kan være at tage stilling til nye formuleringer på området, så vi i den sammenhæng får præciseret, på hvilket grundlag Danmark kan tiltræde internationale traktater.

I den forbindelse vil jeg også nævne, at det virker lidt ude af trit med virkelighedens verden, at mens vi har formuleringer om Det Udenrigspolitiske Nævn, har vi ikke nogen formuleringer om f.eks. Europaudvalgets rolle eller Fol-

ketingets muligheder for at influere på den lovgivningsproces, der vitterlig sker i EU-sammenhæng.

Et par enkelte ord om monarkiets stilling: Jeg vil sige, at uanset at vi går ind for en modernisering af grundloven, ønsker vi grundlæggende egentlig ikke nogen ændringer, for så vidt angår monarkiet, lige bortset fra spørgsmålet om arveretten til tronen, hvor vi går ind for, at der skal være lige adgang for begge køn til at kunne arve denne. Ellers ser vi egentlig den praksis, der har udviklet sig mellem regeringen og Folketinget på den ene side og kongehuset på den anden side, som værende ganske fornuftig, når vi har og også fortsat vil have et kongehus. Det kan være, at enkelte formuleringer i grundloven kan bringes mere i overensstemmelse med praksis i dag, men for så vidt angår den måde, monarkiet bliver praktiseret på i dag, ønsker vi altså ikke nogen grundlæggende ændringer.

Lad mig runde af med at sige, at som jeg sagde indledningsvis, har vi tidligere selv fremsat beslutningsforslag om nedsættelse af en forfatningskommission, og derfor har vi selvfølgelig i særdeleshed præference for netop de forslag, der går på det. Vi vil på den anden side ikke helt afvise, at man som foreslået af Det Radikale Venstre nedsætter et konvent i stedet for, hvis det kunne vinde bred tilslutning, men vi føler, at det måske er lidt af en omvej at gå, fordi vi allerede er i gang med processen og har været det et stykke tid, ikke mindst i forlængelse af grundlovens 150-års jubilæum, som vi fejrede for nogle år siden, og de aktiviteter, der blev sat i gang i den forbindelse.

Derfor er det vores opfattelse, at man sådan set lige så godt kan gå til biddet først som sidst med nedsættelse af en kommission. Det vil ikke forhindre, at vi parallelt hermed får en folkelig debat, som det ikke mindst vil være partiernes opgave at bidrage til ved at fremlægge deres konkrete forslag og ønsker til ændringer af grundloven.

Med andre ord: Efter Kristendemokraternes opfattelse er tiden altså moden til, at vi får igangsat en proces, som kan føre os på vej mod ændringer af grundloven. Vi mener det ikke mindst, fordi debatten først for alvor kommer i gang, når partierne melder ud, og når vælgerne og til syvende og sidst befolkningen har et konkret forslag at tage stilling til i forbindelse med en folkeafstemning. Vi er ikke i tvivl om, at befolkningen vil være parat til at tage del i debatten.

Det er til syvende og sidst folkets afgørelse, om vi skal have grundlovsændringer eller ej, og selvfølgelig også efterfølgende Folketingets. Befolkningen vil være den afgørende faktor, men partierne har naturligvis et afgørende ansvar for at forsøge at lede befolkningen på vej og tage imod de skrammer og knubs, de selvfølgelig kan udsætte sig for i den sammenhæng, sådan som vi ved fra tidligere folkeafstemninger.

Formanden:

Tak til hr. Jann Sjursen, og så er det hr. Jesper Langballe som privatist.

Jesper Langballe (DF):

Det er ikke i et fortvivlet forsøg på at gøre mig populær hos folketingskollegerne, at jeg nu forlænger debatten, men fordi der er et hjørne af debatten, som jeg vil sige er et fuldstændig afgørende hjørne, og som jeg gerne vil have lejlighed til at sige noget mere om, nemlig den drøftelse, der har været undervejs om folkekirken.

Kl. 18.20

Jeg vil begynde med at give hr. Svend Auken fuldstændig ret i, at Grundtvig fra begyndelsen var modstander af, at vi skulle have en demokratisk grundlov. Han endte med at stemme imod, og der blev undervejs ikke taget nævneværdige hensyn til hans ændringsforslag, til trods for at han holdt nogle meget, meget lange taler. Men der skete jo noget andet i mellemtiden. Der skete faktisk det, at Grundtvigs ånd, som repræsenterede en anderledes jordbunden virkelighedstroskab end de overklasseintellektuelle nationalliberales, satte sig fast og fik indflydelse på grundlovens tilblivelse. Bl.a. er jeg ganske overbevist om, at det er Grundtvig, der har stået fadder til grundlovens navn, Danmarks Riges Grundlov. Det var hans ord, alle andre talte om en forfatning, men det syntes han var et godt, formalistisk og i øvrigt meningsløst ord, for havde man ikke en forfatning i forvejen? Vi skal have en grundlov, en dansk grundlov, sagde han, og det fik vi.

Så vil jeg vende tilbage til det, der har kaldt mig på talerstolen. Der har her i formiddag i tv-aviserne og radioaviserne kørt en historie fra Information, som angivelig skulle stamme fra hr. Svend Auken, der måske som opvarmning til debatten foreslog, at den danske stat skulle lave en form for kirkelig ligning af muslimer og andre trossamfund uden for folkekirken, så staten opkræver medlemskontingent for disse trossamfund. Det fremgår i og for sig ikke af teksten.

i hr. Svend Aukens beslutningsforslag, men i bemærkningerne tales der om, at der skal indføres sammenlignelige økonomiske tilskud pr. medlem, og at grundloven også skal forholde sig til de grundlæggende rettigheder og pligter for disse trossamfund.

Jeg må sige om den sidste bemærkning, at jeg synes, trosfriheden kommer alvorligt i fare, hvis staten skal begynde at regulere rettigheder og pligter for trossamfund. Staten skal selvfølgelig forholde sig til rettigheder og pligter for alle borgere, uanset hvilket trossamfund de er medlem af, men hvis staten også skal til at forholde sig til disse trossamfunds rettigheder og pligter, synes jeg, det bliver betænkeligt.

Jeg ved ikke, om Informations fremstilling er rigtig, men jeg vil sige, at hvis hr. Svend Auken virkelig har hævdet det standpunkt, synes jeg, at hans felttog for religionslighed er kommet helt ud i hampen. Skal vi så også have staten til at opkræve medlemskontingent for boldklubber og husmoderforeninger? Lad disse trossamfund passe sig selv, men den danske folkekirke har en særstatus ifølge grundloven, og den mener vi skal opretholdes.

Det er og bliver meningsløst, når hr. Svend Auken siger, at han vil bevare folkekirken og i samme åndedrag siger, at den skal omdannes til en frikirke, for så er den jo ikke en folkekirke mere. Begrebet folkekirke defineres ud fra grundloven som en kirke, hvor det ikke er en bestemt kirkelig retning, der har flertallet, og hvor det ikke er præsterne eller biskopperne eller nogle særlig fromme folk, der bestemmer, men hele den danske befolkning gennem det valgte Folketing. Jeg siger det ikke, fordi jeg vil ændre en grundlovsdebat til en kirkedebat, men fordi jeg anser det for at være et nøglepunkt i en grundlovsdebat, og mon ikke det egentlig også er det for hr. Svend Auken og ikke bare for mig?

Grundlovens § 4 siger:

»Den evangelisk-lutherske kirke er den danske folkekirke og understøttes som sådan af staten.«

Jeg tror, hr. Svend Auken vil medgive mig, at den paragraf i hvert fald ikke er skrevet af efter den belgiske forfatning.

Kl. 18.25

Når grundlovens § 4 siger sådan, var det ikke noget nyt, man fandt på i 1848-49. Man konstaterede noget, som har været en kirkelig og folkelig virkelighed i hvert fald siden reformationen. Men de ord er det ikke staten, der definerer kirken, for det har staten ingen adkomst til. Man

kan snarere sige, at det er staten, der definerer sig selv, nemlig som stat for et kristent folk. Som sådan har staten forpligtelser over for dette kristne folk og dets kirke.

Det er blevet konstateret flere gange, at vi har religionsfrihed, men vi har ikke religionslighed, for den evangelisk-lutherske kirke har en særstilling. Men især hr. Svend Auken har meget lidt sans for, at det jo kunne være, at det netop er den religionsulighed, som betyder, at den evangelisk-lutherske kirke har en særstilling, der sikrer religionsfriheden – der *sikrer* religionsfriheden. Det er i og for sig banalt, men hvis man sammenligner det kristne Europa med den arabiske verden, ved vi jo godt, hvor det er, der er åndsfrighed, og hvis vi inden for kristenheden sammenligner det protestantiske Nordeuropa med det katolske Sydeuropa, ved vi også, hvor åndsfrigheden har de bedste vilkår.

Når vi overhovedet har et begreb som trosfrihed, skyldes det kristendommen, og det skyldes i særdeleshed den evangelisk-lutherske kristendom. Grundtvig siger om Kristus: Kun hvor han frit fornægtes kan, åbenbart frit bekendes han.

Kristendommens eget krav om, at den vil lyde til antagelse eller forkastelse i frihed, er det, der oprindeligt og til stadighed har knæsat trosfriheden. Den trosfrihed, som bare bygger på en almindelig pluralisme og indifferentisme, vil derimod lynhurtigt medvirke til, at samfundet eksploderer til et multireligiøst samfund, og her er der i virkeligheden ingen trosfrihed. Et multireligiøst samfund er evig krig, evig ufred, evig religionskrig.

Lad mig sige til sidst, at jeg synes, det er dybt, dybt sørgeligt, at Socialdemokratiet har forladt sin ældgamle, folkekirkelige konsensus og er blevet et folkekirkefjendsk parti. Anderledes kan jeg ikke opfatte hr. Svend Aukens beslutningsforslag, og jeg vil sige, at Bodil Koch må vende sig i sin grav.

De Radikale har for lang tid siden forladt deres gamle, fortræffelige kirkepolitik, der fik en Jørgen Jørgensen til at tale om den tålsomme folkekirke. Det lå der virkelig noget i, men det er gået sådan med Det Radikale Venstre, denne gamle fusion af brandesianske intellektuelle fritænkere og grundtvigske husmænd, at det er de intellektuelle brandesianske fritænkere, der har sejret, og dermed blev De Radikales gode, gamle kirkepolitik skrottet.

Nu er det så Socialdemokratiet, der falder fra, og rent partipolitisk kunne man måske glæde sig over det. Men jeg glæder mig ikke over det,

for jeg synes, det er dybt sørgeligt, at et spinkelt borgerligt flertal nu er alene om at forsvare folkekirken. Jeg synes i virkeligheden, det er en historisk katastrofe, men jeg vil samtidig sige, at når det nu engang er sådan, skal de danske vælgere også vide, at hvis der efter næste valg sidder en socialdemokratisk-radikal regering, betyder det farvel til folkekirken.

Formanden:

Ordføreren må gerne blive stående, for der er en kort bemærkning fra hr. Svend Auken.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Nu er det jo svært at svare på alt det, hr. Langballe har sagt. Men påstanden om, at kun hvis man har en statsanerkendt evangelisk-luthersk kirke, har man religionsfrihed, må nok siges at være en voldsom påstand, og at multireligiøse samfund altid fører til nærmest borgerkrigs-lignende tilstande og ufrihed må vel komme bag på enhver amerikaner, som lever i et system, hvor der er total adskillelse mellem kirke og stat og et helt igennem multireligiøst samfund.

Kl. 18.30

Danmark er det eneste land i verden, der ikke bare har en statskirke, men en statsligt styret kirke. Vil hr. Langballe virkelig hævde, at vi er det eneste land, der har religionsfrihed? Det er da pærenonsens.

Derfor er der vel kun det at sige til det, at hvis man læser vores forslag, så er det et forsøg på på samme tid at bevare folkekirken og sikre lighed og frihed for alle trosretninger i det danske samfund. Og vi tror godt, at dette kan lykkes. Og vi tror, vi har en massiv opbakning fra mange medlemmer af den danske folkekirke til dette dobbelte forsøg.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Ja, det er sådan en mærkelig måde at teoretisere på, at gribe det hele teoretisk an. Jeg har jo ikke sagt, at den danske folkekirke hverken er en orden, der ligger givet i naturen, eller at det er Guds normalorden for, hvordan en kirke skal se ud. Sådan forholder det sig ingeniunde. Der kan være andre muligheder end en folkekirke. Men folkekirken er vores kirke.

Hele mit indlæg, alt hvad jeg siger her, er jo historisk begrundet, for der findes ikke teoretisk og ud af den blå luft rigtige og forkerte ordninger. Men den danske folkekirke er vores ord-

ning, og som vores orden har den været en beskyttelse af åndsfriheden. Og jeg vil nu sige, at efter grundloven så har vi ikke haft en statskirke eller en statsstyret kirke. Vi har haft en folkekirke.

Man kan godt kalde det, der lå før grundloven, for en statskirke eller en statsstyret kirke, men det er alligevel en sandhed med modifikationer. Tag en digter og præst som Kingo f.eks., som nogle vil kalde hofsnog, han hyldede enevældens autoritet til det yderste, men samtidig havde han en sans for åndelig frihed, som han havde fra kristendommen. Derfor er sagen mere nuanceret.

(Kort bemærkning).

Svend Auken (S):

Vi er tilhængere af at bevare folkekirken. Også i en situation, hvor hundredtusindvis af danske statsborgere tilhører andre trosretninger, er vi tilhængere af at bevare den danske folkekirke. Men vi vil gøre to ting.

Det ene er at give frihed til at afgøre egne anliggender inden for lovens og selvfølgelig også grundlovens rammer. Det andet er at skabe størrelighed i vilkårene for de forskellige trossamfund i vores samfund. Hvad det udemokratiske, ukristne, forfærdelige i dette projekt?

Hr. Langballe kan sige, at han ikke synes om det. Han foretrækker fru Tove Fergo frem for kirken selv til at bestemme over kirkens indre anliggender. Men hvori skulle det ligge, at man partout vil ødelægge den danske folkekirke, fordi man vil give den et større ansvar?

Ødelægger man eksempelvis universiteterne, fordi man er tilhænger, som hr. Jesper Langballe i øvrigt er det, af selvstyre på universiteterne? Ødelægger man så universiteterne? Er det så ikke det rene uklogskab at hævde noget tilsvarende om folkekirken? Skulle frihed i sig selv føre til frihedens negering? Det tvivler jeg på.

(Kort bemærkning).

Jesper Langballe (DF):

Hr. Svend Auken må have fulgt meget lidt med i universitetsdebatten, når han mener, at jeg er tilhænger af selvstyre på universiteterne og af bestyrelser. Nå, undskyld, det kan være jeg har misforstået hr. Svend Auken.

Men hr. Svend Auken røber, hvordan han overhovedet ingen sans har for dette tilsyneladende åh så demokratiske med, at kirken selv skal have frihed til at bestemme sine egne anliggender.

Jeg må spørge hr. Svend Auken: Hvem er kirken? Hvis kirken er den enkelte barnedøbte og alle barnedøbte uden forskel, så bliver det en temmelig tvivlsom tese, for så betyder det jo, at den såkaldte frihed, som hr. Svend Auken vil overlade til kirken – hvem kirken så ellers er; der må jo være nogle i hr. Svend Aukens bevidsthed, der har prokura til at tegne firmaet – vil ende i tvang.

Ja, jeg er meget tryk ved, at en fru Tove Fergo, en dansk regering med et Folketing bagved ikke at forglemme, Folketinget er måske i den sammenhæng det væsentlige, styrer kirkens anliggender, for det er en beskyttelse af kirken ikke så meget mod trusler udefra, for dem er der i grunden ikke nogle af bortset fra måske EU, men mod truslen indefra. Mod alle dem der i frihedens navn vil erobre kirken og gennemføre de gode hensigters tyranni, så der ikke mere bliver plads til det, som Bodil Koch engang med et måske lidt tvivlsomt ord kaldte den lille mands lille tro.

Kl. 18.35

Formanden:

Tak til hr. Jesper Langballe. Så er der tre ordførere for forslagsstillerne, først hr. Aage Frandsen.

Aage Frandsen (SF):

Da vi jo har haft replikker undervejs, og da vi også som ordførere alle sammen har haft vore indlæg med de ekstraordinære 15 minutters talletid, vil jeg gøre det kort.

Det, vi har villet med vores forslag, har for det første været at få diskussionen, og for det andet har vi også haft en forhåbning om, at vi kunne komme videre.

Det er fjerde gang, at jeg for SF fremsætter forslag i Folketinget om at nedsætte en grundlovskommission. Det var i 1995, 1997 og i 1999, vi havde debatterne i Folketinget. Og for at vende tilbage til det, fru Birthe Rønn Hornbech sagde med, hvor meget der egentlig var kommet ud af det, og for ligesom at komme lidt længere, så valgte jeg at gå skridtet længere og prøve på at lave et forslag.

Det er jo meget farligt at lave et konkret grundlovsforslag, for det er ikke et enmandsværk at lave en grundlov, alene af den grund at der er masser af ting, man kan stille spørgsmål om.

Nu er der flere, som har valgt at holde sig principielt til de forskellige spørgsmål og ikke forholde sig så meget til konkrete paragraffer.

Hr. Svend Auken nævnte spørgsmålet om den intellektuelle ejendomsret, hvor jeg medgiver, at når der skal skrives en endelig grundlovstekst, skal man være meget mere raffineret, for det, der kan puttes ind under den hat, er i virkeligheden enormt meget, som intet menneske alene kan tage patent på.

Fru Birthe Rønn Hornbech var inde på en række ting om de politiske frihedsrettigheder, hvor jeg mærkede, følte og hørte – det sidste ikke mindst, men jeg er også i stand til at føle og mærke – at der i virkeligheden er stor overensstemmelse i vores tænkning, når det gælder ytringsfriheden, den personlige frihed, boligens ukrænkelighed, ud fra den betragtning, at der har vi – og jeg tillader mig at bruge udtrykket, som har et liberalt sind – en fælles interesse imod en stærk stat.

Engang var det enevældens stat, i dag er det selvfølgelig en stat, som ikke i tilstrækkelig grad er opmærksom på, at det er borgernes stat. Derfor har vi en fælles interesse.

Så er det klart, at der er andre spørgsmål, som er klart politiske, og det er selvfølgelig om, hvor mange af de sociale rettigheder der skal ind, og hvilken form de skal have.

På samme måde med de ejendomsbaserede rettigheder. Det gælder både selve ejendomsretten, som er beskrevet i den nuværende grundlov, som vi også foreslår ændret, men det gælder også andre ting, som berører ejendomsretten. Vi har nogle ting om lønmodtagernes rettigheder og sådan nogle ting, som jo klart berører ejendomsretten, og hvor vi selvfølgelig politisk er uenige.

Vi har forskellige anskuelser, men det, jeg mener er det vigtige for os i det videre arbejde, er, at vi i hvert fald prøver på at se på, hvilke ting det godt kunne være fornuftigt at ændre i grundloven.

Så kan det være, at man af politiske grunde siger: Bare ikke nu. Der hørte jeg, som andre også har hørt, fru Birthe Rønn Hornbech har et endnu mere åbent sind, end hun ellers har. I forhold til tidligere debatter, som jeg har været inde at kigge på, vil jeg sige, at det er ved denne debat, at fru Birthe Rønn Hornbech er mest åben over for at ændre grundloven. Det er, som om tidens fylde nærmer sig også for fru Birthe Rønn Hornbech.

Derfor mener jeg, at der er sket nogle ting. Det er ikke kun det, at vi nærmer os et flertal, der er også nogle, der repræsenterer det nuværende flertal, som af forskellige grunde – jeg tror

simpelt hen, det er, fordi man har tænkt sig grundigere om – er kommet til det resultat, at det godt kunne være, man skulle kigge grundigt på det.

Kl. 18.40

Derfor glæder jeg mig til det arbejde, der skal i gang i udvalget, og jeg kan garantere for, at der bliver ganske meget materiale, som jeg vil bede om, at Statsministeriet indhenter til vores arbejde, fordi man rent faktisk i andre lande er meget længere med hensyn til at lave en grundlov, der er tidssvarende.

Formanden:

Tak til hr. Aage Frandsen. Så er det hr. Svend Auken som ordfører for forslagsstillerne.

Svend Auken (S):

Statsministeren har ikke haft nogen nem opgave inden denne her debat. Nu prøver jeg at leve mig ind i statsministerens situation. Jeg håber, at han tillader denne form for empati.

Han har på samme tid skullet sende det signal, at hans regering ikke vil forpligte sig til at ændre grundloven på nuværende tidspunkt, og det signal, at en grundlovsdiskussion, der ønskes af et meget stort antal partier i Folketinget, er en vigtig diskussion, som man ikke på forhånd vil udelukke sig fra at deltage i. Derfor holdt han selv – nu prøver jeg at beundre den samlede indsats – en tale, hvor han var nok så negativ og nok så afvisende uden at være uholdig over for forslagsstillerne.

Derefter kom Venstres ordfører, selvfølgelig med den samme skeptiske konklusion om nødvendigheden af at ændre grundloven nu, der holdt en langt mere åben, imødekommende tale over for forslagsstillerne og sagde, hvis det endelig skulle være, så har vi en masse spændende idéer, og nu skal I bare høre, og så kom der et langt og spændende foredrag om disse mange ideer.

Det er det, der i en anden terminologi hedder et dobbeltgreb, altså hvordan kan man både sige nej til en fest og alligevel tilkendegive sin lyst til at deltage. Det synes jeg faktisk statsministeren har klaret flot, og det er en god dag for folkestyret.

Vi har ikke – og det synes jeg er fair nok – bundet regeringen op på, at det her skal føre til en ændring af grundloven. Vi har ikke bundet de tre regeringsbærende partier – Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti – op på dét. Men den udstrakte hånd, der ligger i forslagene til re-

geringen og til regeringspartierne, er blevet modtaget på en måde, der gør, at vi kan komme videre med samtalen.

Det synes jeg er et rigtig godt resultat, og jeg synes, vi skal gå ind i det her med et åbent sind og, som hr. Aage Frandsen sagde, virkelig i fællesskab prøve at bore alle disse problemstillinger ud.

Uanset hvornår vi beslutter os til at sætte en grundlovskommission i gang, uanset hvordan den proces kommer til at forløbe, så ved vi alle sammen, at den vil komme til at tage lang tid, og det er godt, at den bliver vel forberedt.

Der bliver mange spændende diskussioner. Jeg kan høre, hr. Langballe og jeg og mange andre vil have spændende diskussioner om folkekirkens stilling i fremtiden. Der vil være diskussioner om åbenhed i forvaltningen. Der vil være spørgsmål om udstrækning af Folketingets indflydelse på det internationale område. Der vil være spørgsmålet om borgerrettigheder i fremtiden, hvor det jo ikke bare er, som fru Birthe Rønn Hornbech definerede det, individets beskyttelse mod staten, men hvor det nok så meget kan være spørgsmålet om mindretals beskyttelse i forhold til flertallet og det enkelte individs beskyttelse i forhold til andre individer i samfundet for at sikre de grundlæggende borgerrettigheder.

Alt det skal bores ud, og vi har ikke nogen patentløsninger på det. Vi anerkender blankt, at der er mange vanskeligheder, mange forhindringer, der skal overvindes, men vi synes, at det har været en god dag for diskussionen om udformningen af en ny grundlov, og vi går med stor interesse ind til arbejdet, og vi synes egentlig, at statsministeren har klaret sit dobbeltgreb flot.

Men det er stadig væk svært at sætte overskriften »Tid til forandring« over hans deltagelse her i dag.

Hermed sluttede forhandlingen, og forslagene overgik derefter til anden (for forslagene til folketingsbeslutnings vedkommende anden (sidste)) behandling.

Afstemning

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget og forslagene til folketingsbeslutning henvises til et særligt udvalg på 17 medlemmer og stedfortrædere. Hvis ingen

gør indsigelse, betragter jeg det som vedtaget. (*Ophold*). Det er vedtaget.

Indstillingerne fra grupperne forventes at foreligge om nogle dage, og derefter vil der ske valg af det omhandlede udvalg.

Den næste sag på dagsordenen var:

10) Første behandling af lovforslag nr. L 144: Forslag til lov om ændring af lov om finansiel virksomhed, lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, lov om arbejdsskadesikring, lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond og lov om grænseoverskridende pengeoverførsler. (Gennemførelse af direktiv om finansielle konglomerater, videregivelse af fortrolige oplysninger, harmonisering af lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, lov om arbejdsskadesikring og lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond med lov om finansiel virksomhed, m.v.).

Af økonomi- og erhvervsministeren (Bendt Bendtsen).

(Fremsat 28/1 2004).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Kl. 18.45

Forhandling

Søren Gade (V):

Lovforslaget implementerer konglomeratdirektivet, hvilket indebærer supplerende tilsyn med de koncerner, hvor der indgår kreditinstitutter og forsikringsselskaber.

Venstre tillægger den finansielle stabilitet og investorbeskyttelse en stor betydning og bifalder de krav, som direktivet stiller med hensyn til bl.a. basiskapital og risikostyring og kontrol. Tilsvarende støttes tanken om, at ændringerne foretages generelt for finansielle koncerner, således at den organisatoriske opbygning ikke vil udløse forskellige regelsæt.

Venstre finder det hensigtsmæssigt og naturligt, at lov om Arbejdsmarkedets Tillægspension, lov om Lønmodtagernes Dyrtidsfond m.v. tilpasses de relevante bestemmelser i finansiel lovgivning. Dette ud fra den grundholdning, at ens produkter tilsynsmæssigt bør behandles ens, uanset hvem der står som udbyder. Dette

med naturlig respekt for institutionernes formål og politiske dispositioner.

Med hensyn til regler for videregivelse af fortrolige oplysninger støttes forslaget om, at der mellem penge- og realkreditinstitutionerne kan videregives fortrolige informationer til brug for risikostyringen. Dels stiller det de danske finansielle virksomheder konkurrencemæssigt lige med de tilsvarende virksomheder i udlandet, dels er risikostyringen et helt afgørende element for penge- og kreditinstitutionerne også i relation til de kommende Basel II-kapitaldækningsregler.

De låntagende virksomheder har en interesse i, at kreditgivning sker på basis af et korrekt og fyldestgørende kendskab til den økonomiske situation, og for samfundet som helhed har en effektiv og kvalitativ kapitalallokering betydning for de samlede låneomkostninger og for den økonomiske vækst. Der lægges dog også vægt på, at der til videregivelsen er knyttet en række bestemmelser i form af tavshedspligt, forbud mod videregivelse af rent personlige oplysninger samt det forhold, at oplysningerne ikke må anvendes til andre formål end risikostyring, f.eks. til markedsføring og rådgivning.

Endelig finder Venstre det hensigtsmæssigt, at forsikringsselskaber skal registrere aktiverne uden fradrag for den del af hensættelserne, der er genforsikrede, idet sådan en bruttoopgørelse indebærer en større kundebeskyttelse.

Venstre kan støtte lovforslaget og ser frem til et konstruktivt udvalgsarbejde.

Formanden:

Så er det hr. Jan Trøjborg som ordfører.

Jan Trøjborg (S):

Da vores ordfører, hr. Frode Sørensen, ikke kan være til stede, skal jeg på hans vegne fremføre, at det som sædvanlig er en stor buket, ministeren fremlægger her inden for den finansielle sektor, og L 144 er et meget bredt forslag, men jeg skal trække et par forhold frem, som vi i den forbindelse vil se på under udvalgsarbejdet.

Vi ser fra Socialdemokratisk side naturligvis positivt på ændringer af regler, der har til hensigt at fremme sikkerheden for, at forsikringskunder får udbetalt deres retmæssige erstatninger, når en forsikringshændelse indtræder. Vi skal også indrette kravene til forsikringsselskaberne således, at kunderne ikke får problemer i tilfælde af krise hos et forsikringsselskab.